

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Bc. Alexandra Bednářová

**VYBRANÉ PROBLÉMY
KORUPČNÍCH DELIKTŮ**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník:

JUDr. Bc. Jiří Říha, PhD.

Tematický okruh:

Trestní právo

Datum uzavření rukopisu:

8. listopadu 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má celkem 322 865 znaků s mezerami, tj. 179, 37 normostran.

V Praze dne 8. listopadu 2018

Alexandra Bednářová

Poděkování

Na tomto místě patří velké díky JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, PhD., a to za laskavý přístup při psaní práce, erudovanou pomoc a podněty při jejím samotném vzniku včetně četných cenných připomínek v jejím průběhu.

Předmluva

Když mne poprvé napadlo psát o úplatkářských trestných činech, přiznávám, že jsem notnou chvíli nad vhodností tématu přemýšlela. Moje pochybnosti spočívaly možná v líbivosti, možná až v přílišné aktuálnosti tématu vzhledem ke společenskému dění poloviny roku 2013, kdy jsem si rigorózní práci zadávala. Byť se jedná i dnes o téma bezpochyby vysoce současné, vždyť jen z médií se o úplatkářství denně dozvídáme, je stále i tématem nosným a podnětným, které vyvolává mezi odbornou veřejností celou řadu polemik a podněcuje další a další debaty. Nakonec zvítězilo odhodlání je zpracovat a nastolit možné sporné otázky při jeho efektivním potírání, a to možná i proto, že nebylo uceleněji monograficky vydáno. Téma je bezpochyby zajímavé i pro neprávnickou veřejnost, vždyť boj proti korupci a potažmo úplatkářství se stal jedním z hesel koaliční vlády vzešlé z voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2010¹ a byl červenou nití předčasných parlamentních voleb na podzim 2013. Ironií osudu pak je, že právě podezření z přijetí úplatku stálo za pádem vlády vzešlé z voleb v roce 2010 a následným vypsáním voleb předčasných. Kládla jsem si za cíl zvolené téma obsáhnout a popsat co možná nejkompaktněji, a to na pozadí stručného legislativního exkurzu. V práci ovšem dostaly prostor i úvahy nad situací *de lege ferenda*, tedy nad takovým ideálním právním stavem, kdy by bylo úplatkářství nejen snadno odhalováno, ale i poté v řízení před soudem prokazováno a následně penalizováno, stejně tak jako úvahy nad rolí trestněprávní nauky a vědy v tomto složitém procesu. V rigorózní práci se pak podrobněji věnuji dílčím otázkám z oblasti trestního práva procesního, kterými je jednak zavedení alternativy k institutu zvláštní účinné lítosti v rámci postihu úplatkářství, jednak institutu policejního agenta, jehož použití, a to nejen v případech odhalování a potírání úplatkářských trestných činů, naráží na mnohé ústavní limity, zejména na kolizi veřejného zájmu s právy jednotlivce. Problematikou z oblasti trestního práva hmotného s přesahem do filozofie práva je pak křehké téma úplatkářství v politických dohodách. Posledně jmenovaná oblast je vzhledem k absenci dotčených soudních rozhodnutí nahlížena z pohledu trestněprávní teorie, a ponechává cesty otevřené reálnému vývoji.

---

¹ Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove-prohlaseni-vlady.pdf> /citováno dne 16. 10. 2017/

Seznam použitých zkratek*

<u>tr. zákoník</u> **	- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
tr. řád	- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (tr. řád)
trestní zákon	- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
zákon o TOPO	- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
zákon o MJS	- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
zákon o GIBS	- zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů
zákon o PČR	- zákon č. 273/2008 Sb., Policii České republiky
Ústava	- ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky
Listina	- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
nový obč. zákoník	- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zákoník	- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obch. zákoník	- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
zákon o soudní rehabilitaci	- zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci
zákon o PMS	- zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě
zákon o státním zastupitelství	- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

zákon o majetku ČR	- zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
daňový řád	- zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	- sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích	- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s.
Trestněprávní úmluva o korupci	- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2002 Sb. m. s.
Občanskoprávní úmluva o korupci	- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 3/2004 Sb. m. s.
Úmluva OSN proti korupci	- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s.
Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu	- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb. m. s.
EU	- Evropská unie
Rada	- Rada Evropské unie
EP	- Evropský parlament
ES	- Evropské společenství
SES	- Smlouva o založení Evropského společenství

Smlouva z Nice	- Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Římské smlouvy ze dne 26. 2. 2001, účinná od 1. 2. 2003
Lisabonská smlouva	- Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství ze dne 13. 12. 2007, účinná od 1. 12. 2009
SEU	- Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění 2016) – Úř. věst. C 202 (2016).
SFEU	- Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění 2016) – Úř. věst. C 202 (2016).
OECD	- Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	- Organizace spojených národů
Transparency International	- Transparency International
CPI	- Corruption Perception Index
GCB	- Global Corruption Barometer
GRECO	- Group of States Against Corruption
PMS	- Probační a mediační služba

*Pro všechny uvedené právní předpisy platí jejich znění „ve znění pozdějších změn,“ a to nejde-li o výhradu konkrétního nenovelizovaného předpisu, jak bude uvedeno v textu práce.

** Pokud v práci není odkaz na příslušný zákon, jedná se o tr. zákoník, a to nevyplývá-li z kontextu či názvu subkapitoly jinak.

Obsah

Table of Contents

1	Úvod	11
2	Úplatkářství jako forma korupce v užším slova smyslu	15
2.1	Postavení úplatkářských trestných činů v systematice trestních předpisů.....	15
2.1.1	Vymezení pojmů.....	15
2.1.2	Charakteristika neoprávněného prospěchu a neoprávněné výhody	19
2.1.3	Povaha úplatkářských trestných činů.....	21
2.1.4	Další korupční trestné činy	22
2.2	Interdisciplinární pohledy na korupci.....	25
2.2.1	Korupce z pohledu kriminologického	25
2.2.2	Sociologie práva ve vztahu ke korupci	28
2.2.3	Korupce z hlediska teorie národního hospodářství.....	30
2.3	Dějiny trestání úplatkářství	32
2.3.1	Rané dějiny trestání úplatkářství.....	32
2.3.2	Československo	34
2.3.3	Vývoj od počátku 90. let do současnosti.....	37
2.3.4	Unijní perspektiva.....	40
2.3.5	Mezinárodněprávní úprava ve vztahu ke korupci.....	45
3	Platná právní úprava.....	50
3.1	Trestní zákoník z roku 2010	50
3.1.1	Úplatkářství systematikou trestního zákoníku.....	50
3.1.2	Terminologické změny	50
3.1.3	Politické aspekty nové úpravy.....	52
3.2	Výkladová ustanovení ve vztahu k úplatkářským trestným činům	53
3.2.1	Pojem úplatek.....	53
3.2.2	Úřední osoba	55
3.2.3	Obecný zájem	56
3.3	Pachatel	58
3.3.1	Obecný výklad	58
3.3.2	Zvláštní vlastnosti pachatele	59
3.3.3	Pachatel úřední osoba.....	60
3.3.4	Pachatel právnická osoba.....	61
4	K jednotlivým skutkovým podstatám	63
4.1	Přijetí úplatku	63
4.1.1	Obecný výklad	63
4.1.2	Přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku	64
4.1.3	Přijetí úplatku podle § 331 odst. 2 tr. zákoníku	66
4.1.4	Kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k přijetí úplatku	67
4.2	Podplacení.....	68
4.2.1	Obecný výklad	68
4.2.2	Podplacení podle ust. § 332 odst. 1 tr. zákoníku	69
4.2.3	Kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k podplacení (ust. § 332 odst. 2 tr. zákoníku)	70

4.3	Nepřímé úplatkářství	71
4.3.1	Obecný výklad	71
4.3.2	Skutková podstata podle ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku	71
4.3.3	Skutková podstata podle ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku	72
4.3.4	Možná úskalí právní kvalifikace.....	73
5	Sankcionování úplatkářských trestných činů	74
5.1	Zvláštní aspekty ve vztahu k ukládání trestů a ochranných opatření za úplatkářské trestné činy.....	74
5.1.1	Trestní politika státu.....	74
5.1.2	Vývojové trendy	75
5.1.3	Penalizace pachatelů úplatkářských trestných činů.....	76
5.2	Trest odnětí svobody	77
5.2.1	Trest odnětí svobody versus alternativní tresty.....	77
5.2.2	Obecně k trestu odnětí svobody v případě úplatkářských trestných činů	78
5.2.3	Zvláštní podmínky výkonu trestu	79
5.2.4	Některé další aspekty sankcionování	80
5.3	Alternativní tresty a ochranná opatření	82
5.3.1	Zabrání části majetku	82
5.3.2	Trest zákazu činnosti	82
5.3.3	Trest propadnutí majetku	83
5.3.4	Peněžitý trest.....	84
6	Vývoj institutu zvláštní účinné lítosti ve vztahu k úplatkářským trestným činům	85
6.1	Obecně k účinné lítosti.....	85
6.1.1	Obsahové vymezení institutu.....	85
6.1.2	Zvláštní účinná lítost.....	86
6.1.3	Pokusy o recepci stávající úpravy do trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.	88
6.1.4	Účinná lítost ve vztahu k pachateli právnické osobě	90
6.2	Na cestě k přijetí alternativy ke znovuzavedení institutu zvláštní účinné lítosti do trestního zákoníku	90
6.2.1	Dočasné odložení trestního stíhání	90
6.2.2	Související změny.....	92
6.2.3	Možná úskalí nové úpravy.....	94
6.3	Další alternativy ke zvláštní účinné lítosti	95
6.3.1	Zánik trestní odpovědnosti účastníka	95
6.3.2	Spolupracující obviněný	96
7	Problematika užití tzv. protikorupčního agenta	97
7.1	Slovo úvodem k operativně pátracím prostředkům.....	97
7.1.1	Obecně ke zvláštním metodám vyšetřování	97
7.1.2	Použití tzv. protikorupčního agenta	100
7.1.3	Zvláštní podmínky použití agenta	104
7.1.4	Test proporcionality a jeho aplikace	106
7.1.5	Zkouška spolehlivosti	109
7.1.6	Stručný exkurz do zahraničních právních úprav Slovenska a Německa.....	110
7.2	Agent provokatér v úplatkářských kauzách policisty Mareše	112
7.2.1	Stručné představení kauzy	112
7.2.2	Co rozhodnutí předcházelo rozhodnutí Ústavního soudu	113
7.2.3	Ještě zpět k ústavní stížnosti a nálezu Ústavního soudu.....	116

7.2.4	Dozvuky kauzy a východiska pro odmítnutí doktríny protikorupčního agenta provokatéra	119
7.3	Zákaz policejní provokace v rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva	121
7.3.1	Obecně k odmítnutí policejní provokace	121
7.3.2	Odmítnutí policejní provokace v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva	122
8	Úplatkářství v politických dohodách.....	127
8.1	Úplatkářství ve veřejné politice	127
8.1.1	Lobbing versus korupce.....	127
8.1.2	Etika ve veřejné politice	128
8.1.3	Nástroje politické etiky.....	130
8.1.4	Návrh etického kodexu poslance a senátora	132
8.2	Kauza „exposlanců“	133
8.2.1	Skutkové okolnosti	133
8.2.2	Překážka poslanecké indemnity	134
8.2.3	Zmařený start	136
8.3	Morální či právní rovina?	138
8.3.1	Trocha teorie	138
8.3.2	Je tzv. trafika úplatkem ve smyslu trestněprávním?.....	139
8.3.3	Prozatímní dopady	141
9	Závěry aneb jak se neztratit v moři zvaném korupce	143

1 Úvod

Téměř veškeré lidské počínání je motivováno touhou po vlastním uspokojení, avšak ne vždy je takové jednání v souladu se společenskými pravidly, jak je tomu právě v případě jednání, které označujeme jako korupční. Dodržování norem chování je na základě společenského konsenzu podchyceno normami právními a vytváří pevný rámec naší společnosti. Úlohou trestního práva hmotného je vymezit, jaké jednání je už společensky nepřijatelné a za toto stanovit sankce. Z teze v úvodu lze vyvodit, že blahobyť jednotlivce či blahobyť společnosti, jehož znakem je zdůraznění toho, co je jeho členům společné,² nemusí nutně obsahově odpovídat blahobyti společnosti, která normy na svoji ochranu před nežádoucím jednáním ze strany svých jednotlivců přijala. Naopak v utopické společnosti by jednání jednotlivců přispívala ke společenskému blahobyti jako takovému, avšak představy o těchto společnostech vzaly v průběhu formování moderních společenských uspořádání za své a demokratické společenské uspořádání a právní stát jsou mnohdy ohrožovány jednáními, která sledují zájem jednotlivců obohatit se na úkor většiny, a to ať už obohacením rozumíme dosažení majetkového nebo jiného prospěchu. Přestože se však blahobyť jednotlivce nevylučuje s jednáním po právu, respektive s jednáním právem nezakázaným podle obecného principu soukromého práva „co není zakázáno, je dovoleno,“ v mnoha případech při jeho dosahování dochází k porušení právem chráněného objektu, kterým je ochrana *společenských zájmů a hodnot nezbytných k řádnému fungování demokratického právního státu a ochraně veřejnosti*.³ Skutkové podstaty trestného jednání na ochranu obstarávání věcí obecného zájmu (a podnikání) jsou obsaženy ve zvláštní části hlavě X dílu 3 trestního zákoníku a tématem této rigorózní práce jsou korupční delikty v užším slova smyslu, jak je vymezuje zákonodárce pod pojmem *úplatkářství*. Jejím smyslem je pak mimo jiné vytyčit hranici mezi jednáním, které je společensky přípustné a jednáním, které by mělo být *de lege lata* jako společensky nežádoucí postihováno prostředky trestního práva. **Rigorózní práce se zaměřuje na úplatkářství ve všech třech jeho formách**, jak jej rozlišuje zákonodárce, tj. **přijetí úplatku, podplacení a**

² PIEPER, J. *Základní formy sociálních pravidel hry*. Praha: OIKOYMENH, 1994, s. 17

³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 821.

nepřímé úplatkářství, a na možné problémy s jeho kvalifikováním a postihem spojené. Klade si za cíl obsáhnout veškerou hmotněprávní zákonnou úpravu se zasazením do širších interdisciplinárních souvislostí, zejména s ohledem na aspekty příbuzných věd, stejně tak jako přijít s analýzou vybraných problémů z oblasti trestního práva procesního – kterým je zavedení alternativy k institutu zvláštní účinné lítosti v podobě zvláštního ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (a na něj navazující rozhodnutí o nestíhání podezřelého) a problematika tzv. protikorupčního agenta, která *per se* naráží na četné aplikační limity, a které je v práci věnován úvahový prostor. Oblasti trestního práva hmotného se dotýká také ta část práce, která pojednává o tzv. poslaneckých trafikách, tedy tématu úplatkářství v politických dohodách, což je opět podloženo kazuistickým exkurzem do doposud nejasné rozhodovací praxe tuzemských soudů.

Kde není přímého poškozeného ani oběti trestného činu, není ani dvojího zájmu na dopadení pachatele jako v případě ostatní trestné činnosti. O to ale není menšího společenského zájmu na odhalení takového jednání jako společensky vysoce nežádoucího, který, reprezentovaný veřejnou žalobou, je taktéž prosazován na nevládní úrovni (respektive na úrovni na státní moci nezávislé) v podobě rozličných občanských aktivit korporátního (zejména skrze spolky) a fundačního charakteru. Korupce a potažmo úplatkářství (pro účely této práce jako korupce v užším slova smyslu) úzce souvisí s úrovní morálky v dané společnosti a nízká míra korupce tvoří beze všech pochybností jeden z jejích základních pilířů. Není tak divu, že státům, jejichž demokratická minulost byla přerušena lety nesvobody a izolace zapříčiňující nedostatek, jež autoritářské režimy provázely, s sebou nesla do jisté míry optikou doby morálně tolerované jednání jejích členů spočívající v předávání „všimného“ za služby a hmotné statky mimo standardní procesy nebo za tzv. služby nadstandardní či tolerovala např. institut tzv. nákupčích (jinými slovy profesionálních úplatkářů) v dodavatelsko-odběratelských vztazích,⁴ se nabytá svoboda po pádu těchto nedemokratických režimů v mnoha případech vymkla z rukou a stala se tak živnou půdou pro budování klientelistických struktur a bujícího lobbingu (vznikajících často právě na základě starých struktur), s nimiž je korupce jako termín úplatkářství nadřazený často

---

⁴ ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I. *Globální proměny korupce. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám.* Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 479.

spojována. Avšak nebylo by na místě přičítat současnou míru korupce jenom a pouze nedemokratické minulosti, tento jev má hlubší přesah a lpění na tezi, že odpovědný je minulý režim, by znamenalo spíše přihlášení se k jeho vlastním dogmatům.⁵

Rigorózní práce, jak již bylo naznačeno shora, je členěna celkem **do devíti kapitol včetně úvodu do práce (kapitola 1) a jejích závěrů (kapitola 9) a sestává jak z částí popisných, tak analytických.**

V kapitole 2 se zabývám postavením korupčních deliktů v systematice trestního zákoníku, věnuji se definičním otázkám pojmu korupce a úplatkářství, stejně tak jako pojmosloví s korupcí úzce spojeným, jehož osvojení je nezbytným předpokladem pro orientaci v této problematice, krátce se též zmiňuji o povaze úplatkářských trestných činů a stručně pojednávám o korupčních deliktech v širším slova smyslu, kterými jsou i další trestné činy mimo hlavu desátou díl třetí zvláštní části trestního zákoníku. Dále nabízím interdisciplinární pohledy na korupci – kriminologický, sociologický a národohospodářský – které zprostředkovávají na danou tematiku jiný, a zcela jistě žádoucí, úhel pohledu. V práci je proveden též historický ponor do raných dějin trestání úplatkářství na našem území a pojednání o podrobném legislativním vývoji až do současnosti se zaměřením na změny a drobné nuance v období od 90. let 20. století do dnešních dnů. Tuto část neopomím zasadit do evropského a mezinárodního kontextu, bez něhož by mnohdy nastalé změny postrádaly své opodstatnění. Evropskou perspektivu opatřuji stručným připomenutím unijního legislativního vývoje, neboť korupce je aktuálně v Evropské unii vnímána jako palčivý problém a současný trend je takový, že jedině účinný koordinovaný postup členských států umožní nad tímto neblahým fenoménem zvítězit.

V kapitole 3 přicházím s rozбором a podrobnějším výkladem jednotlivých legálních termínů úplatkářských trestných činů v platné právní úpravě, což zasazují do širších souvislostí v kontextu politických změn. Prostor dostávají i terminologické změny po přechodu z úpravy dřívější (trestní zákon z roku 1960). Pojednávám zde také o osobě pachatele tohoto druhu trestné činnosti, a to zejména o jeho zvláštních vlastnostech, které z něj z hlediska trestněprávní nauky činí speciální subjekt. Obsáhnou

---

⁵ NEZKUSIL, J. *K otázkám příčin kriminality po listopadu 1989*. Trestněprávní revue, 2/2005, s. 37 a n.

těž charakteristiku pachatele právnické osoby, kterážto úprava doznala v recentní době významných změn.

Kapitola 4 se zabývá platnou hmotněprávní úpravou a přichází s pečlivým popisem úplatkářských trestných činů přijetí úplatku, podplacení a nepřímého úplatkářství včetně postižení jejich specifík.

O možnostech při ukládání trestů a ochranných opatření včetně pojednání nad nově zavedeným ochranným opatřením zabrání části majetku za úplatkářské trestné činy a vývojových trendech v této oblasti je pojednáno v textu **kapitoly 5**.

Analýza vybraných problémů, a to jak procesního, tak hmotněprávního charakteru, které jsou s úplatkářstvím spojeny, odráží podle autorky současný diskurz v odborné právnické veřejnosti. Těmito problémy, jak je již uvedeno shora, jsou např. v **kapitole 6** představené zvláštní aspekty zavedení alternativy k institutu zvláštní účinné lítosti v rámci postihování úplatkářství v podobě dočasného odložení trestního stíhání. Sem patří i historické pojednání o institutu zvláštní účinné lítosti, který v našem právním řádu platil za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb. Téma je nahlíženo též za současného představení souvisejících změn a pojednání o jeho možných alternativách.

Kapitola 7 je věnována doktríně tzv. protikorupčního agenta a jejímu místu v českém právním řádu. Text přichází jak s obecnou úpravou operativně pátracích prostředků, včetně specifík spočívajících ve zvláštních podmínkách použití tzv. protikorupčního agenta, tak se stručným exkurzem do zahraničních právních úprav Slovenska a Německa. Jádro kapitoly spočívá v úvaze vycházející z kazuistiky, která je mj. představena na dvou úplatkářských kauzách, z nichž zejména jedna vzhledem ke svému přesahu do ochrany Ústavou zaručených práv by podle mého názoru neměla uniknout pozornosti právnické veřejnosti. V kapitole je taktéž rozebrána rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva v oblasti provokace (primárně ve vztahu ke korupční trestné činnosti) v intencích porušení čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

V kapitole 8 se v práci zabývám vybraným tématem z oblasti trestního práva hmotného s přesahy do dalších právních odvětví, kterým je problematika korupce v současném politickém prostředí v podobě tzv. poslaneckých trafik. Na rozdíl od všeobecné shody na odmítnutí doktríny tzv. protikorupčního agenta provokatéra, jsou názory na tuto tematiku vzhledem k absentujícím soudním rozhodnutím značně rozpolcené. Jedná se totiž o látku, která má mimoprávní přesah, a tak je podle některých otázkou spíše morální než-li právní. K tomu je v práci zaujat jednoznačný postoj, což je opřeno o analýzu sesbíraných poznatků.

Záměr zpracovat problematiku úplatkářských trestných činů jsem pojala v létě 2013, když se toto témajevilo vzhledem k probíhajícímu událostem jako vysoce aktuální. Jak se ukázalo později, mezitím bylo mnohokrát studenty právnických fakult zpracováno, avšak autorka této práce i přesto doufá, že její pohled s odstupem času přinese podnětnou debatu nad nastolenými problémy a bude celkovým obohacením této vysoce naléhavé tematiky, která je nejen stále velice současná, ale i s politováním řečeno, ne více jasnější, než tomu bylo před pěti lety.

2 Úplatkářství jako forma korupce v užším slova smyslu

2.1 Postavení úplatkářských trestných činů v systematice trestních předpisů

2.1.1 Vymezení pojmů

Pro účely této práce zahrnuje **korupce v užším slova smyslu úplatkářství ve všech třech jeho formách**, v **širším smyslu** se jí rozumí i další jednání, která narušují rovný průběh rozhodovacích procesů na celospolečenské úrovni, a to napříč jednotlivými hlavami zvláštní části trestního zákoníku [např. z ranku trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství kvalifikovaná skutková podstata trestného činu *neoprávněného nakládání s osobními údaji* podle ust. § 180 odst. 1, odst. 3 písm. d), odst. 4 písm. a); z oblasti trestných činů proti majetku trestný čin *pletichy v insolvenčním řízení* podle ust. § 226; z úpravy

trestných činů hospodářských trestné činy porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle ust. § 248, zneužití informace a postavení v obchodním styku podle ust. § 255, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle ust. § 256, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle ust. § 257 či pletichy při veřejné dražbě podle ust. § 258 a konečně i další trestné činy z ranku trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných jako kvalifikované skutkové podstaty trestných činů zneužití pravomoci úřední osoby podle ust. § 329 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a), maření úkolu úřední osoby z nedbalosti podle ust. § 330 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. b), zasahování do nezávislosti soudu podle ust. § 335 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) a konečně též alinea 2 trestného činu maření přípravy průběhu voleb a referenda podle ust. § 351].

Každý text věnující se korupci přichází s dalšími a dalšími definicemi. Já ji vymezím následovně: termín **korupce** lze v obecné rovině definovat jako získávání neoprávněných výhod za úplatek neboli úplatkářství.⁶ Avšak stejně jako u celé řady dalších jevů neexistuje na tomto pojmu jednoznačná definiční shoda. Jiný pohled na korupci zprostředkovává např. Blackův právní slovník, který ji definuje pouze z pozice úřední osoby jako *čin provedený s úmyslem poskytnout nějakou výhodu, neslučitelnou s úředními povinnostmi a s právy ostatních, čin úřední nebo pověřené osoby, která nezákonně a nespravedlivě využije svého postavení nebo funkce k obstarání nějakého prospěchu pro sebe nebo pro jiného v rozporu s právy ostatních.*⁷ Trestní zákoník vychází z českého ekvivalentu **úplatkářství**, zatímco termín korupce vůbec nikde nepoužívá.

Úplatkářstvím se běžně rozumí korupce v užším slova smyslu, a trestní zákoník jím rozumí jednotné označení hned tří trestných činů – *přijetí úplatku* (§ 331), *podplacení* (§ 332) a *nepřímé úplatkářství* (§ 333).⁸ Korupce neboli **úplatkářství** v užším smyslu je zjednodušeně takovým jednáním, které spočívá v **získání neoprávněné výhody za úplatek**, tedy v takovém projevu vůle dvou osob, kdy jedna

⁶ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 426.

⁷ BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*. St. Paul: West publishing Co., USA, 1990, s. 326.

⁸ MADAR, Z. a kol. *Slovník českého práva. 3. rozšířené a podstatně přepracované vyd.* Praha: Linde, 2002, s. 1585. (Tato definice obsahuje ještě staré označení jednotlivých úplatkářských trestných činů, pozn. aut.).

takto jednající osoba (podplácející) poskytuje neoprávněnou výhodu (úplatek) osobě druhé (příjemce úplatku), a jako protiplnění za to žádá vyřízení věci určitým způsobem, přičemž mezi touto neoprávněnou výhodou (úplatkem) a vyřízením věci (protiplněním) musí být dána příčinná souvislost. Těmto definičním znakům odpovídá jak trestný čin *přijetí úplatku* (§ 331), tak trestný čin *podplacení* (§ 332), neboť se jedná se o trestním právem zrcadlově (oboustranně) postižitelné jednání vtělené do těchto dvou skutkových podstat. Trestnou je jak osoba, která úplatek poskytuje, nabízí nebo slibuje, tak osoba která jej a přijímá, dá si jej slíbit či jej žádá (žádost o úplatek je již otázkou kvalifikované skutkové podstaty). Ani tato definice však neplatí bezvýhradně, neboť např. u trestného činu *podplacení* ve smyslu ust. § 332 tr. zákoníku, je za dokonáný trestný čin považován i takový skutek, kdy dojde toliko k samotnému nabídnutí či slibu úplatku ze strany podplácejícího, aniž by jej druhá strana, tedy podplácený, přijala. Avšak i v případě, kdy k přijetí úplatku či jeho slibu nedojde, musí být dána příčinná souvislost mezi tímto úplatkem (jeho nabídkou nebo slibem) a příslušným protiplněním. V takovém případě by se nejednalo ani o čin oboustranně trestný, neboť podplácející by úplatek jednoduše nepřijal (k tzv. oboustranné trestné činnosti viz níže). Avšak i takový skutek, který by byl kvalifikován jako tzv. předčasně dokonáný trestný čin, musí naplňovat znak zavinění pachatele ve formě úmyslu jak k poskytnutí úplatku, jeho nabídky či slibu tak ke skutečnosti, že úplatek je poskytován, nabízen nebo slibován s úmyslem za něj určité protiplnění získat.

Ze samotné povahy skutkových podstat úplatkářských trestných činů se nabízí dělení na úplatkářství **s prvkem veřejnosti** a na úplatkářství **v souvislosti s podnikáním**. Stejně tak se ale lze v rámci charakteristiky úplatkářství zaobírat **jeho společenskou závažností** (úmyslně se vyhýbám termínu společenské škodlivosti), a to jak v rámci úplatkářství s veřejným prvkem – kde se nabízí dělení na úplatkářství méně závažné (např. tzv. drobné úplatkářství či drobná korupce např. v rámci správního řízení) a úplatkářství tzv. velké (např. úplatkářství v politice), tak v rámci úplatkářství v souvislosti s podnikáním za použití shodných kritérií (např. drobnější úplatkářství v podnikání a velké úplatkářství tamtéž). Stejně lze v rámci těchto kategorií rozlišovat i **z hlediska rozsahu a závažnosti**, kdy společným jmenovatelem bude výše vzniklé škody, což se ovšem může lehce prolínat s kategorií předešlou. Dalším ukazatelem pro dělení úplatkářských trestných činů může být **osoba jejich pachatele**, a to zda je takový

subjekt nadán veřejnými pravomocemi (či lépe zda se trestné činnosti dopustil v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu) či zda je osobou bez těchto charakteristik a úplatkářství se dopouští jako osoba soukromá. Úplatkářství lze nakonec dělit i tím způsobem, jaká je u něj dána **časová souvislost** (tj. zda zůstává bezprostřední nebo zda je zde dán jistý časový posun, tedy určitý odstup mezi neoprávněným prospěchem a neoprávněnou výhodou), jaký je **jeho účel** či lze-li hovořit při jeho páchání o **znaku systematickosti**⁹ (či **soustavnosti**), neboť teprve soustavná korupce má za následek pravidelný výnos pro svého pachatele a je tak co do výsledku nejefektivnějším způsobem páchání trestné činnosti.¹⁰

V rámci **úplatkářských trestných činů úředních osob** lze jistě ještě vydělit korupci příslušníků Policie České republiky, která se vyskytuje nejčastěji v oblastech dopravní agendy, ve službě cizinecké a pohraniční policie a konečně též i v rámci probíhajícího trestního řízení, stejně tak jako korupci příslušníků Vězeňské služby ČR. Vedle toho je bohužel zapotřebí zmínit i korupci státních zástupců a soudců jako vysoce nežádoucí jev na „špičce ledovce.“¹¹ Jak se však podává z aktuální statistiky Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2016 trend stíhání příslušníků Policie České republiky a příslušníků zpravodajských služeb (tj. Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Vojenského zpravodajství) a Vojenské policie má klesající tendenci – ze 174 osob v roce 2015 na 100 v roce 2016 – což je dokonce nejméně od roku 1995.¹² Největší počet příslušníků bezpečnostních sborů je stíháno pro trestný čin *zneužití pravomoci úřední osoby* (§ 329 tr. zákoníku), co se týče trestného činu *přijetí úplatku* (§ 331 tr. zákoníku) je trend také klesající – za rok 2016 byly za tento trestný čin stíhány a obžalovány 2 osoby (14 v letech 2015 a 2014 u stíhaných osob a 13 v letech 2015 a 2014 u obžalovaných osob). Z aktuální statistiky se také

---

⁹ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue, 1/2006, s. 1 a n.

¹⁰ CEJP, M. *Od obecného pojetí k některým dílčím poznatkům z výzkumu veřejného mínění o korupci ve státní správě*. Trestněprávní revue, 9/2011, s. 256 a n.

¹¹ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue, 1/2006, s. 1 a n.

¹² NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (textová část)*. V Brně dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017, s. 19.

podává, že nejčastěji oznamované korupční trestné činy se týkají oblasti veřejných zakázek a úředních osob.¹³

2.1.2 *Charakteristika neoprávněného prospěchu a neoprávněné výhody*

V souvislosti s fenoménem úplatkářství se taktéž jeví jako problematické, že v jeho případě nemusí být jasné oběti, respektive poškozeného. Častěji než subjekt je poškozen objekt, neboť při tomto trestném jednání se často potkávají dva zrcadlově jednající se stejným zájmem (ve smyslu získání neoprávněného prospěchu na jedné straně a dosažení majetkového obohacení či jiné výhody na straně druhé). Dá se zobecnit, že úplatkářské trestné činy se vyznačují **vysokou mírou latence**, s čímž úzce souvisí zákonný apel na oznamovací povinnost určitých osob [státních orgánů ve smyslu ust. § 8 odst. 1 věty druhé tr. řádu jako součásti jejich širší povinnosti poskytovat v trestním řízení součinnost, fyzických osob za toho předpokladu, že by nesplnění oznámení trestné činnosti zakládalo naplnění skutkové podstaty trestného činu neoznámení trestného činu podle ust. § 368 tr. zákoníku (kam náleží trestné činy přijetí úplatku a podplacení) či za dalších podmínek nepřekažení trestného činu podle ust. § 367 tr. zákoníku (kam náleží taktéž trestné činy přijetí úplatku a podplacení) – nevyplývá-li jak pro státní orgány, tak pro fyzické osoby ze zvláštního zákona něco jiného či oznamovací povinnost správního orgánu, fyzické nebo právnické osoby v některých zvláštních případech – např. správce daně mj. pro úplatkářské trestné činy podle ust. § 53 odst. 2 daňového řádu], což je vyjádřením myšlenky, že bdělost adresátů právních norem znamená jejich faktické působení při jejich prosazování.¹⁴ Morální apel by měl ovšem dopadat i na ostatní osoby, pro které je oznamovací povinnost právem nikoli povinností, jak ji nevýslovně zakládají jednak ust. § 1 odst. 2 tr. řádu, jednak ust. § 158 odst. 2 tr. řádu.¹⁵ Jak bylo již naznačeno výše, jedná se ve valné většině případů o **tzv. oboustranně trestné činy** (až na příklad výjimky v podobě předčasně dokonaného trestného činu podplacení). Úplatkářské trestné činy proto můžeme také označit za

---

¹³ Ibidem, s. 19.

¹⁴ PŮRY, F. *Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právnickými a fyzickými osobami*. *Trestněprávní revue*, 7 – 8/2013, s. 161 a n.

¹⁵ Ibidem, s. 161.

trestné činy bez personifikované oběti.¹⁶ Jejich spácháním jsou v **obecné rovině** ohroženy zájmy a hodnoty nezbytné k řádnému fungování demokratického právního státu a v **nejobecnější rovině** je úplatkářskými trestnými činy porušen zájem na ochraně obstarávání věcí obecného zájmu.¹⁷

Jak již bylo řečeno shora, podstata trestného jednání spočívá **na jedné straně v získání neoprávněného prospěchu osobou úplatek poskytující**, a to buď pro samotného podplácejícího či pro jiného adresáta, avšak s jistým druhem vazby na podplácejícího (např. úplatek otce hokejisty dorostu pro trenéra klubu, za který je požadováno zařazení dítěte do sestavy pro nadcházející sezonu), **a na druhé straně v dosažení přímého majetkového obohacení či jiného zvýhodnění podpláceného za poskytnutí tohoto neoprávněného prospěchu.** Tato nenároková neoprávněná výhoda v podobě „všimného“ či „daru“ je zpravidla v peněžité formě, ale i může se vyskytovat i ve formě jiného plnění jako např. zaplacení dovolené, poskytnutí či zprostředkování služby podílu na výnosu z obchodu atp. Za neoprávněný prospěch, který žádá podplácející, může být ale považováno jak vyřízení věci, na kterou nemá nárok, např. výše zmíněné zařazení do hokejové sestavy, tak získání jiného zvláštního zacházení ze strany toho, v jehož kompetenci je rozhodovat o věcech souvisejících s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo podnikáním (např. zůstat stranou zájmu v případě úplatku pro policistu v přestupkovém řízení). Za získání neoprávněného prospěchu lze považovat i takové jednání v situaci, kdy osoba úplatek poskytující dokonce takový nárok může mít, avšak poskytnutím úplatku chce dosáhnout pouhého přednostního vyřízení věci či jiného urychlení rozhodovacího procesu jako např. přednostní vyřízení vkladu práva do katastru nemovitostí. Další příkladů z praxe si lze představit mnoho.

Rozdíl mezi chápáním neoprávněného prospěchu na straně jedné a neoprávněné výhody na straně druhé tak spočívá v tom, že zatímco **neoprávněný prospěch je z podstaty věci spojen se vztahem osob účastných na úplatkářství** (předmět plnění, kterým se neoprávněný prospěch rozumí, je v gesci osoby úplatek přijímající a v zájmu osoby úplatek poskytující), či jinak z tohoto vztahu vychází a právě na jeho základě

---

¹⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 377.

¹⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 822.

vzniká, **neoprávněná výhoda s tímto vztahem nemusí být vůbec spjata**, a co více, ve většině případů tomu ani tak nebude (např. úplatek v podobě hodnotného daru). Lze si ovšem představit i takovou situaci, kdy by docházelo pouze toliko k jakési výměně kvalitativně stejného či obdobného neoprávněného prospěchu v gesci toho kterého účastníka na úplatkářství (podplácejícího a podpláceného) – jako příklad by mohla posloužit představa policisty šetřícího přestupek v dopravě spáchaného jinou úřední osobou, která má rozhodovat o uložení pokuty onomu policistovi např. za přestupek na úseku ochrany životního prostředí.

2.1.3 Povaha úplatkářských trestných činů

Byť trestní zákoník **neobsahuje legální definici pojmu úplatkářství**, tuto lze dovodit syntézou skutkových podstat úplatkářských trestných činů. Vztah korupce a úplatkářství je *de facto* vztahem obecného a zvláštního, tedy to, co platí pro korupci jako takovou, platí zároveň pro úplatkářství, ale nikoli naopak. Platná právní úprava řadí úplatkářské trestné činy do samostatného **dílu třetího hlavy desáté zvláštní části trestního zákoníku s názvem úplatkářství**, a řadí je tak mezi **trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných**. Pod ně spadají **tři samostatné skutkové podstaty**, které sestávají **z dílčích skutkových podstat** a ve svém souhrnu postihují myslitelné formy úplatkářství.

Úplatkářské trestné činy jsou **úmyslnými trestnými činy** ve smyslu ust. § 15 tr. zákoníku, tzn. že k naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty musí být u těchto deliktů dáno zavinění ve formě úmyslu, ať ve formě přímého [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku] či nepřímého, eventuálního úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Jednotlivé skutkové podstaty obsahují **další fakultativní subjektivní znaky skutkové podstaty** trestného činu jako např. pohnutku pachatele spočívající v úmyslu získat trestným činem z hlediska jeho výše **relevantní prospěch** [např. značný prospěch v případě přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku či prospěch velkého rozsahu v případě přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku] či pohnutku spočívající v úmyslu způsobit jinému **zvláštní škodu či následek** [např.

značnou škodu anebo jiný zvlášť závažný následek v případě podplacení podle ust. § 332 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku].

Ze samotného smyslu úplatkářských trestných činů (a korupčních deliktů v širším slova smyslu) se v jejich souvislosti nedá hovořit o trestnosti pokusu a přípravy, neboť jsou svou povahou tzv. předčasně dokonány trestnými činy,¹⁸ které jsou sice materiálně právě přípravou či pokusem, ale právě ona fikce je povyšuje do stadia dokonání.

Díl třetí hlavy desáté zvláštní části zákoníku obsahuje tři základní skutkové podstaty, tj. **přijetí úplatku** (§ 331 tr. zákoníku), **podplacení** (§ 332 tr. zákoníku) a **nepřímé úplatkářství** (§ 333 tr. zákoníku) a jedno **společné ustanovení** (§ 334 tr. zákoníku), které slouží jako ustanovení výkladové. **Objektem** skutkových podstat úplatkářských trestných činů je **shodně zájem na nestranném, řádném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu** (§ 331 odst. 1 alinea 1, § 332 odst. 1 alinea 1 a § 333 tr. zákoníku), **příčemž u alinea 2** trestného činu přijetí úplatku (§ 331 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku) a u trestného činu podplacení (§ 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku) je jím vedle zájmu na zákonném obstarávání věcí obecného zájmu **také zájem na řádném výkonu podnikání**. Trestné činy přijetí úplatku (§ 331) a podplacení (§ 332) jsou ve vzájemném poměru obráceného jednání spočívajícího na jedné straně v pasivní korupci (přijetí úplatku podle ust. § 331 tr. zákoníku) a naproti tomu na jejím rubu v korupci aktivní (podplacení podle ust. § 332 tr. zákoníku), zatímco trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333) obsahuje stejné schéma hned v rámci svých dvou skutkových podstat – pasivní korupci v ust. § 333 odst. 1 a aktivní v ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku.

2.1.4 Další korupční trestné činy

Mezi korupční trestné činy je možné dále zařadit trestné činy i z dalších hlav zvláštní části tr. zákoníku. Patří mezi ně např. kvalifikovaná skutková podstata trestného

---

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 280.

činu **neoprávněného nakládání s osobními údaji** [(§ 180 odst. 1, odst. 3 písm. d), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku] z hlavy II., úpadkový trestný čin z hlavy V. **pletichy v insolvenčním řízení** (§ 226 tr. zákoníku), a dále pak zejména trestné činy z hlavy VI. zvláštní části, jejichž objektem je zájem na ochraně hospodářské soutěže, jako např. **porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže** (§ 248 tr. zákoníku), **zneužití informace a postavení v obchodním styku** (§ 255 tr. zákoníku), **zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě** (§ 256 tr. zákoníku), **pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži** (§ 257 tr. zákoníku), **pletichy při veřejné dražbě** (§ 258 tr. zákoníku), stejně tak jako další trestné činy z hlavy X. jako kvalifikované skutkové podstaty trestných činů **zneužití pravomoci úřední osoby** [§ 329 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku], **maření úkolu úřední osoby z nedbalosti** [§ 330 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku], **zasahování do nezávislosti soudu** [§ 335 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku či též alinea 2 trestného činu **maření přípravy průběhu voleb a referenda** (§ 351 tr. zákoníku). Posledně jmenovaný trestný čin, resp. jeho druhá alinea, byl do trestního zákoníku zavedena novelou **č. 330/2011 Sb.**, která znamenala vůbec první zavedení postihu korupce v této oblasti.

Vzhledem k tomu, že vzájemný poměr těchto trestných činů či jejich kvalifikovaných skutkových podstat je k úplatkářským trestným činům **ve vztahu speciality**, je jejich jednočinný souběh z povahy věci vyloučen. Příkladem budiž konkurence trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže [§ 248 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku] a trestného činu přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), kdy prvně jmenovaný trestný čin je ve vztahu k přijetí úplatku ve vztahu speciality, jinými slovy naplní-li pachatel skutkovou podstatu podle ust. § 331 odst. 1 (ev. odst. 2) tr. zákoníku při účasti v hospodářské soutěži jako člen statutárního nebo jiného orgánu soutěžitele nebo jako osoba, která je v pracovním či jiném poměru k soutěžiteli, naplní toliko skutkovou podstatu podle ust. § 248 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku.¹⁹ Naproti tomu byl ale v rozhodnutí Nejvyššího soudu²⁰ artikulován **vztah subsidiarity** stran právní kvalifikace korupčních deliktů v širším slova, který judikoval, že korupční trestnou

¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3164.

²⁰ Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013 (publ. pod č. R 2/2015 tr.).

činnost jak ve veřejné, tak v soukromé oblasti je potřeba primárně posuzovat podle ustanovení o úplatkářství jako ustanovení přísnějších, a až jestliže tato ustanovení konkrétní situaci neodpovídají, lze na ně aplikovat subsidiárně ustanovení ostatních korupčních deliktů jako *lex subsidiaris*. V projednávaném případě se jednalo o kolizi úpadkového trestného činu pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 tr. zákoníku) ve vztahu k insolvenčnímu správci a úplatkářských trestných činů přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku) a podplacení (§ 332 tr. zákoníku), kdy soud uzavírá, že vůle zákonodárce ve smyslu ust. § 226 odst. 3 tr. zákoníku, (kde vystupuje insolvenční správce jako speciální subjekt), byla taková, že tato situace se nevztahuje na postih aktivního úplatkářství směrem k insolvenčnímu správci. Konkrétně se jednalo o kolizi ust. § 226 odst. 3 tr. zákoníku a ust. § 331 odst.1 alinea 2 tr. zákoníku a ust. § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, kdy se bude ust. § 226 odst. 3 tr. zákoníku jako subsidiární vztahovat na jednání insolvenčního správce jen v těch případech, nepůjde-li o přijetí úplatku v souvislosti s podnikáním (...) nebo o podplacení v souvislosti s podnikáním (...), anebo nebude-li se jednat o úplatkářství, v jehož rámci je insolvenční správce nositelem povinností ve vztahu k účastníkům (obchodních) vztahů.

U těchto trestných činů je dán také především **jiný druhový objekt**²¹ než u úplatkářských trestných činů, který tvoří vždy společný jmenovatel té které konkrétní hlavy zvláštní části tr. zákoníku (či jejího dílu jako v případě trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji, trestných činů hospodářských a trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných), jíž jsou tyto součástí.

Protože tématem této práce je úplatkářství jako korupce v užším slova smyslu, jsou ostatní korupční trestné činy zmíněny toliko okrajově a v textu o nich bude pojednáno vždy a jen *ad hoc* u dílčích problematik.

---

²¹ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 35.

2.2 Interdisciplinární pohledy na korupci

2.2.1 Korupce z pohledu kriminologického

Kriminologie jako věda o kriminalitě a jejích příčinách vychází z teze, že kriminalita existuje vždy v rámci daného společenského prostředí. Zkoumá její stav, vývoj, predikuje možnosti dalšího směřování a zabývá se jednotlivými faktory kriminalitu podněcujícími a vyvolávajícími. Smyslem a účelem kriminologie je přijít s opatřeními a nástroji, které by kriminalitu napříště účinněji potlačovaly za současné analýzy jejich dopadu na společnost.²² Pole působnosti kriminologie je možno taktéž vymezit výšečí mezi prostředky, kterými lze proti zločinnosti úspěšně bojovat a formami sociální prevence, kterými ji lze úspěšně předcházet.²³ Lze zjednodušit, že hlavním smyslem jejího vědeckého zájmu je pak v obecné rovině prevence kriminality. Právě uplatnění kriminologického zkoumání může mít při analýze takto vysoce nežádoucího jevu, kterým korupce potažmo úplatkářství bezesporu je, svůj zvláštní význam.²⁴

Podle *klasického paradigmatu kriminologické vědy* je příčinou páchaní trestné činnosti racionální motivace jedince, kdy u takto jednajících osoby převáží přínosy z protiprávní činnosti nad riziky, které s tímto jednáním souvisí. Zatímco *pozitivisté* vidí jako příčinu kriminality nedostatečnou socializaci pachatele jako společenského individua, *konzervativisté* považují za příčinu kriminálního jednání motivaci pachatele obohatit se na úkor druhých a jeho neochotu k dodržování společenských norem. *Teorie napětí* oproti tomu nahlíží na kriminální jednání jako na řešení problému spočívající např. v nechtěné odlišnosti, jež toto napětí způsobuje, kdy důvodem jeho vzniku je nejčastěji příslušnost pachatele k „okrajové skupině.“ *Marxismus* hlásá, že příčinou kriminality je faktická nerovnost mezi vynaloženým úsilím a odměnou a reálnými pracovními možnostmi, kterou páchají příslušníci okrajových společenských vrstev. Tzv. *nová teorie deviace* se oproti ostatním kriminologickým teoriím zabývá reakcí

---

²² SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19.

²³ KARABEC, Z. *Setkání kriminologické obce: Zamyšlení nad možnostmi a mezemi využití kriminologie v praxi*. Trestněprávní revue, 1/2006, s. 31 a n.

²⁴ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue 1/2006, s. 1 a n.

společnosti na kriminální chování, aniž by se zabývala příčinami samotnými. Přístup jednotlivých škol se pak liší i reakcí veřejných politik, které ke kriminalitě obecně vymezeno zastávají buď přístup represivní (ve vztahu k trestání kriminálního jednání) či naopak restorativní (soustředující se na zjednání nápravy).²⁵

Na korupci je taktéž možno nahlížet jako na **podmíněný kriminologický fenomén**, který je produktem organizované kriminality v tzv. paralelní společnosti. V tomto prostředí, kde se nelegální zdroje vměšují do hospodářského systému, se vyskytuje korupce úředníků státu, politiků i orgánů činných v trestním řízení, jako prostředek k získání moci. Tento jev má pak za následek rozklad systému jako celku.²⁶

Vyspělost trestní politiky zahrnuje ve vztahu ke kriminalitě (a potažmo k úplatkářství) dvě ohniska problémů. Prvním z nich je **prevence** a tedy legislativa přímo spojená s transformací ekonomiky jako oblast ležící povětšinou mimo trestní úpravu (zejména v právu obchodním) a druhým **represe** vyjádřena v legislativě trestní. Zatímco nedostatečná legislativa „netrestní“ páchaní úplatkářské trestné činnosti přímo usnadňovala, nedostatečná existence té druhé znamenala „pouhou“ nedostatečnost v nástrojích jí potlačujících. Navýšení počtu úplatkářských trestných v souvislosti s prací policie (a v některých případech i justice) je nelichotivým a pravděpodobně nejdiskutovanějším fenoménem (ve vztahu k úplatkářství) v období tzv. polistopadového vývoje. Jeho příčiny lze spatřovat jednak v politickém tlaku na výsledky některých kauz, jednak v prorůstání policie se zločinem jako takovým. Podle některých autorů mohla činnost policie jak přímo k trestné činnosti vést (způsobovat jí), tak mohla i být na základě její nedostatečné vybavenosti (např. vzhledem k neexistenci dostatečně školeného personálního substrátu v oblasti hospodářské kriminality) již existující trestná činnost v neuspokojivé míře odhalována.²⁷

Úroveň právního vědomí obyvatelstva je nepochybně spjata s úrovní **morálky** dané společnosti. Zejména v souvislosti s úplatkářstvím se jedná o zvlášť signifikantní

---

²⁵ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 82, 84.

²⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 328.

²⁷ NEZKUSIL, J. *K otázce příčin kriminality po listopadu 1989*. Trestněprávní revue, 2/2005, s. 37 a n.

faktor, neboť pokud nebude společnost ke korupci lhostejná, její výskyt bude muset být zákonitě descendentní. Společnost může skrze své jednotlivce páchání korupce (úplatkářství) buď usnadňovat, nebo naopak znesnadňovat. Další faktory jako sociodemografické změny a s nimi spojený růst fenoménu chudoby či otevření hranic a tím např. způsobený větší příliv kapitálu, nemají však samy o sobě přímo co dočinění s nárůstem korupce, a proto není důvod se jimi více zabývat.²⁸ Avšak morální apel na jednotlivce a požadavek určité úrovně kultury společnosti jsou natolik žádoucí, že bez nich, i za existence vysoké úrovně legislativy, by korupce nemohla být nikdy účinně vymýcena. Za pojmy úzce spjaté s úplatkářstvím lze označit také klientelismus a nepotismus. Zatímco prvně zmíněný spočívá ve zvýhodňování na základě přátelských vazeb (ať užších či skrze širší síť známých) a bývá označován za nejběžnější formu institucionalizace korupce,²⁹ druhým jmenovaným se rozumí zvýhodňování rodinných příslušníků a širšího příbuzenstva. Ať se tato protekcionistická chování mohou materiálně korupcí (potažmo úplatkářstvím) jevit, z formálního hlediska zpravidla nenaplňují zákonné znaky skutkových podstat úplatkářských trestných činů, tj. absentuje zde zpravidla vzhledem k vzájemnému poutu aktérů úplatek jako neoprávněná výhoda či jiné obohacení.³⁰

Na okraj stojí za zmínku současný diskurz v rámci **Evropské kriminologické společnosti** (ESV). S ohledem na vysokou aktuálnost nových kriminologických jevů v souvislosti s migrační krizí, které doslova hýbou evropským prostorem, není až tak překvapivé, že mezi současnými tématy jejich plenárních zasedání se téma korupce, jak je patrné z přehledu témat XV. konference ESC v Portu (2015),³¹ XVI. konference ESC v Münsteru (2016),³² XVII. konference ESV v Cardiffu (2017)³³ a XVIII.

---

²⁸ Ibidem, s. 37 a n.

²⁹ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 25.

³⁰ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 300.

³¹ Dostupné na <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2016-2/xv-konference-evropske-kriminologicke-spolecnosti-esc> /citováno dne 21. 10. 2017/

³² Dostupné na <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2017-1/xvi-konference-evropske-kriminologicke-spolecnosti-esc> /citováno dne 21. 10. 2017/

³³ Dostupné na <https://www.esc-eurocrim.org/images/esc/files/Cardiff/FINAL-BOOKLET.PDF> /citováno dne 1. 11. 2018/

konference ESV v Sarajevu (2018),³⁴ již po několik let nevyskytuje. Na této platformě byla korupce posledně diskutována na XIV. zasedání konaném ve dnech 10. – 13. 9. 2014 v Praze, a to zejména korupce politická. Akcentována byla zejména v souvislosti s organizovaným zločinem v kontextu tehdejší situace na Ukrajině a v Rusku ve smyslu potřeby její redefinice, stejně tak jako bylo pamatováno na téma tzv. korupce bílých límečků.³⁵

2.2.2 *Sociologie práva ve vztahu ke korupci*

Nechť tento stručný sociologický exkurz poslouží lepšímu porozumění podstatě úplatkářství, které se může odehrávat jak na úrovni celospolečenské, tak v rámci určitého společenství či organizace, a které má za následek rozklad prostředí, ve kterém se vyskytuje.

Vycházíme-li z rozlišování tří základních forem sdružování, a to ze **společnosti, společenství a organizace**, nemělo by nám uniknout, že právě **podstatou společnosti** je spojení vzájemného přitakání jejích členů, které je také jednou ze dvou charakteristik pro společenství, za současného sledování vlastního individuálního zájmu jejích jedinců (na rozdíl od společenství, jehož druhým znakem je zdůraznění toho, co jeho členům společné).³⁶ Jsem plně v souladu s názorem, že co je pro fenomén korupce zásadní, je ústřední pojem **veřejný zájem**, který v momentě, kdy se utvořil (ať už šlo o jakoukoli formu sdružování resp. stupeň organizace), tak se spolu s ním objevila i korupce.³⁷ Odhlédneme-li od veřejného zájmu jako od společného jmenovatele korupce, je na druhou stranu ovšem skutečností, že korupce jako trestněprávní fenomén se objevila až ve společnosti moderní (jak je vidno ze subkapitoly věnující se historii její zákonné

---

³⁴ Dostupné na <http://win.fkn.unsa.ba> /citováno dne 6. 11. 2018/

³⁵ Dostupné na <http://www.esc-eurocrim.org/files/eurocrim-2014-final-program.pdf> /citováno dne 29. 3. 2015/

³⁶ PIEPER, J. *Základní formy sociálních pravidel hry*. Praha: OIKOYMENH, 1994, s. 17.

³⁷ KAMBERSKÝ, P., VÁVRA, L., JANUŠ, J. a HAVLÍČEK, K. *Diskusní stolek: Korupce*. Soudce, 9/2013, s. 26 a n.

úpravy), a to s ohledem na skutečnost, že společnost předmoderní vzhledem ke svému partikulárnímu uspořádání nevládla jednotným „aparátem veřejné moci“.³⁸

Pokračujeme-li však v původním výkladu dále, můžeme společnost označit za **vyšší formu** sdružování než je společenství, která vyžaduje „vyšší zralost vědomí než život ve společenství.“ Organizace je pak pro účely tohoto zkoumání základní formou sdružování, jejímž smyslem je naplnění cíle a účelu, jemuž slouží, ale odhlédneme-li od smyslu, pro který byla stvořena, musíme konstatovat, že v jejím rámci vzniká pletivo vztahů jejích členů, kteří jsou zde vnímáni především jako nositelé funkcí na základě předchozího vzájemného přitakání.³⁹

Po přechodu na demokratické právní zřízení na sklonku 80. let 20. století se korupce, která doposud byla, vedle korupce v běžném občanském styku, zejména etablována v dodavatelsko-odběratelských vztazích (jak je mj. zmíněno v úvodu práce), přesunula do státní správy, kde prostřednictvím kontroly nad odlivem veřejných prostředků a statků směrem do soukromých rukou, dala za vznik fenoménu tzv. **korupční symbiózy elit**.⁴⁰ Tento trojstranně výhodný vztah zajišťuje na jedné straně finance na chod politických subjektů (i.) a na straně druhé přístup k veřejným zdrojům pro subjekty podnikatelské (ii.) za umlčení úřednictva skrze provizi pro něj (iii.).⁴¹ Příznaky této symptomatické symbiózy jsou pak zejména neefektivita rozhodovacích procesů (např. nákup nepotřebného zboží), vysoká hladina korupčního indexu, nevalná úroveň dotčené legislativy (např. zákona o střetu zájmů či zákona o veřejných zakázkách) či její úplná absence (zákon regulující lobbying), absence morálních vzorů (např. situace, kdy příslušní politici nevyvodí osobní důsledky při podezření na korupci u jejich podřízených) či jejich obecná nedůvěryhodnost atp.⁴²

---

³⁸ HOLLÄNDER, P. *Soumrak moderního státu*. In: AGHA, P. (ed.) *Budoucnost státu? 1. vyd.* Praha: Academia, 2017, s. 57.

³⁹ PIEPER, J. *Základní formy sociálních pravidel hry*. Praha: OIKOYMENH, 1994, s. 32, 35 – 36.

⁴⁰ ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I. *Globální proměny korupce. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 476.

⁴¹ *Ibidem*, s. 476.

⁴² *Ibidem*, s. 476 – 479.

2.2.3 *Korupce z hlediska teorie národního hospodářství*

Bez ohledu na změny ve společenském uspořádání proběhnuvší ať už v souvislosti s transformací ekonomiky, deetatizací a restitucemi či obnovením podnikatelského sektoru, je jedním z faktorů podmiňujícím míru úplatkářství kvalita lidského substrátu, tj. profesionalita úřednictva ve státní správě, hovoříme-li o úplatkářství v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. Jinak řečeno korupce je důsledkem pochybení v rozhodovacích procesech a schopnost systému jí odolávat lze obecně považovat za indikátor jeho kvality.⁴³ Tak se může úplatkářská trestná činnost do státní správy infiltrovat skrze klientelismus, nepotismus či skrze lobbying prostý etického minima. Absurdním pak zůstává, že nízká profesionalita úředníků a selhání jejich statusového postavení, které se může projevat např. vynášením důvěrných informací či úmyslnou manipulací se svěřenými daty, může mít za následek i tzv. latentní úplatkářství, tj. *de facto* úplatkářství bez naplnění všech zákonných znaků skutkových podstat jednotlivých trestných činů. Jinými slovy se fakticky může jednat o stav, kdy pro získání chtěného „úplatku není potřeba.“

Jak úplatkářství a v širším slova smyslu i korupce, tak lobbying jsou z hlediska ekonomické teorie veřejné volby instituce predátorské. Zatímco existence lobbyingu je podmíněna dosažením blahobytu organizované zájmové skupiny, korupci sledují zájem spíše jednotlivci. Není potřeba připomínat vliv těchto fenoménů, jakkoli je lobbying společensky tolerovaný, na veřejnou politiku. Nutno však podotknout, že lobbying je činností zákonnou, byť v tuzemském prostředí zatím absentuje jeho regulace, zatímco úplatkářství je činností právem vymezenou a nezákonnou. Ekonomická teorie regulace hlásá regulaci lobbyingu, která by znamenala volnou soutěž zájmových skupin za transparentně stanovených pravidel.⁴⁴ Veřejný diskurz tuto situaci sice označuje za nežádoucí, ale veškeré snahy o řešení regulace lobbyingu se zatím neseťkaly s úspěchem – aktualitou v této oblasti je schválení návrhu opatření k regulaci lobbyingu z února 2017,⁴⁵ který v únoru 2018 podpořila vláda.

---

⁴³ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 85.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 5 – 8.

⁴⁵ Dostupné na https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-navrhy-na-opatreni-k-regulaci-lobbingu-153552/ /citováno dne 28. 8. 2017/

Mezi kvantifikovatelné důsledky tzv. veřejné korupce (korupce ve veřejné sféře) lze z hlediska národohospodářské vědy řadit nižší růst hrubého domácího produktu (HDP), na který jsou navázány menší investice do veřejného vzdělávání, menší kvalitu veřejné infrastruktury (za účelem upřednostňování neprůhledných a zbytečných projektů), omezování konkurenceschopnosti, omezování hospodářské soutěže a zvyšování sociálních rozdílů a hospodářskou nejistotu.⁴⁶

Vzhledem k tomu, že míra korupce v jednotlivých zemích je vzhledem k její latentci těžko objektivně měřitelná (počet pravomocných soudních rozhodnutí tak nebude zcela objektivním měřítkem), přistupuje se čím dál častěji k použití průzkumů veřejného mínění, tj. zjištění míry vnímání korupce samotnými občany jako metody s relativně vysokou mírou objektivizace.⁴⁷ Jako příklad může posloužit tzv. index vnímání korupce, tzv. **CPI index** (Corruption Perception Index), na jehož základě vydává Transparency International od roku 1995 žebříček zemí podle vnímání existence korupce ve veřejném sektoru. Relevance jeho měření spočívá v maximalizaci objektivnosti, která je dána metodikou jeho sestavování (nová od roku 2012), jež mapuje korupci v přibližně 180 zemích světa za poslední dva roky na základě 12 zdrojů od 11 nezávislých institucí na vzestupné stupnici 0 – 100 (0 – vysoká míra korupce, 100 – téměř bez korupce). V roce 2015 se Česká republika umístila na 37. místě z celkového počtu 168 zemí (což je oproti roku 2014 posun z 53. místa).⁴⁸ Tento index lze označit za lakmusový papírek ve strategickém boji proti korupci, neboť vzhledem k mezinárodnímu srovnání může podnítit legislativní reformy a státy tak mohou doslova soutěžit o lepší místo v tabulce.⁴⁹ Vedle CPI indexu existuje také **GCB index** (Global Corruption Barometer), který taktéž zastřešuje Transparency International a který mapuje obecnou míru vnímání korupce ve společnosti.⁵⁰

---

⁴⁶ BAŽANTOVÁ, I. a kol. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Katedra národního hospodářství právnické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd. Praha: Prospektrum 2007, s. 46.

⁴⁷ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue 1/2006, s. 1 a n.

⁴⁸ Dostupné na <http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-bpi/index-cpi-a-bpi-105998/> /citováno dne 28. 8. 2017/

⁴⁹ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 69.

⁵⁰ Dostupné na https://www.transparency.org/research/gcb/gcb_2015_16/0/ /citováno dne 28. 8. 2017/

2.3 Dějiny trestání úplatkářství

2.3.1 Rané dějiny trestání úplatkářství

Ačkoli se jedná ve světle shora nastíněných aspektů úplatkářství, které jsou tématy vysoce současnými, až na výjimky stručného exkurzu do kriminologických škol, o téma neživoucí, považovala bych za pochybení, kdyby byly historické aspekty úplatkářství v práci opomenuty a z toho důvodu genezi potírání a trestání úplatkářství v jejich nejstručnějších obrysech do práce taktéž zařazují. Zajímavostí z tohoto ponoru do minulosti vzešlou je ta skutečnost, že dějiny postihu a trestání úplatkářství vykazují plynulý vývoj, na jehož základech platná právní úprava doposud spočívá.

Pomineme-li skutečnost, že zmínky o úplatkářském jednání obsahují již neoficiální sbírky městského práva, jako např. *Práva městská Brikcího z Licka*⁵¹ či pozdější Koldínova *Práva městská království českého*, a to ve vztahu k trestní odpovědnosti zemských úředníků,⁵² stejně tak jako zemská zřízení – *Vladislavské zřízení zemské*⁵³ či mladší *Obnovené zřízení zemské království českého*,⁵⁴ lze za první kodifikaci trestního práva platnou na dnešním území považovat trestní zákoník Josefa I. z roku 1707, *Constitutio Criminalis Josephina*, tzv. **Josefinu**, která byla však převážně procesním předpisem.⁵⁵ Až hrdelní řád Marie Terezie z roku 1768, tzv. **Theresiana**, sestávající ze dvou dílů, zakotvil ve druhém dílu věnovanému hmotnému právu postih korupčního jednání. Zatímco druhý díl upravoval postih jednání, které naplňovalo skutkovou podstatu dnešního trestného činu podplacení ve vztahu k úřední osobě, stejně tak jako jednání, které analogicky

⁵¹ MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 35.

⁵² HLADÍK, O. *Kriminalita v rudolfínské Praze*. Pavel Mervart: Červený Kostelec, 2011, s. 31, 34. Tak plyne v tomto případě z *Knih svědomí Nového města pražského*, pozn. aut.

⁵³ KREUZ, P., MARTINOVSKÝ, I., VOJTÍŠKOVÁ, J. *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a zřízení o ručnicích)*. Praha: Scriptorium, 2007, s. 262 – 263.

⁵⁴ KOUPIL, O., KOUPILOVÁ, M., MALÝ, K., ŠOUŠA, J., ŠOUŠA, J., JR., VOJTÍŠKOVÁ, J., WOITSCHOVÁ, K. *Prameny k dějinám trestního práva v českých zemích v období absolutismu. Díl I. Druhá polovina 17. a počátek 18. století. 1. vyd.* Praha: Karolinum, 2018, s. 167 a n.

⁵⁵ Je také skutečností, že podpůrně na dnešním území platila *Constitutio Criminalis Carolina* z roku 1532.

odpovídalo dnešní skutkové podstatě přijetí úplatku úřední osobou, první díl upravoval a sjednocoval trestní proces pro české a rakouské země.⁵⁶ Theresianisches Gesetzbuch,⁵⁷ jako souhrn dosavadních poznatků v oblasti trestního práva vtělený do kodexu, který byl založen na analogii a právu útrpném, vyšel pro české země poprvé roku 1769 ve dvou dílech.⁵⁸ Úplatkářství byl věnován článek 65 druhého dílu, který zněl „O podmazání soudců a úředních osob,“ a který, jak uvedeno shora, kriminalizuje jak jednání osob a jejich pomocníků, které úplatek nabízejí, tak na druhé straně i soudců a osob úředních, které jej přijímají. Úplatek je v zákoníku popsán jako „nekalý dar, který svou hodnotou přesahuje to, co bylo připovězeno.“ Za takové jednání hrozil hrdelní trest, soudcům a úředním osobám pak zbavení úřadu a jejich prohlášení za služby neschopné či podle míry provinění i vypovězení z města, země či v krajním případě taktéž hrdelní trest.

Trestní zákoník Josefa II. z roku 1787 je oproti hrdelnímu řádu, který byl vydán za vlády jeho matky Marie Terezie, již osvícenským kodexem. Jeho české vydání se nazývalo *Práva všeobecná nad proviněními a jich trestmi* a skládal se opět ze dvou částí (částek). Ne za všechna provinění hrozil pachateli hrdelní trest a provinění (trestné činy) dělil na hrdelní a politická. Každá částka se dělila na kapitoly a ty pak tvořily jednotlivé paragrafy.⁵⁹

Nicméně pilířem trestního práva pro následující jeden a půl století se pak stal *Trestní zákoník z roku 1803*, respektive jeho novelizované a znovu publikované *vydání z roku 1852*, od kterého bylo *de facto* ustoupeno až za existence samostatného Československa *trestním zákonem č. 86/1950 Sb. Trestní zákon z roku 1852 č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích*, který byl ještě, byť v duchu osvícenských myšlenek, vybudován na principu odplaty ve

---

⁵⁶ ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 183 – 184.

⁵⁷ Dostupné na http://alex.onb.ac.at/tab_tgb.htm /citováno dne 30. 9. 2017/

⁵⁸ Celým názvem Constitutio Criminalis THERESIANA aneb Ržimské Cýsařské w Uhřích a Cžechách zč. zč. Královské Apoštolské Milosti Marye Terezye Arcy-Kněžny Rakauské, zč., zč., hrdelni Prawnj Rzad. W Widni, wytištěný u Jána Tomáše vrozeného z Trattnern, Císařsko-Královskýho Dworskýho Impressora, 1769.

⁵⁹ ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 206 – 213.

vztahu k míře závažnosti trestného činu,⁶⁰ potíral korupční jednání v souvislosti s výkonem moci úřední. Úplatkářství bylo upraveno v dílu IV. zvláštní části a rozlišovalo na úplatkářství **pasivní** [§ 104 – zločin přijetí (brání) daru ve věci úřední] a **aktivní** (§ 105 – zločin svádění ke zneužití moci úřední). Od trestného zneužití moci úřední se pasivní úplatkářství odlišovalo absencí úmyslu způsobit škodu.⁶¹ **Dar** nemusel mít nutně majetkovou povahu, ale měl znamenat i jakoukoli ne zcela bezvýznamnou výhodu, přičemž čin byl dokonán již pouhým jeho přijetím a to byť i jen jeho slibu.⁶² K naplnění skutkové podstaty tedy postačovalo, aby pachatel úmyslně působil na osobu nadanou veřejnou mocí, aby tato konala tak, jak si podplácející přeje, a to bez ohledu na to, zda takového účinku bylo dosaženo, ovšem za toho předpokladu, že strana, která dar nabídla pouze za tím účelem, aby úředník rozhodl v souladu se svými povinnostmi, trestná nebyla. Takový dar pak připadl státu, což bylo součástí rozsudečného výroku.⁶³

2.3.2 Československo

V nově vzniklém Československu platila na základě *recepčního zákona č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého* jak rakouská úprava (v českých zemích), tak normy uherské (na Slovensku a v Podkarpatské Rusi). Nová republika se tak ocitla v situaci, která si nutně žádala celoplošnou revizi trestního práva.⁶⁴ Byla plánována jak jeho unifikace, tak reforma.⁶⁵ Roku 1920 byla založena Komise pro reformu trestního práva, která sestávala jak z profesorů Právnické fakulty UK, tak z profesorů Právnické fakulty MU v Brně a Právnické fakulty Univerzity

---

⁶⁰ SOLNAŘ, V. *Trestní právo hmotné. Část obecná*. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1947, s. 25.

⁶¹ KALLAB, J. *Trestní právo hmotné (část obecná i zvláštní)*. Praha: Melantrich, 1935, s. 164.

⁶² MIŘIČKA, A. *Trestní právo hmotné. Část zvláštní. 11. vyd.* Praha: Spolek Československých právníků Všeherd v Praze, 1931, s. 52.

⁶³ KALLAB, J. *Trestní právo hmotné (část obecná i zvláštní)*. Praha: Melantrich, 1935, s. 165.

⁶⁴ MALÝ, K., SOUKUP, L. *Sborník příspěvků: Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918 - 1938) a jejich místo ve střední Evropě. Svazek 2*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 835.

⁶⁵ SOLNAŘ, V. *Trestní právo hmotné. Část obecná*. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1947, s. 25.

Komenského v Bratislavě.⁶⁶ V roce 1921 byl hotov první návrh trestního zákona o zločinech a přečinech, který měl znamenat diskontinuitu se zastaralým právem rakouským, a který se nesl v duchu zásad tzv. pozitivistické školy.⁶⁷ V této době se také opouští od myšlenky, že lidé jsou stejní, a tím i od funkce trestu jako odplaty směrem k trestu jako účelnému sociálnímu opatření,⁶⁸ což bylo až dosud vůdčím principem. Avšak nastupující hospodářská krize a celkové společenské klima konce dvacátých let bylo příčinou toho, že návrh nebyl nikdy přijat - nově přepracovaný návrh z roku 1937 nebyl jak z důvodu očekávaného finančního dopadu reformy, tak z důvodu nutnosti řešit jiné otázky v důsledku nástupu totalitní moci v sousedním Německu ani parlamentem projednán.⁶⁹

Národním shromážděním Československé republiky byl však již v roce 1924 přijat **zákon č. 178/1924 Sb., o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství**. Tento zákon sloužil jako *lex subsidiaris* k trestnímu zákonu z roku 1852, přičemž k jeho aplikaci se přistupovalo v případech, kdy pachatele činu nebylo možné přísněji potrestat podle stávající úpravy. Na rozdíl od úpravy obsažené v trestním zákoně z roku 1852 se aktivního i pasivního úplatkářství mohli účastnit nejenom veřejní úředníci, ale všichni veřejní činitelé.⁷⁰ Přestupku se podle tohoto zákona dopustil veřejný činitel „*nabyli-li vědomosti o obsahu spisů nebo jednání nebo přístupu ke spisům jako veřejný činitel a byl-li činem ohrožen veřejný nebo oprávněný a vážný zájem soukromý*.“ Pod pojmem veřejný činitel se rozuměli orgány a zaměstnanci státu, země, župy, okresu, obce nebo jiné veřejnoprávní korporace, veřejných podniků, ústavů a fondů. Zákon též dále stanovil, že stejně tak se pro jeho účely veřejným činitelem rozuměli orgány a zaměstnanci bank a jiných peněžních ústavů, hospodářských a výtěžných společenstev a ústavů povinného pojištění a dalších podniků a ústavů, nacházely-li se pod státním dozorem. Zákon též stanovil, že jednalo-li se o prospěch pouze nepatrný,

---

⁶⁶ MALÝ, K., SOUKUP, L. *Sborník příspěvků: Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918 - 1938) a jejich místo ve střední Evropě. Svazek 2*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 822.

⁶⁷ Ibidem, s. 823.

⁶⁸ KALLAB, J. *Trestní právo hmotné (část obecná i zvláštní)*. Praha: Melantrich, 1935, s. 19.

⁶⁹ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a česko-slovenského práva do roku 1945. 2. upravené vyd.* Praha: Linde, 1999, s. 340.

⁷⁰ MIŘIČKA, A. *Trestní právo hmotné. Část zvláštní. 11. vyd.* Praha: Spolek Československých právníků Všehrd v Praze, 1931, s. 53.

nebyl čin vůbec trestný, a byl by-li jím dotčen důležitý veřejný zájem, trestal by se jen jako přestupek podle tohoto zákona.⁷¹ Toto ustanovení tak zakládalo existenci exkulpačního důvodu.⁷²

Vrcholem dlouhodobé snahy o reformu trestního práva byl *trestní zákon č.86/1950 Sb.*, který ale ovšem již plně odrážel socialistické společenské zřízení. Trestní právo mělo napříště sloužit jako univerzální nástroj v rukou lidově demokratického státu.⁷³ Korupční trestné činy byly zařazeny v hlavě třetí mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných v oddíle čtvrtém zvaném úplatkářství, a to v podstatě stejně jako v dnes platné úpravě. Tehdejší trestní zákon rozlišoval **tři základní skutkové podstaty** opět v podstatě tak, jak je známe dnes, a to přijímání úplatku (§ 181 tamtéž), podplácení (§ 182 tamtéž) a nepřímé úplatkářství (§ 183 tamtéž). Skutkovým podstatám trestných činů přijímání úplatku a podplácení dominoval pojem **obecný zájem**, jež zákon ale nevykládal. Tak se podle ust. § 181 dopustil trestného činu přijímání úplatku ten, „*kdo v souvislosti s rozhodováním ve věcech obecného zájmu nebo s výkonem takového rozhodnutí přijme nebo si dá slíbit úplatek.*“ V odstavci druhém byla obsažena kvalifikovaná skutková podstata postihující **žádost o úplatek**: „*kdo za okolností uvedených v odstavci 1 žádá úplatek*“, přičemž odstavec třetí postihoval jednání obsažené v obou předchozích odstavcích za předpokladu, dopustil-li se jej pachatel jako *veřejný činitel*. Stejně tak skutková podstata podplácení (§ 182 tamtéž) spočívala v jednání toho, „*kdo jinému v souvislosti s rozhodováním ve věcech obecného zájmu nebo s výkonem takového rozhodnutí poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek.*“ Přísněji bylo opět postihováno jednání toho, kdo se dopustil takového jednání *vůči veřejnému činiteli*. Trojici úplatkářských trestných činů uzavíralo nepřímé úplatkářství (§ 183 tamtéž). Trestnost tohoto činu spočívala v žádosti nebo přijetí úplatku za to, že pachatel „*bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, nebo za to, že tak již učinil*“ (alinea první) nebo „*kdo jinému z takového důvodu úplatek poskytne, nabídne nebo slíbí*“ (alinea druhá). Vedle toho obsahoval *trestní zákon z roku 1950* ještě

---

⁷¹ Ibidem, s. 54.

⁷² KALLAB, J. *Trestní právo hmotné (část obecná i zvláštní)*. Praha: Melantrich, 1935, s. 166.

⁷³ KOLEKTIV SPOLUPRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT KARLOVY UNIVERZITY V PRAZE A KOMENSKÉHO UNIVERZITY V BRATISLAVĚ. *Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část*. Praha: Orbis, 1957, s. 5.

zvláštní ustanovení o účinné lítosti, které se vztahovalo vůbec poprvé na zánik trestnosti pro podplácení a nepřímé úplatkářství a spočívalo v jednání takového pachatele, který „*úplatek poskytne nebo slíbí jen proto, že byl o to požádán, a učiní o tom dobrovolně bez odkladu oznámení prokurátoru nebo orgánu národní bezpečnosti.*“ Toto ustanovení bylo přijato v důsledku dobové snahy o účinnější potírání úplatkářství a mělo za následek vyvinění osoby, která byla k tomuto jednání navedena nepoctivým orgánem.⁷⁴

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. přejal až na menší odlišnosti úpravu úplatkářství ze zákona č. 86/1950. Tak především skutková podstata trestného činu **přijímání úplatku** (§ 160 tr. zákona) nově spočívala v postihu toho, „*kdo v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu přijal nebo si dal slíbit úplatek.*“ Výkladově širší **pojem obstarávání tak nahradil pojem rozhodování** a fakticky tak došlo k rozšíření jednání, které zákon považoval za trestné.⁷⁵ Další změnu zaznamenal odstavec tři citovaného ustanovení, kdy se pachatel jako veřejný činitel dopustil jednání uvedeného v odstavci jedna nebo dva **v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu nebo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch**. Stejně se stalo i ve skutkové podstatě trestného činu **podplácení** (§ 161 tr. zákona).

2.3.3 Vývoj od počátku 90. let do současnosti

Po vzniku České republiky prošel **trestní zákon z roku 1961** právě v oblasti korupce několikerými novelizacemi, přičemž k řadě z nich bylo přistoupeno z důvodu mezinárodních závazků České republiky a taktéž na základě vstupu do Evropské unie k 1. květnu roku 2004.

První významná změna byla provedena **zákonem č. 96/1999 Sb.**, který zejména provedl *Úmluvu OECD proti podplácení zahraničních veřejných činitelů*

---

⁷⁴ KOLEKTIV SPOLUPRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT KARLOVY UNIVERZITY V PRAZE A KOMENSKÉHO UNIVERZITY V BRATISLAVĚ. *Československé trestní právo. Svazek II. Zvláštní část.* Praha: Orbis, 1959, s. 166.

⁷⁵ NEZKUSIL, J. *Československé trestní právo. Svazek II. Zvláštní část.* Praha: Orbis, 1964, s. 126.

v *mezinárodních podnikatelských transakcích*.⁷⁶ Jak plyne z jeho důvodové zprávy,⁷⁷ Česká republika jejím podpisem přijala závazek zajistit, aby se příslušná ustanovení trestních předpisů upravující úplatkářské trestné činy napříště vztahovala i na **zahraniční veřejné činitele**, jimiž se měly rozumět osoby, které vykonávají ať již administrativní, legislativní, exekutivní či justiční funkci v cizím státě nebo dokonce takové osoby, které vykonávají jakoukoli veřejnou funkci či funkci v mezinárodní organizaci. Předmětné definiční proměny odpovídají také požadavkům stanoveným v *Trestněprávní úmluvě o korupci* vyhlášené pod č. 70/2002 Sb. Taktéž měla být nadále rozlišena výše trestní sazby u trestného činu přijetí úplatku, kde měla být reflektována výše úplatku ve smyslu výše prospěchu dosaženého jeho spácháním, a to jednak dosažení značného prospěchu (podle § 89 odst. 14 tr. zákona nejméně 200 000,-Kč), a jednak prospěchu velkého rozsahu (nejméně 1 000 000,- Kč viz tamtéž) ve vztahu k trestní sazbě. Přijetím této novely ve smyslu shora uvedeném byly **rozšířeny skutkové podstaty** u trestných činů **přijímání úplatku** (§ 160 odst. 3, 4 tr. zákona) a **podplácení** (§ 161 odst. 2 tr. zákona). Nově se ustanovení § 160 odst. 3 tr. zákona vztahovalo na pachatele, který čin spáchal v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo spáchal-li takový čin jako veřejný činitel, přičemž vyšší sazbou byl ohrožen pachatel, který čin spáchal v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu nebo spáchal-li takový čin jako veřejný činitel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch (§ 160 odst. 4 tr. zákona). V ustanovení § 161 odst. 2 tr. zákona došlo ke zvýšení trestní sazby, a to oproti stávajícímu trestu odnětí svobody až na tři léta, na trest odnětí svobody v trvání minimálně jednoho roku až pěti let. Skutková podstata v odstavci 2 citovaného ustanovení byla nadále rozšířena o zvláštní úmysl pachatele opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo **jiný zvlášť závažný následek** [§ 161 odst. 2 písm. a) tr. zákona]. Tímto jiným zvlášť závažným následkem měl zákonodárce na mysli např. ohrožení životního prostředí z důvodu vydání protiprávního správního rozhodnutí, které by mohlo způsobit jak ztráty na životním prostředí, tak škody na majetku osob.⁷⁸ Novou trestní sazbou byl nadále ohrožen i takový pachatel, který čin spáchal **vůči veřejnému**

---

⁷⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo - novelizace v letech 1997 až 1999*. Praha: Linde, 2000, s. 53 – 55.

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 96/1999 Sb.

⁷⁸ JELÍNEK, J. *Trestní právo - novelizace v letech 1997 až 1999*. Praha: Linde, 2000, s. 53 – 55.

činiteli [§ 161 odst. 2 písm. b) tr. zákona]. Taktéž bylo touto novelou zavedeno nové společné ustanovení (§ 162a tr. zákona), kde byl napříště v zájmu právní jistoty **legálně definován pojem úplatek** (příčemž zákonodárce vycházel z dosavadní nauky a konstantní judikatury), stejně tak jako došlo k **rozšíření pojmu veřejného činitele** (jak je naznačeno shora) na zahraniční veřejné činitele a na osoby, které zastávají funkci v podniku s cizím prvkem či v mezinárodní organizaci, a to pokud je s výkonem takové funkce spojeno obstarávání veřejného zájmu.

Novela trestního zákona pod č. 537/2004 Sb. znamenala **rozšíření společného ustanovení v § 162a odst. 3 tr. zákona**, kde zákonodárce u neurčitého pojmu **obstarávání věcí obecného zájmu**, který používal v odstavci dva citovaného ustanovení, tento rozšířil i na zachování povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit „čistotu“ smluvních vztahů.⁷⁹ Toto ustanovení bylo přijato v rámci plnění úkolů stanovených *Společnou akcí Rady č. 987/742/SVV ze dne 22. prosince 1998* na základě Smlouvy o Evropské unii [článků K.1 odst. 7 a K.3 odst. 2 písm. b)].⁸⁰

Další zpřísnění postihu úplatkářství bylo do trestního zákona zavedeno jeho *novelou pod č. 122/2008 Sb.*, kdy došlo ke **zvýšení trestních sazeb hned u všech úplatkářských trestných činů**. Trestní sazba se nyní poprvé dostala nad hranici 10 let, a to ve kvalifikované skutkové podstatě trestného činu přijímání úplatku (§ 160 odst. 5 tr. zákona), kdy by pachatel naplnil základní skutkovou podstatu v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu nebo kdy by se tohoto skutku dopustil jako veřejný činitel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch. Taktéž byla nově **založena povinnost soudu uložit peněžitý trest** za podmínky, pokud to umožňovala povaha jeho postavení, funkce nebo vykonávané činnosti, a takovému pachateli vždy, když by se dopustil trestného činu přijímání úplatku (§ 160 tr. zákona), podplácení (§ 161 tr. zákona) nebo nepřímého úplatkářství (§ 162 tr. zákona), stejně tak jako dalších

---

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb.

⁸⁰ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998F0742&rid=1> /citováno dne 19. 10. 2017/

trestných činů obsahujících prvky korupčního jednání,⁸¹ za podmínky, že by se pachatel skutku dopustil v souvislosti se svým postavením nebo funkcí, která by byla způsobilá ovlivnit průběh či výsledek veřejných řízení.⁸² Taktéž společné ustanovení § 162a tr. zákona bylo **rozšířeno** o dva odstavce, kdy byla na příště **veřejným činitelem** ve smyslu příslušných ustanovení i osoba zastávající funkci v mezinárodním soudním orgánu [§ 162a odst. 2 písm. b) tr. zákona], stejně tak jako osoba činná v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci nebo v jejích orgánech a institucích [§ 162a odst. 2 písm. c) tr. zákona], a konečně osoba zastávající funkci v podniku, v němž má mj. rozhodující vliv Česká republika, je-li s výkonem této spojena pravomoc při obstarávání věci obecného zájmu [§ 162a odst. 2 písm. d) tr. zákona]. Toto rozšíření znamenalo naplnění závazků vyplývajících z *Úmluvy o boji proti korupci úředníků ES nebo členských států EU ze dne 26. 5. 1997*, *Úmluvy o ochraně finančních zájmů ES ze dne 26. 7. 1995* a *Protokolu k Úmluvě o ochraně finančních zájmů ES ze dne 27. 9. 1996*.⁸³ Tato novela **modifikovala taktéž ustanovení o zvláštní účinné lítosti** (k tomu více viz níže).

2.3.4 Unijní perspektiva

Celá řada institutů vztahujících se ke korupci je implementací závazků vzniklých z evropského práva, které samo o sobě považuje prevenci korupce a boj proti ní za jeden ze svých hlavních cílů a doporučení na období 2017 – 2018.⁸⁴ Přijetí **Lisabonské smlouvy**⁸⁵ znamenalo zborcení dosavadní pilířové struktury⁸⁶ a mělo dopad na oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. Zatímco Smlouva o Evropské unii ve znění **Smlouvy z Nice** ze dne 26. 2. 2001, která nabyla účinnosti 1. 2. 2003, řadila oblast justice a

---

⁸¹ Těmi měl zákonodárce na mysli např. pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě [§ 128a odst. 3, § 128b písm. c), § 128c písm. c) tr. zákona], pletichy při řízení konkursním a vyrovnávacím (§ 256b tr. zákona).

⁸² Těmito trestní zákon (§ 49 odst. 1 tr. zákona) rozumí řízení zadávací, konkursní, vyrovnávací nebo koncesní, veřejnou soutěž anebo veřejnou dražbu.

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 122/2008 Sb.

⁸⁴ Sdělení komise Evropský semestr 2017: doporučení pro jednotlivé země. Brusel, 22. 5. 2017, COM (2017) 500 final.

⁸⁵ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2008%3A115%3ATOC> /citováno dne 20. 10. 2017/

⁸⁶ První pilíř – hospodářská spolupráce, druhý pilíř – bezpečnost a vnitřní věci, třetí pilíř – zahraniční politika a vnější vztahy.

vnitřních věcí do třetího pilíře, v rámci něhož se pro přijetí právních aktů vyžadovala jednomyslnost, což v praxi zjednodušeně řečeno znamenalo méně legislativy s menším dopadem, dnes je trend jiný. Stávající ustanovení z třetího pilíře byla ve větší míře zapracována do SFEU,⁸⁷ cíle Unie pro oblast justice a vnitřních věcí jsou obsažena v článku 3 odst. 2 SEU⁸⁸. Tím, že spravedlnost a vnitřní věci byly z třetího pilíře přesunuty do bývalého prvního pilíře, došlo ke zrušení dřívějších speciálních kategorií právních aktů [př. Rámcová rozhodnutí Rady SVV podle čl. 34 odst. 2 písm. b) Smlouvy o Evropské unii ve znění smlouvy z Nice]. *Lisabonská smlouva* také rozlišila kategorie pravomocí na výlučné, sdílené a koordinační, přičemž **spravedlnost a vnitřní věci patří nadále mezi sdílené pravomoci** podle čl. 4 odst. 2 písm. j) SFEU. Podstata sdílených pravomocí (čl. 2 odst. 2 SFEU) spočívá v tom, že členské státy mohou konat jen potud, pokud pravomoc nevykonává Unie. Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních je jednou ze tří oblastí upravené v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva (Area of freedom, security and justice) zakotvené v hlavě V. SFEU, a to vzhledem k tomu, že aby EU vytvořila **prostor** bez kontroly na jeho vnitřních hranicích, je třeba se důsledně zabývat klíčovými oblastmi, které by tento koncept mohly narušovat (rozdělení pravomocí není v celé této hlavě stejné, zvláštní ustanovení smluv a jejich soudní interpretace přímo vymezují rozdělení pravomocí mezi Unii a členskými státy).

Jak již bylo řečeno, klíčovým pro oblast soudní spolupráce v trestních věcech je článek 67 SFEU, který zapracovává články 29 SEU a 61 SES ve znění *Smlouvy z Nice*, a je hlavním ustanovením hlavy V., která nese označení „Prostor svobody, bezpečnosti a práva.“ Jeho odst. 3 pak znamená právní základ pro přibližování trestního práva v určitých oblastech. Ústředním orgánem pro oblast svobody, bezpečnosti a práva je **Rada Evropské unie**. V této oblasti platí plná jurisdikce unijních soudů. Pravomoc Unie provádět opatření v oblasti trestního práva je upravena v **čl. 83 SFEU** zahrnující vydávání směrnic Evropským parlamentem a Radou kvalifikovanou většinou v rámci řádného legislativního procesu. Právě korupce je jednou z oblastí, na které se vztahuje působnost tohoto článku (odst. 1) s tím, že na základě vývoje zločinu, může Rada

---

⁸⁷ Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění 2016 (Úř. věst. C 202/2016).

⁸⁸ Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění 2016 (Úř. věst. C 202/2016).

přijmout opatření o zahrnutí dalších oblastí zločinu do působnosti tohoto článku.⁸⁹ Článek 82 SFEU a násl. upravuje přímo soudní spolupráci v trestních věcech a je pojistkou pro pravomoc členských států v této oblasti (znamená faktickou stopku pro přijetí návrhu ze strany členského státu, je-li dotčen „základní aspekt jeho systému trestního soudnictví“). Tato oblast podléhá tzv. minimální harmonizaci trestního práva a vedle vybrané dotčené trestné činnosti zahrnuje ve vztahu k ní i sankční požadavky. Do podoblastí policejní a soudní spolupráce ve věcech trestních patří taktéž oblast harmonizace procesních institutů, jakými jsou ve vztahu ke korupci relevantní evropský zatýkáací rozkaz a evropský důkazní příkaz.⁹⁰

Na základě *přijetí rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV o evropském zatýkáacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy* ze dne 13. 6. 2002 se korupční trestné činy dostaly na seznam trestných činů, u kterých se nepožaduje předchozí ověření dvojí trestnosti. To v praxi znamená, že český soud nezjišťuje jejich trestnost podle tuzemského práva. Legitimita evropského zatýkáacího rozkazu, který se do trestních předpisů promítl novelizačními *zákony č. 537/2004 Sb.* (§ 21 odst. 2 tr. zákona) a *č. 539/2004 Sb.* (§ 403 odst. 2, § 411 odst. 7 a § 412 odst. 2 tr. řádu), byla potvrzena Ústavním soudem v nálezu pléna ze dne 3. 5. 2006.⁹¹ V současnosti upravuje evropský zatýkáací rozkaz za účelem zatčení a předání vyžádané osoby *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních* účinný od 1. 1. 2014 jako *lex specialis* ve vztahu k trestnímu řádu, a to v ust. § 190 a násl. Jeho úprava spočívá na zásadě vzájemného uznávání rozhodnutí soudů členských států, přičemž korupční delikty spadají do kategorie 32 trestných činů (oddíl I přílohy č. 1 k vyhlášce č. 258/2006 Sb.),⁹² u nichž se nepožaduje tzv. oboustranná trestnost, a jejíž výjimky jsou stanoveny v ust. § 207 *zákona o MJS*. Jako podmínka však i zde zůstává, aby za danou trestnou činnost mohl být uložen trest odnětí svobody převyšující tři léta.

---

⁸⁹ CRAIG, P., DE BÚRCA, G. *EU Law. Text, Cases, and Materials. Fifth Edition.* Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 931 – 957.

⁹⁰ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva. 5. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 368.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04 (publ. pod č. vyhlášený pod č. 434/2006 Sb.).

⁹² Viz vyhláška č. 258/2006 Sb., kterou se stanoví vzor evropského zatýkáacího rozkazu (...) vydaná na základě zmocnění Ministerstva spravedlnosti podle § 405 odst. 5 a § 460b odst. 2 tr. řádu ve znění zákona č. 253/2006 Sb.

Dalším unijním aktem bezprostředně se dotýkajícím problematiky korupce je *rozhodnutí Rady 2008/852/SVV ze dne 24. 10. 2008 o síti kontaktních míst pro boj proti korupci*, které má za cíl zlepšení spolupráce za účelem předcházení a boje proti korupci se zapojením Evropské komise, Europolu a Eurojustu (čl. 1), a kterou mají tvořit orgány a agentury členských států Unie (čl. 2). Podle dostupných informací je výlučným gestorem pro implementaci předpisu Ministerstvo spravedlnosti⁹³ a za Českou republiku jsou partnery Generální inspekce bezpečnostních sborů, dřívější Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, Nejvyšší státní zastupitelství a Oddělení boje s korupcí Odboru hodnocení dopadů regulace Úřadu vlády ČR.⁹⁴

Institutem v rámci harmonizace trestního práva procesního byl i evropský důkazní příkaz, který byl přijat *rámcovým rozhodnutím Rady 2008/978/SVV o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech* dne 18. 12. 2008 a který přebíral zásadu vzájemného uznávání a navazoval na evropský zatýkáací rozkaz. Zavazoval k výkonu rozhodnutí justičního orgánu členského státu za účelem zajištění předmětů, listin a údajů vydaného justičním orgánem jiného členského státu na základě zásady vzájemného uznávání, přičemž oblast korupce patřila do výčtu trestné činnosti, která nepodléhala za žádných okolností ověření tzv. oboustranné trestnosti. Jeho smyslem bylo napomáhat při shromažďování důkazů v rámci určitých druhů trestních řízení za použití zásady přiměřenosti a za užití co nejméně invazivních prostředků.⁹⁵ Tento akt byl následně zrušen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/95 ze dne 20. 1. 2016 o zrušení některých aktů v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Stalo se tak na základě potřeby nového a jednotného přístupu v rámci shromažďování důkazních prostředků artikulovaného ve Stockholmském programu přijatém Evropskou radou ve dnech 10. – 11. prosince 2009, jak o něm bude ještě pojednáno níže. Nahradila jej tak *směrnice*

---

⁹³ Podle interní databáze www.isap-vlada.cz.

⁹⁴ Dostupné na <http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/ostatni/epac--uncac--iaca-105198/> /citováno dne 20. 10. 2017/

⁹⁵ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. 12. 2008 o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech (Úř. věst. L 350/72).

Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. 4. 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu. Ten má být vydáván pro účely provedení jednoho či více úkonu ve vykonávajícím státě s cílem jejich shromáždění.

Podle aktuálního vyjádření Evropské komise na poli korupce zůstává tento fenomén jednou z největších výzev současnosti, jak pro lidská společenství vůbec, tak pro Unii samotnou, a ačkoli je její míra v každém členském státě jiná, ovlivňuje podstatnou měrou Unii jako celek. Komise uvádí, že ekonomické náklady způsobené korupcí mohou dosáhnout 1 miliardy a 20 milionů EUR ročně, což je jedno procento unijního HDP. Vzhledem k tomu, že čtyři z pěti unijních občanů považují korupci jako významný problém ve své zemi, je třeba zejména posílit jejich důvěru v efektivitu antikorupčních politik, a jak Komise připomíná, Unie má generální oprávnění v této oblasti jednat, jak vyplývá ze *Smlouvy o fungování Evropské unie*. Komise taktéž akcentuje, že korupce je jedním ze druhů trestné činnosti, který má přeshraniční rozměr a je často spojena s další návaznou závažnou trestnou činností jako je např. obchodování s lidmi či drogová trestná činnost. V souvislosti s přijetím Stockholmského programu byla Komise nadána politickým mandátem v boji proti korupci spolu se závazkem úzké spolupráce se státy GRECO. V červnu 2011 zavedla Komise do praxe mechanismus pro pravidelné hodnocení členských států v boji s potíráním této trestné činnosti, který znamená výměnu vzájemných protikorupčních praktik, stejně tak jako posílení vzájemné důvěry a dodržování mezinárodních závazků. V rámci akčního plánu pro statistiku na období 2011 – 2015 sesbírala Komise ve spolupráci s dalšími subjekty relevantní data, která zachycují korupční trestnou činnost v rámci různých stádií trestního řízení v letech 2011 a 2013, z jejichž analýzy vzešla v lednu 2016 revidovaná zpráva, která prezentuje jak samotné statistiky, tak metodologické výstupy na jejich základě učiněné.

Tematiky korupce se přímo dotýká přijetí ***rámcového rozhodnutí Rady 2003/568/SVV ze dne 22. 7. 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru***,⁹⁶ které ve své preambuli představuje výčet závazků převzatých Unií (např. Úmluvu OSN proti

---

⁹⁶ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568> /citováno dne 6. 9. 2017/

korupci a Trestněprávní úmluvu o korupci) a apel na členské státy, které je dosud neratifikovaly, aby tak učinily co nejdříve. Tento akt obsahuje požadavky na přijetí opatření, která budou obsahovat ustanovení zahrnující postih korupce v soukromém sektoru – konkrétně pak jednání spočívající v příslibu, nabídce či slibu úplatku či neoprávněné výhody pro osobu v řídicím nebo jiném postavení v soukromém sektoru (nebo jejím prostřednictvím pro třetí osobu) za jednání, které bude znamenat porušení jejich povinností a zrcadlově obrácené požadování nebo získání neoprávněné výhody či jejího příslibu pro sebe nebo pro třetí osobu za stejných podmínek (čl. 2), dále požadavek aby byla členskými státy přijata opatření, která budou kriminalizovat shora uvedené jednání ve formě návodu, pomoci a účastenství (čl. 3), požadavky na vyšší sankcí za tyto delikty (čl. 4) a dále taktéž zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za tato jednání a požadavky na sankce jim ukládané (čl. 5 a 6) atd. Transpozice tohoto rozhodnutí patří také k tématům, ke kterým se Komise hojně vyjadřuje. Druhá implementační zpráva ukazuje, že jeho transpozice není dostatečná, a to zejména ve vztahu k řádnému transponování ustanovení týkajících se aktivního a pasivního úplatkářství ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob. Komise dokonce v případě nezlepšení stavu zváží jeho nahrazení přijetím nové směrnice. V rámci tzv. antikorupčního balíčku sleduje Komise vedle důsledné transpozice stávajících norem promyšlený přístup v přijímání protikorupčních politik ze strany členských zemí, stejně jako dalších počinů na úrovni Unie tak, jak jsou vymezeny ve sdělení o potírání korupce v EU [COM (2011) 308 final]. Komise se zavazuje přijmout opatření vedoucí k zabavení výnosů pocházejících z korupce (v rámci organizovaného zločinu), jsou zmíněny i požadavky a posílení spolupráce v rámci Europolu, Eurojustu a CEPOLU.⁹⁷

2.3.5 Mezinárodněprávní úprava ve vztahu ke korupci

Korupce jako společensky vysoce nežádoucí jev s možným nadnárodním přesahem začala být od 90. let minulého století intenzivně diskutována na úrovni mezinárodního společenství.⁹⁸ Forem spolupráce se nabízela celá škála, od smluv

---

⁹⁷ Dostupné na https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption_en /citováno dne 18. 9. 2017/

⁹⁸ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 300.

přijatých v rámci těchto společenství, přes sdružování se v mezinárodních organizacích či skrze výměnu dat a poznatků mezi jednotlivými státy či obecně podporou výzkumu v této oblasti.⁹⁹ Na prahu nového tisíciletí se někteří autoři dokonce vyjadřovali v tom smyslu, že korupce spolu s organizovaným zločinem s mezinárodním přesahem *mohou znamenat vážnou hrozbu pro demokracii a právní stát.*¹⁰⁰

Mezi nejvýznamnější počiny na úrovni mezinárodního společenství stran boje proti korupci patří jistě *Úmluva Organizace spojených národů proti korupci* přijatá Valným shromážděním OSN v New Yorku dne 31. 10. 2003 (UNCAC – United Nations Convention against Corruption), která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 29. 12. 2013.¹⁰¹ *Úmluva OSN proti korupci*, která je součástí právního řádu ve smyslu čl. 10 *Ústavy*, a která má v případě rozporu se zákonem před tímto přednost, byla přijata po dlouhém ratifikačním procesu, jehož završení bylo podmíněno zavedením odpovědnosti právnických osob za úplatkářské trestné činy,¹⁰² což se v případě jejich trestněprávní odpovědnosti stalo až dne 27. 10. 2011 přijetím zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (do té doby existovala tzv. správní odpovědnost právnických osob). Plnění závazků z *Úmluvy* je plně zajišťováno platnými trestními předpisy, tj. trestním zákoníkem, trestním řádem a zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Jejím účelem je „účinnější prosazování opatření k prevenci a potírání korupce, podpora mezinárodní spolupráce a technické pomoci, včetně spolupráce při navracení majetku a prosazování řádného spravování veřejných záležitostí a řádného zacházení s veřejným majetkem,“ s předmětem úpravy spočívající v „prevenci, vyšetřování a stíhání korupce a možnosti zmrazení, zabavení a navrácení výnosů z trestné činnosti, při které došlo k poškození nebo ke škodám na státním majetku.“ *Úmluva* zavádí **terminologické minimum** ve vztahu k subjektům korupčního trestného jednání (definuje zejména pojmy veřejný činitel, činitel veřejné mezinárodní organizace, výnosy z trestné činnosti, zmrazení,

---

⁹⁹ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue, 1/2006, s. 1 a n.

¹⁰⁰ ŠTURMA, P. *Evropské a mezinárodní instrumenty k boji proti korupci*. Evropské právo (Příloha Právních rozhledů), 8/2000, s. 1 a n.

¹⁰¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s.

¹⁰² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s. (čl. 26).

konfiskace a další). Obsahuje taktéž závazek smluvních stran přijmout opatření legislativního a administrativního charakteru za účelem splnění povinností v ní obsažených – kdy povinností smluvních stran je zejména zavedení opatření preventivního charakteru včetně požadavku na zajištění vysokého standardu pravidel chování veřejných činitelů, závazku transparentnosti a objektivity při zadávání veřejných zakázek a spravování veřejných financí a zajištění přístupu k informacím a účasti veřejnosti, stejně tak jako závazky smluvních stran přijmout opatření ve vztahu k prevenci a potírání korupce v soukromém sektoru a závazek vzájemné právní pomoci při vyšetřování, trestním stíhání a výkonu trestu včetně možnosti předání trestního řízení včetně záruk smluvních stran uvážit zavedení nástrojů společného vyšetřování, ochranu oznamovatelů korupce a svědků a obětí této trestné činnosti či povinnost k náhradě škody (jak v rámci veřejnoprávní odpovědnosti státu, tak v rámci soukromého práva). Spolupráce smluvních stran má být prohlubována a zajišťována na pravidelných konferencích, které budou taktéž dohlížet na její provádění. Na základě *Úmluvy* byl taktéž zřízen monitorovací mechanismus UNCAC, který však funguje na bázi dobrovolnosti zveřejnění informací a dat jednotlivými smluvními státy, což jej jako instrument poměrně oslabuje.

Druhým důležitým smluvním ujednáním na půdě Organizace spojených národů je *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu* přijatá dne 15. 11. 2000,¹⁰³ která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 24. 10. 2013. *Úmluva* definuje klíčové pojmy a zavádí požadavek trestnosti korupce spočívající v příslibu, nabídce či poskytnutí úplatku ve vztahu k veřejnému činiteli ať již přímo či zprostředkovaně a dále pak shodně i v požadování či přijetí úplatku ze strany veřejného činitele, vedle požadavků na trestnost úcastenství, zavedení účinných opatření k podpoře bezúhonnosti veřejných činitelů, odpovědnosti právnických osob a zavedení přiměřených sankcí, revizi institutů hmotného i procesního práva v návaznosti na závažnost této trestné činnosti a přijetí opatření směřujících ke konfiskaci a zajištění výnosů z korupční trestné činnosti. *Úmluva* představuje taktéž zavedení nástroje právní pomoci formou žádosti státu strany *Úmluvy* o konfiskaci výnosů z trestné činnosti,

---

¹⁰³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb. m. s.

majetku, vybavení a jiných prostředků s tím souvisejících, které se nacházejí na území druhé smluvní strany.

Na úrovni regionální, a to na půdě Rady Evropy, byla přijata především *Trestněprávní úmluva o korupci ze dne 27. 1. 1999*,¹⁰⁴ která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 1. 7. 2002, a která smluvní státy zavazuje k přijetí takových opatření, která budou postihovat poměrně širokou škálu korupčního jednání, a to od korupce ve veřejném sektoru po korupci v sektoru soukromém, včetně korupce zákonodárců a soudců, a to jak na poli vnitrostátním tak na poli mezinárodním, postižení legalizace výnosů z takové trestné činnosti a postih za nevedení příslušné účetní evidence. *Úmluva* výslovně zavádí požadavek přijetí legislativních opatření, která budou postihovat podplácení a přijímání úplatku tuzemskými veřejnými činiteli budou-li těmito členové tuzemského parlamentního shromáždění. *Trestněprávní úmluva o korupci* obsahuje taktéž společné závazky vzájemné právní pomoci včetně závazku signatářských států vydávat pachatele korupční trestné činnosti. V souvislosti s ní je dále důležité zmínit zřízení **Skupiny států proti korupci (GRECO)**¹⁰⁵ se sídlem ve Štrasburku, jak se stalo *Dohodou o zřízení Skupiny států proti korupci*, která byla připojena k *Trestněprávní úmluvě o korupci*,¹⁰⁶ a jejímž posláním je zajištění *monitoringu klíčových směrníc protikorupčního charakteru a kontroly uplatňování Trestněprávní úmluvy o korupci*.¹⁰⁷ V rámci přijímacího procesu učinila Česká republika výhradu k *Úmluvě*,¹⁰⁸ neboť trestní zákon účinný v době jejího podpisu neumožňoval postih všech jednání, k jejichž penalizaci *Úmluva* zavazovala, konkrétněji pak postih úplatkářství v soukromém sektoru. Tak si Česká republika zajistila touto výhradou na 3 roky čas pro plánovanou rekodifikaci trestního práva.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2002 Sb. m. s. ve znění 43/2009 Sb. m. s.

¹⁰⁵ <https://www.coe.int/en/web/greco/home>

¹⁰⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2003/568/SVV ze dne 22. 7. 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru (Úř. věst. L 192, 31/07/2003).

¹⁰⁷ ŠTURMA, P. *Evropské a mezinárodní instrumenty k boji proti korupci*. Evropské právo (Příloha Právních rozhledů), 8/2000, s. 1 a n.

¹⁰⁸ Vládní návrh č. 402, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu Trestně právní úmluva o korupci, Štrasburk 27. ledna 1999.

¹⁰⁹ Srovnej ČAPEK, J. *Korupce a zneužití či překročení pravomoci ve světle úmluv Rady Evropy*. Trestní právo, 2/2016, s. 19 a n.

Okrajově zmíním i *Občanskoprávní úmluvu proti korupci*¹¹⁰ (jako další dokument schválený a přijatý Radou Evropy), která zavazuje smluvní strany k zavedení možnosti pro osoby, které utrpěly škodu způsobenou korupční trestnou činností, podat z tohoto důvodu žalobu v civilním řízení. *Úmluva* předvídá i zavedení odpovědnosti státu za škodu v tomto smyslu jím způsobenou. Nad monitoringem a plněním dohlíží opět GRECO.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), jejímž členem se Česká republika stala 21. 12. 1995, přijala dne 17. 12. 1997 *Úmluvu o podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích*, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 21. 3. 2000.¹¹¹ *Úmluva* stanoví požadavky vztahující se k trestnosti jednání spočívajícím v podplácení zahraničních veřejných činitelů, požadavky na trestní odpovědnost právnických osob, požadavky na zvláštní sankční opatření ve vztahu k pachatelům této trestné činnosti a dále také požadavky vzájemné právní pomoci a na vydávání takových pachatelů. Její provedení se do trestních předpisů promítlo novelizačním *zákonem č. 96/1999 Sb.*, jak je podrobně rozvedeno shora.

Za zmínku jistě stojí i další protikorupční platformy jako např. **Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP)** z dílny americké administrativy, které má za cíl podporovat otevřenost, transparentnost a občanskou angažovanost ve vztahu k boji proti korupci. Zcela jistě nejnovější aktualitou v této oblasti je *Průběžná sebehodnotící zpráva Akčního plánu České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí na období let 2016 až 2018 z října roku 2017*, jež hodnotí Akčními plány přijaté závazky v návaznosti na další iniciativy a připravuje následné kroky.¹¹²

---

¹¹⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 3/2004 Sb. m. s.

¹¹¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s.

¹¹² Dostupné na <http://www.korupce.cz/assets/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/Prubezna-sebehodnotici-zprava-Akcnio-planu-Ceske-republiky-Partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti-na-obdobi-let-2016-az-2018.pdf>/citováno dne 19. 10. 2017/

3 Platná právní úprava

3.1 Trestní zákoník z roku 2010

3.1.1 Úplatkářství systematikou trestního zákoníku

Trestní zákoník řadí úplatkářství do **samostatného třetího dílu desáté hlavy** zvláštní části trestního zákoníku mezi **trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných**. Trestné činy hlavy desáté mají společný objekt, jímž je ochrana zájmu na řádném fungování společenského zřízení demokratického právního státu. Ve svém souhrnu ohrožují jak fungování státních, tak samosprávných orgánů a institucí, ale i činností, které nejsou výkonem veřejné moci, ale na jejichž řádném výkonu je i přesto zvláštní společenský zájem.¹¹³ Objektem skutkových podstat úplatkářských trestných činů je pak **zájem na nestranném, řádném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu**, stejně tak jako u dílčích skutkových podstat u trestného činu přijetí úplatku a podplacení zájem **na nestranném, řádném a zákonném podnikání**.

3.1.2 Terminologické změny

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., účinný od 1. 1. 2010, upravil nepatrně stávající terminologii, když trestný čin **přijímání úplatku nahradil** trestný čin **přijetí úplatku** (§ 331 tr. zákoníku), stejně tak jako když trestný čin **podplácení nahradil** terminologicky shodný trestný čin **podplacení** (§ 332 tr. zákoníku). Podle názoru autorky se jedná o řešení vhodné, neboť nové názvy lépe vystihují obsah předmětných skutkových podstat, které se vztahují i na jediné vykonání protiprávního skutku, tj. byť i jedno jediné přijetí úplatku nebo podplacení, což není v rozporu ani s jazykovým výkladem skutkových podstat, tzn., že jednání je považováno za trestné při pouhém jediném naplnění skutkové podstaty, aniž by bylo zapotřebí opakování takového jednání. Nedokonavost slovesných tvarů ve slovech „přijímání“ a „podplácení“ za staré právní úpravy tak podle mého názoru po všech stránkách méně vhodně vystihovala tehdy i dnes postihované trestné jednání. Je ale pravdou, že ani současné názvy plně nevystihují další formy jednání, na které ta která skutková podstata dopadá, tj. dání si

---

¹¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 821.

slibu úplatku či žádost o úplatek v případě trestného činu přijetí úplatku nebo v případě trestného činu podplacení jiná možná forma jednání než poskytnutí, nabídka nebo slib úplatku apod. Na druhou stranu je ale nutno připustit, že názvy skutkových podstat musí být z důvodu praktických tzv. zjednodušujících. To co je však podstatné, a odbornou veřejností nejednoznačně přijímané, je rozšíření skutkových podstat u těchto trestných činů, stejně tak jako u trestného činu nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku), které se vztahují i na pachatele, který se tohoto jednání dopustí skrze prostředníka: § 331 odst. 1 tr. zákoníku zní: „*Kdo sám **nebo prostřednictvím jiného** v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek...*“; § 332 odst. 1 tr. zákoníku: „*Kdo jinému **nebo pro jiného** v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek...*“; § 333 tr. zákoníku: „*Kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem **nebo prostřednictvím jiného** působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil (...).*“ Jak je již uvedeno výše, tato změna není všemi odborníky vítaná. Namítají zejména, že vyjadřuje pouze páčání trestného činu prostřednictvím živého nástroje, což je, jak známo, institut obecné části (§ 22 odst. 2 tr. zákoníku), a což je v kontextu zvláštní části nadbytečné až matoucí. Já osobně se k tomuto názoru přikláním, neboť z hlediska pojmové jasnosti by takové změny (způsob spáchání) měly nastat ad absurdum u všech skutkových podstat, a to nejméně v díle věnovaném úplatkářství.

Trestní zákoník také rozšířil stávající skutkové podstaty pro trestné činy přijetí úplatku a podplacení, kdy obě základní skutkové podstaty byly **rozšířeny o druhé alinea**, které se týkají jak pasivního úplatkářství, tak úplatkářství aktivního v souvislosti s podnikáním, a to ať již s podnikáním osoby, která se trestné činnosti sama dopouštěla či s podnikáním osoby od této odlišné (§ 331 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku „*Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek*“; § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku „*Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného...*“). Takové rozšíření skutkových podstat bylo zákonodárcem přijato v reakci na *Rámcové rozhodnutí Rady 2003/568/SVV* ze dne 22. července 2003 o boji s korupcí v soukromém

sektoru¹¹⁴ a *Společnou akcí Rady č. 987/742/SVV* ze dne 22. prosince 1998 na základě Smlouvy o Evropské unii [článků K.1 odst. 7 a K.3 odst. 2 písm. b)].¹¹⁵

Trestní zákoník zavedl novou terminologii, kdy stávající veřejný činitel byl nahrazen úřední osobou [**přijetí úplatku** úřední osobou podle ust. § 331 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a přijetí úplatku úřední osobou v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch podle ust. § 331 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku; **podplacení** namířené vůči úřední osobě podle ust. § 332 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku; **nepřímé úplatkářství** namířené na výkon pravomoci úřední osoby anebo již učiněné s úmyslem působit na výkon úřední osoby podle ust. § 333 odst. 1, 2 tr. zákoníku], což se projevilo jak napříč úplatkářskými trestnými činy, tak ve společném výkladovém ustanovení (§ 334 odst. 2 tr. zákoníku). Obsah pojmů však zůstal zachován.

3.1.3 *Politické aspekty nové úpravy*

S přijetím nového trestního kodexu došlo k **opětovnému navýšení trestních sazeb** u trestného činu *podplacení*. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu trestního zákoníku¹¹⁶ odůvodňuje navýšení trestní sazby (horní hranice v ust. § 332 odst. 2 tr. zákoníku se zvýšila z pěti roků na šest let) jednak společenskou závažností takového jednání, jednak zejména jako reakci na *Strategii vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011*, která byla schválena *usnesením vlády č. 1199* ze dne 25. října 2006. Toto vládní usnesení bylo později pozměněno *usnesením vlády č. 676* ze dne 18. června 2007 ke *Zprávě o korupci v České republice za léta 2005 - 2006 a o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci*.¹¹⁷ Poslední novelou trestního zákoníku, která navýšila tresty za úplatkářské trestné činy, je novela publikovaná **pod č. 330/2011 Sb.** Ta zvýšila trest u základní skutkové podstaty trestného činu *přijetí úplatku* oproti třem

---

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009.

¹¹⁵ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998F0742&rid=1> /citováno dne 19. 10. 2017/

¹¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009.

¹¹⁷ Dostupné na http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2006-az-2011/Aktualizace_Strategie-2006-az-2011.pdf /citováno dne 2. 11. 2013/

letům na roky čtyři, stejně tak jako dolní a horní hranici trestní sazby v kvalifikované skutkové podstatě tohoto trestného činu v odst. 3 na tři roky až deset let.

Je zajímavostí, že slovenská úprava úplatkářství (respektive korupce) zakotvená v trestnom zákoně č. 300/2005 Z. z. je alespoň co do části výčtu trestných činů shodná s tou českou (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia). Navíc ale definuje korupční jednání v souvislosti s volbami (volebná korupcia) a sportem (športová korupcia). S tím souvisí nejen mnohem obsáhlejší zákonná materie, ale také přísnější tresty, které navíc nenabízí v dotčených ustanoveních zákonné alternativy, jako je tomu v tuzemské úpravě.¹¹⁸

3.2 Výkladová ustanovení ve vztahu k úplatkářským trestným činům

3.2.1 Pojem úplatek

Z důvodu právní jistoty **definuje** trestní zákoník pojem **úplatek** přímo, a to v ust. § 334 tr. zákoníku, který nese název společné ustanovení, a který vykládá některé pojmy, které se objevují ve skutkových podstatách úplatkářství. Tak se jím podle ust. § 334 odst. 1 tr. zákoníku rozumí *neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok*. Tato definice přitom původně vychází z rozhodovací praxe soudů¹¹⁹ a do trestního zákona č. 140/1961 Sb. byla přijata jeho novelou provedenou **zákonem č. 96/1999 Sb.**, která souvisela se zpřísněním postihu korupce ve vztahu k veřejným činitelům. Trestní zákoník z roku 2009 ji převzal bez dalšího. Avšak co se zákonné výše úplatku týče, výkladové ustanovení trestního zákoníku nestanoví ani její pevnou hranici, ani kritérium jejího určení. **Zákonným kritériem** zůstává pouze **výše prospěchu úplatkem získaného** ve vztahu k úplatkářským trestným činům přijetí úplatku a podplacení, a to v souvislosti s naplněním **zákoných znaků kvalifikovaných**

¹¹⁸ Srovnej RUŽIČ, D. *Komparace právní úpravy v České republice a Slovenské republice*. Právní fórum, 6/2011, s. 262 a n.

¹¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3176.

skutkových podstat [tím je **značný prospěch či značná škoda** pro ust. § 331 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku ve vztahu k úřední osobě a dále i § 332 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a **prospěch velkého rozsahu** pro ust. § 331 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku], to vše za použití ust. § 138 tr. zákoníku pro určení hranice výše prospěchu (či škody). Lze si však představit, že i mimo to, že výše prospěchu je kvalifikačním znakem vybraných skutkových podstat, při rozhodování soudu o druhu trestu a o jeho výměře může být často právě výše úplatku posuzována v intencích ust. § 41 tr. zákoníku jako okolnost polehčující nebo naopak v intencích ust. § 42 tr. zákoníku jako okolnost pachateli přitěžující (§ 39 odst. 3 tr. zákoníku).

Zde je také na místě připomenout, že zrcadlem ve vztahu k úplatku je hospodářská **kauza**, tedy důvod jeho poskytnutí, který osobu úplatek poskytující k jeho poskytnutí vede. Je jím zájem podplácejícího na **určitém způsobu rozhodnutí či vyřízení věci** v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu či v souvislosti s podnikáním (i na tzv. nárokovém rozhodnutí učiněném dříve či přednostně).

Pod definici úplatku coby **neoprávněné výhody** lze subsumovat **celou škálu jednání**, tedy jak poskytnutí peněžních prostředků či daru, které má za následek **přímé majetkové obohacení** (skrze peněžní platby), tak i služeb (např. i sexuálních), které má za následek **jiné zvýhodnění, ale i jejich nabídky či slibu**, a to vše za předpokladu, že úplatek nemusí být poskytnut přímo podpláčenému, ale i subjektu od něj odlišnému za jeho souhlasu. Úplatkářskými trestnými činy může být **poškozen zájem třetí osoby** jak přímo (např. poskytnutím neoprávněného prospěchu osobě úplatek poskytující na její úkor), tak nepřímo v případě, že se pouze zmenší její šance na požadované plnění. Stejně tak **může být poškozeným** „pouze“ zájem společnosti na řádném obstarávání věci obecného zájmu a podnikání, což odpovídá označení trestná činnost bez personifikované oběti.¹²⁰ Lze shrnout, že při výkladu pojmu úplatku v rámci rozhodovací praxe soudů je nutné aplikovat **zásadu subsidiarity trestní represe** ve

---

¹²⁰ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 299.

smyslu ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku jako materiální korektiv¹²¹ a vždy s ohledem na konkrétní okolnosti hodnotit společenskou škodlivost pro ten který případ.¹²²

3.2.2 Úřední osoba

Pojem **úřední osoba** je definován v ust. § 334 odst. 2 tr. zákoníku, a oproti obecnému výkladovému ustanovení § 127 tr. zákoníku je **pro účely ust. §§ 331 - 333 tr. zákoníku dále rozšířen**. Tak se podle ust. § 334 odst. 2 tr. zákoníku úřední osobou rozumí vedle úředních osob definovaných ust. § 127 tr. zákoníku též *osoba, zastávající funkci v zákonodárném, soudním či jiném orgánu veřejné moci cizího státu* (písm. a), dále *osoba zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu* (písm. b), *osoba zastávající funkci, zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu či instituci* (písm. c) a konečně *osoba zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát* (písm. d), a to vše za předpokladu, že je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s ní. Rozšíření kategorií úředních osob o písm. b) a c) bylo provedeno **novelou trestního zákona č. 122/2008 Sb.** K tomuto rozšíření došlo na základě závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, jmenovitě z *Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích*, *Úmluvy o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie* a *Protokolu k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství*.¹²³

---

¹²¹ ŘÍHA, J. *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 22.

¹²² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 33.

¹²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3175.

3.2.3 *Obecný zájem*

Přestože výkladové ustanovení nabízí definice řady pojmů, **obecný zájem** není legálně definován. Společné ustanovení § 334 tr. zákoníku ve svém odst. 3 pouze deklaruje, že *za obstarávání věcí obecného zájmu se považuje též zachovávání povinností uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají*. Tímto ustanovením je do trestního zákoníku vtělen závazek plynoucí z členství v Evropské unii, a to konkrétně ze Společné akce o korupci v soukromém sektoru přijaté Radou EU z pověření článku K. 3 Smlouvy o Evropské unii.¹²⁴ Na jejím základě bylo přijato **rámcové rozhodnutí Rady EU 2003/568/SVV ze dne 22. 7. 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru**,¹²⁵ které stanoví minimální požadavky na pojem „porušení povinnosti“ ve smyslu vnitrostátních předpisů jako každé nekalé jednání představující porušení zákonné povinnosti nebo popřípadě profesních předpisů nebo pokynů platných v oblasti profesionální činnosti osoby v řídicím nebo jiném postavení jednající pro subjekt činný v soukromém sektoru (viz výše).

Termín **obecný zájem** je svého druhu **neurčitým právním pojmem**, který vzhledem k absenci legální definice vykládá teorie i soudní praxe. Z **hlediska trestněprávní vědy** se jím rozumí především zájem na zachování čistoty veřejného života spočívající v řádném výkonu činností, jejichž obsahem je obstarávání věcí, na kterých má zájem společnost jako celek.¹²⁶ Pod pojem **obecný zájem** spadá podle **judikatury Nejvyššího soudu** „*obstarávání všech úkolů, na jejichž řádném splnění má zájem celá společnost nebo alespoň větší skupina občanů*“¹²⁷ Podle citovaného rozhodnutí jde o každou činnost, která souvisí s plněním společensky významných úkolů, tedy nejen o rozhodování orgánů státní moci a správy, ale i o uspokojování zájmu občanů a právnických osob v oblasti materiálních, zdravotních, sociálních,

---

¹²⁴ Ibidem, s. 3177.

¹²⁵ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568> /citováno dne 6. 9. 2017/

¹²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3161.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. 4 Tz 77/2002 (publ. pod č. T 502, Soubor trestních rozhodnutí NS, Svazek 21/2003).

kulturních a jiných potřeb, pokud se jedná o záležitosti obecného (veřejného) zájmu. Podle dalšího názoru Nejvyššího soudu je možné **obecný zájem** spatřovat i v některých vztazích, které jsou upraveny ryze normami práva soukromého, když se tyto podstatně dotýkají obecného zájmu společnosti (**obecný zájem** tak lze nalézt i ve zpracování znaleckého posudku pro účely občanského soudního řízení, kdy za úplatek může být považována i nabídka sponzorského daru – aby však v takovém jednání mohlo být spatřováno spáchání trestného činu podplacení, musí být dána jednak příčinná souvislost mezi nabídnutím úplatku ve formě sponzorského daru a obstaráváním věcí obecného zájmu jako vypracováním znaleckého posudku pro účely občanského soudního řízení, jednak musí být prokázán úmysl takto jednat, tedy záměr dosáhnout tímto jednáním neoprávněného prospěchu).¹²⁸ Jinými slovy nezáleží na tom, jak je úplatek formálně označen (např. i jako sponzorský dar), ale jaký je charakter neoprávněného prospěchu v souvislosti s požadovaným účelem jeho poskytnutí.¹²⁹ K **obstarávání věcí obecného zájmu** se vyjádřil Nejvyšší soud i v dalším ze svých rozhodnutí,¹³⁰ kde konstatoval, že pod pojmem obstarávání věcí obecného zájmu lze podřadit i zájem občanů na informování o veřejném životě prostřednictvím novinové nebo televizní reportáže, přičemž ohniskem obecného zájmu je sama tato informace, nikoli její forma či procedura jejího pořízení či v rozhodnutí, kde uzavřel, že **obecný zájem** lze spatřovat např. v řádně a objektivně provedeném výběru veřejné zakázky týkající se zajištění chodu zdravotnického zařízení.¹³¹ Otázkou definice pojmu obecný zájem se zabýval i **Ústavní soud** ve vztahu k trestnému činu přijímání úplatku, kdy se vyslovil, že úplatkářství je třeba posuzovat ve své celistvosti, když **obstarávání věcí obecného zájmu** je premisou k naplnění skutkových podstat trestných činů přijímání úplatku (přijetí úplatku) a podplacení (podplacení) a že zákon vztahuje tento pojem na činnosti byť i podniknuté jenom v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.¹³² Z výše uvedeného se podává, že obstarávání věcí obecného zájmu se netýká pouze

---

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 81/2011 (publ. pod č. T 1374, Soubor trestních rozhodnutí NS, 74/2011).

¹²⁹ Srovnej i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2016, sp. zn. 7 Tdo 746/2016 (publ. pod č. TR 1/2017 s. 20, Trestněprávní revue, 1/2017).

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 27/2013 (publ. pod č. NS 480/2013).

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 3 Tdo 814/2010 (publ. pod č. NS 4914/2010).

¹³² Nález pléna Ústavního soudu ze dne 14. 10. 1998, sp. zn. Pl. ÚS 6/98 (publ. pod č. 292/1998 Sb.).

veřejné sféry, tj. obstarávání věcí obecného zájmu není možné podřazovat pouze pod výkon pravomoci úřední osoby, na druhou stranu ale platí, že výkon pravomoci úřední osoby je vždy obstaráváním věcí obecného zájmu.¹³³

3.3 Pachatel

3.3.1 *Obecný výklad*

Profil pachatele trestné činnosti úplatkářských trestných činů nelze jistě definovat s obecnou platností. Přesto se však při jeho konstruování lze přiblížit skrze postižení kauzy úplatkářských trestných činů tvrzením, že pachatel těchto deliktů je motivován očekávaným přínosem z této trestné činnosti spočívající v přímém nebo nepřímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění. Vlastnosti takového pachatele lze v obecné rovině charakterizovat psychickou odolností, sklonem k risku, nekritickému sebeobdivu a bezohlednou manipulací své „oběti“ a využíváním druhých osob.¹³⁴

Když se zamyslíme nad charakteristikou pachatele korupční trestné činnosti z hlediska typologií pachatelů podle kriminologické vědy, lze se přiklonit k teoriím upřednostňujícím vliv sociálního prostředí, které mají východisko v utváření pachatelovy osobnosti vlivem sociálního učení a s ním spojeného hodnotového systému a jeho sociálního začlenění.¹³⁵ U pachatele korupce tak budou absentovat zábrany vlastní jedinci, jehož žebříček hodnot a morální minimum je utvořen v souladu se společensky přijatelnou morálkou vycházející ze zásad morálky křesťanské.

V souladu s mezinárodními závazky, jak o tom bylo či bude ještě pojednáno, je pachatelem úplatkářských trestných činů trestného činu i účastník na korupční trestné činnosti v širším slova smyslu (podle ust. § 24 tr. zákoníku se jím rozumí organizátor,

---

¹³³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 2. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2615.

¹³⁴ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie. 4. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 76.

¹³⁵ *Ibidem*, s. 93.

návodce nebo pomocník) – viz např. závazek vyplývající z čl. 27 *Úmluvy OSN proti korupci*. Jestliže je však vyžadováno postavení pachatele jako speciálního subjektu (např. osoba, která se podílí na obstarávání věci obecného zájmu pro přečin přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 2 tr. zákoníku) a pachatel zvláštní postavení nebo vlastnost nemá, nelze dovodit spolupachatelství osoby (např. ve formě organizátorství) na tomto trestném činu, a to byť i jednání organizátora může být společensky nebezpečnější (škodlivější) než jednání pachatele.¹³⁶

Pachatelem (úplatkářského či korupčního) trestného činu je i právnická osoba (§ 7 zákona o TOPO), které lze porušení nebo ohrožení právem chráněného zájmu přičítat ve smyslu ust. § 9 odst. 1 zákona o TOPO. O těchto pachatelích bude více pojednáno níže.

3.3.2 *Zvláštní vlastnosti pachatele*

Skutková podstata trestného činu **přijetí úplatku** vyžaduje zvláštních vlastností pachatele, kdy hovoříme o **speciálním subjektu** ve smyslu ust. § 114 tr. zákoníku. Tak může být pachatelem trestného činu přijetí úplatku podle **§ 331 odst. 1 alinea 1, 2** tr. zákoníku pouze takový pachatel, který je nadán zvláštními vlastnostmi, které spočívají v tom, že koná činnost, která je **kryta obecným zájmem** v případě alinea 1 a v případě alinea 2 musí vykonávaná činnost **souviset s podnikáním** (ať už pachatele či osoby od něj odlišné). Tyto zvláštní vlastnosti se vztahují i na spolupachatele (§ 114 odst. 1 tr. zákoníku) a nelze tak pominout skutečnost, že dotyčnou další osobu na trestném činu zúčastněnou, která tuto vlastnost nemá, nelze za spolupachatele označit. To však nevylučuje možnost stíhat takového podezřelého jako účastníka na trestném činu přijetí úplatku. Právě na účastenství se vlastnosti vyžadované u speciálního subjektu nevztahují (§ 114 odst. 3 tr. zákoníku). Za **tzv. speciální subjekt** jako pachatele se zvláštní způsobilostí či postavením označil Nejvyšší soud i pachatele trestného činu

---

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 6 Tdo 572/2010 (publ. pod č. NS 7960/2010).

přijímání úplatku podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009,¹³⁷ aniž by předchozí právní úprava tento termín rozlišovala.

Pokud se jedná o úplatkářskou trestnou činnost právnických osob, postačí, jsou-li zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná (§ 114 odst. 2 tr. zákoníku), přičemž na tomto místě upozorňuji, že trestní stíhání fyzické a právnické osoby za týž skutek se nevylučuje (§ 9 odst. 3 zákona o TOPO).

Podstatné je však rozšíření skutkových podstat u těch úplatkářských trestných činů, které se vztahují i na pachatele, který se tohoto jednání dopustí skrze prostředníka: § 331 odst. 1 tr. zákoníku zní: „*Kdo sám nebo prostřednictvím jiného (...)*“; § 332 odst. 1 tr. zákoníku: „*Kdo jinému nebo pro jiného (...)*“; § 333 tr. zákoníku: „*Kdo žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného (...)*“, neboť trestní odpovědnost této další osoby bude posuzována podle míry jejího zavinění a účasti a podle jejích vlastností ve smyslu speciality subjektu buď jako spolupachatelství ve smyslu ust. § 23 tr. zákoníku nebo jako účastenství ve smyslu ust. § 24 tr. zákoníku.

3.3.3 Pachatel úřední osoba

Celou řadou specifik a výjimek jsou nadáni pachatelé úřední osoby. K výkladu pojmu úřední osoby odkazují na subkapitolu zabývající se výkladovými ustanoveními (viz výše). S ohledem na zvláštnosti jejich postavení jsou pachatelé úplatkářských trestných činů v postavení úředních osob vyňati z působnosti zvláštního ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c odst. 2 tr. řádu) jako podezřelí, kteří slíbí úplatek, majetkový nebo jiný prospěch v souvislosti s výkonem pravomoci úřední osoby uvedené v § 334 odst. 2 písm. a) až c) tr. zákoníku nebo § 334 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, nebo jde-li o úřední osobu, která zastává funkci v podnikající právnické osobě ve které má rozhodující vliv cizí stát.

---

¹³⁷ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 6 Tdo 572/2010 (publ. pod č. NS 7960/2010).

Pachatelé úplatkářských trestných činů v postavení úředních osob podléhají také přísnější kvalifikaci [§ 331 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) v kombinaci s kvalifikovaným prospěchem tr. zákoníku], stejně tak jako takové přísnější kvalifikaci podléhají pachatelé, kteří se úplatkářské trestné činnosti dopustí ve vztahu k úřední osobě [§ 332 odst. 2 písm. b) či § 333 tr. zákoníku]. U pachatelů úředních osob se nabízí ukládání trestu zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu předmětného povolání (§ 73 tr. zákoníku), neboť aby bylo na pachatele pohlíženo jako na úřední osobu, musí se tohoto činu dopustit v souvislosti s touto činností (§ 334 odst. 2 tr. zákoníku *mutatis mutandis*).

3.3.4 *Pachatel právnická osoba*

Pachatelem úplatkářských trestných činů může být podle ust. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob vedle fyzické osoby i osoba právnická. Věcná působnost tohoto zákona, který je ve vztahu k trestnímu zákoníku *lex specialis*, se nevztahuje plošně na všechny trestné činy zvláštní části trestního zákoníku, ale pouze na trestné činy, které nepodléhají negativnímu výčtu v ust. § 7 tohoto zákona. Jak plyne z důvodové zprávy,¹³⁸ přijetí tohoto zákona bylo naplněním závazků, které pro Českou republiku vyplývaly jak z práva evropského, např. z *Rámcového rozhodnutí Rady EU 2003/568/SVV o boji s korupcí v soukromém sektoru ze dne 22. 7. 2003*, tak z práva mezinárodního, např. z *Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích*,¹³⁹ z *Trestněprávní úmluvy o korupci* (čl. 18 Úmluvy) nebo z *Úmluvy OSN proti korupci* (viz výše). Český zákonodárce přijal **koncept tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob**, kdy je právnická osoba považována za pachatele trestného činu spáchaného jednáním fyzické osoby **v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti** na základě tzv. **přičitatelnosti** (§ 8 odst. zákona o TOPO), přičemž trestní stíhání právnické a fyzické osoby pro týž skutek se nevylučuje (§ 9 odst. 3 zákona o TOPO). Tento koncept má původ v zájmu na účinnějším

---

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb.

¹³⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s., přičemž tato neukládá přímo požadavek zavést trestněprávní sankce ve vztahu k právnickým osobám, ale obecně sankce (tedy i správněprávní), které by byly účinné, přiměřené a odstrašující (čl. 3 odst. 2).

odhalování závažné trestné činnosti, jejíž praví pachatelé zůstávají často skryti ve strukturách právnických osob. Ust. § 8 odst. 5 zákona o TOPO obsahuje **tzv. liberační ustanovení**, kdy právnická osoba se své odpovědnosti může zprostit – pokud vynaložila veškeré spravedlivě požadované úsilí ve vztahu k jednajícím osobám na zabránění takového jednání.

Na tomto místě je nutné poukázat na skutečnost, že ust. § 6 zákona o TOPO obsahuje taxativní výčet subjektů, na něž se působnost zákona nevztahuje. Jedná se o Českou republiku a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci (odst. 1 tamtéž) s tím, že jejich majetková účast na jiných právnických osobách nevylučuje odpovědnost takových právnických osob (odst. 2 tamtéž). Toto ustanovení je založeno na konceptu státu jako historicky nejstarší právnické osoby, v jejímž zájmu nemůže být spáchání trestného činu. I když spáchá trestný čin některý státní představitel jeho jménem, bude vyvozena vždy pouze osobní odpovědnost takto jednajícího. S touto koncepcí souvisí i nemožnost potrestání státu, byť prostřednictvím svých orgánů, sebou samým. K tomu je dále nutné doplnit, že z trestní odpovědnosti jsou vyloučeny všechny organizační složky státu, a to i z toho důvodu, že nejsou právnické osoby (§ 3 a 51 *zákonu o majetku ČR*).¹⁴⁰ Jak judikoval Nejvyšší soud,¹⁴¹ na druhou stranu ale není vyloučeno, aby veřejnoprávní korporace byla právnickou osobou, na niž slib, nabídka či poskytnutí úplatku cílí. V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud mj. připomněl, že právnická osoba může být poskytovatelem i příjemcem úplatku a „jinou osobou“ v intencích ust. § 334 odst. 1 tr. zákoníku může být i organizační složka (či jiná jednotka) této právnické osoby, která sama o sobě nemá právní subjektivitu.¹⁴²

---

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 125 – 126.

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2016, sp. zn. 7 Tdo 746/2016 (publ. pod č. TR 1/2017 s. 20, *Trestněprávní revue*, 1/2017).

¹⁴² Srovnej ibidem.

4 K jednotlivým skutkovým podstatám

4.1 Přijetí úplatku

4.1.1 Obecný výklad

Za **nejzávažnější formu úplatkářství** zákonodárce považuje trestný čin **přijetí úplatku** (§ 331 tr. zákoníku), proto je v dílu třetím hlavy desáté tr. zákoníku zařazen na první místo. Jedná se o zrcadlové jednání k trestnému činu podplacení (§ 332 tr. zákoníku), kdy se pachatel, na něhož jsou kladeny zvláštní požadavky spojené s výkonem jeho povolání nebo funkce, projevuje v podstatě pasivně (§ 331 odst. 1 tr. zákoníku), což znamená, že nabídnutý úplatek buď přijme či si jeho přijetí dá slíbit. Kde není poskytnutí, nabídky či slibu úplatku, není ani přijetí úplatku samotné, což znamená, že pokud existuje pachatel trestného činu přijetí úplatku podle odst. 1, musí být dána existence i takového pachatele, který se dopustí trestného jednání podplacení. Jiná situace nastává v případě odst. 2 citovaného ustanovení, kterou tvoří taková situace, kdy pachatel trestného činu přijetí úplatku tento úplatek přímo žádá. Jednočinný souběh s odst. 1 je vyloučen, neboť je zde dán vztah jejich speciality a trestné činy přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 a podle ust. § 331 odst. 2 jsou tak **samostatné trestné činy s odlišnými skutkovými podstatami**,¹⁴³ což je podloženo judikaturou.¹⁴⁴ Trestní odpovědnost potenciálně se vyskytujícího účastníka by byla posuzována podle míry a formy jeho konkrétního zavinění buď jako spolupachatelství na trestném činu přijetí úplatku (§ 23 tr. zákoníku) či jako účastenství na něm (§ 24 tr. zákoníku).¹⁴⁵

Podle policejních statistik za období 2016/1-11 pro celou Českou republiku bylo zjištěno podezření na celkem 23 trestných činů přijetí úplatku s tím, že prověřování bylo ukončeno u 12 z nich a objasněno jich bylo 11, což činí 47, 83 % (vzhledem ke změnám

---

¹⁴³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 2. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2614.

¹⁴⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 488.

¹⁴⁵ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., a POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1 díl – Trestní zákoník.* Praha: Linde Praha, a. s., 2010, s. 1137.

ve vykazování kriminální statistiky Policie ČR vyznačující se odlišností vstupních dat, není možné čísla automaticky porovnávat s rokem 2015).¹⁴⁶

4.1.2 *Přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku*

Jak již bylo řečeno shora, přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 tr. zákoníku je tzv. **pasivní korupcí**. Jedná se o **složenou skutkovou podstatu** (§ 331 odst. 1 alinea 1 a § 331 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku).¹⁴⁷

Objektem trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 **alinea 1** tr. zákoníku je zájem na zákonném, poctivém a bezvadném obstarávání věcí obecného zájmu. **Objektivní stránka** podle ust. § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku spočívá v **přijetí nebo dání si slibu úplatku pro sebe nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu**. Přijetí úplatku implikuje, že osoba, která ať už se pouze podílí či přímo obstarává věc obecného zájmu, přijme úplatek nebo si dá slíbit úplatek ve formě přímého majetkového obohacení nebo jiného zvýhodnění, na které nemá tato osoba nárok. **Subjekt** trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 alinea 1 je tedy určen toliko obecně. Jinými slovy je na nalézacím soudu, aby dovedl existenci obstaravatele obecného zájmu, k čemuž mu poslouží judikatura (viz shora více k pojmu obecný zájem). Je lhostejno, zda je za přijetí úplatku či jeho slibu požadováno plnění v souladu s povinnostmi takového subjektu, či zda je s nimi v rozporu.¹⁴⁸ Z hlediska časového přijetí úplatku může jak předcházet obstarání věci obecného zájmu, tak se udát v průběhu jejího obstarávání či až po obstarání věci obecného zájmu samotném. **Přijetí slibu úplatku je v podstatě přípravou k trestnému činu přijetí úplatku**, zákonodárce však toto jednání povýšil na tzv. **předčasně dokonaný trestný čin**.¹⁴⁹ Přičemž postačuje, aby pachatel takovou nabídku neodmítl a souhlasil, ať již

---

¹⁴⁶ Dostupné na <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx> /citováno dne 23. 10. 2017/

¹⁴⁷ FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I. a POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl – Trestní zákoník*. Praha: Linde Praha, a. s., 2010, s. 1139.

¹⁴⁸ SYLLOVÁ, J., TETOUROVÁ, E. *Právní úprava úplatkářství v mezinárodních souvislostech. Studie č. 5.334*. Praha: Parlamentní institut, 2013, s. 2.

¹⁴⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 8. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2016, s. 882.

výslovně nebo konkludentně, následné přijetí úplatku není rozhodující.¹⁵⁰ Stejně tak přijetí úplatku nemusí nutně předcházet předchozí nabídka nebo slib. Je pak zajímavostí, že institut tzv. předčasně dokonaných trestných činů, kde je příprava navenek tzv. netrestná, ale ve skutečnosti je jednání v ní spočívající povýšeno na dokonaný trestný čin, je novinkou, kterou zavedl do praxe trestní zákoník z roku 2009, což vychází z principy dekriminalizace a depenalizace nové úpravy.¹⁵¹

Objektem trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 **alinea 2** tr. zákoníku je zájem na řádném výkonu podnikání. **Objektivní stránka** podle ust. § 331 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku spočívá v **přijetí nebo dání si slibu úplatku pro sebe nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním**. Co se **subjektu** týká, **legální definice podnikání** byla do účinnosti nového občanského zákoníku obsažena v ust. § 2 odst. 1 obch. zákoníku. Po přijetí nové soukromoprávní úpravy byla do (nového) občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. zahrnuta i obecná ustanovení upravující podnikatelské vztahy. (Nový) občanský zákoník č. 89/2012 Sb. vypustil definici podnikání, zatímco oproti stávající právní úpravě v ust. § 2 odst. 2 obch. zákoníku zavedl novou koncepci pojetí podnikatele s tím, že bylo opuštěno od konceptu podnikatele jako osoby provozující podnikatelskou činnost, kdy je nyní za podnikatele považována osoba ve vztahu ke své podnikatelské činnosti (§ 420 odst. 1 nového obč. zákoníku). Na vymezení podnikatele navazuje ust. § 421 nového obč. zákoníku, které stanoví, že vztah k podnikání má osoba zapsaná v obchodním rejstříku (odst. 1 tamtéž), stejně tak jako osoba mající příslušné oprávnění (odst. 2 tamtéž).¹⁵² Ochrana podnikání na trestněprávní úrovni cílí na dohled nad tou částí soukromoprávních vztahů, jejichž výkon se dotýká činností, na jejichž výkonu je obecný zájem. K ochraně podnikatelských vztahů trestním právem došlo z podnětu *rámcového rozhodnutí rady č. 2003/568/SVV o boji s korupcí v soukromém sektoru*, jak je o tom pojednáno výše.

Z hlediska **subjektivní stránky** se jedná v případě ust. § 331 **alinea 1 i alinea 2** tr. zákoníku o úmyslné trestné činy ve smyslu ust. § 13 odst. 2 tr. zákoníku, které

---

¹⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3163.

¹⁵¹ FENYK, J. *Základy trestní odpovědnosti podle nového trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb.* Trestní právo, 3/2009, s. 8 a n.

¹⁵² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 201 – 202.

stanoví, že *k trestní odpovědnosti je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákoník výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti*. Zákon za jednání uvedené v ust. § 331 odst. 1 tr. zákoníku předvídá uložení trestu odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby až ve výši čtyř let nebo uložení trestu zákazu činnosti. Právě při posuzování subjektivní stránky spočívající v zavinění ve formě úmyslu (§ 15 tr. zákoníku) mohou u tohoto druhu trestné činnosti nastat specifické obtíže, jak o tom bude pojednáno dále.

Subjektem trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 tr. zákoníku může být jak fyzická, tak právnická osoba (§ 7 zákona o TOPO), která se účastní na obstarávání věci obecného zájmu (§ 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku), nebo která se účastní na podnikání (§ 331 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku).¹⁵³

4.1.3 Přijetí úplatku podle § 331 odst. 2 tr. zákoníku

Jak již bylo zmíněno výše, skutková podstata vyjádřená v ust. § 331 odst. 2 tr. zákoníku je **samostatnou skutkovou podstatou a speciálním ustanovením**¹⁵⁴ k ust. § 331 odst. 1, z kteréhož důvodu je jejich jednočinný souběh vyloučen.¹⁵⁵ Zde se jedná o tzv. **aktivní korupci**, která vyžaduje aktivní jednání pachatele spočívající v žádosti o úplatek.

Objektem druhé skutkové podstaty (§ 331 odst. 2 tr. zákoníku) je taktéž zájem na zákonném, poctivém a bezvadném obstarávání věci obecného zájmu nebo zájem na řádném výkonu podnikání. **Objektivní stránka** však spočívá v takovém jednání pachatele, kdy tento úplatek ve formě neoprávněné výhody spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, **sám žádá**. Za takové jednání zákon stanoví horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody až na pět let. Skutková podstata trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 2 tr. zákoníku je naplněna, jakmile pachatel o takový úplatek požádá. Jedná se o **předčasně dokonaný trestný čin**, a tudíž není určující, zda byl následně takovému pachateli úplatek slíben či poskytnut.

---

¹⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3161.

¹⁵⁴ *Ibidem*, s. 3162.

¹⁵⁵ Srovnej i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1977, sp. zn. 11 Tzf 11/77 (publ. pod č. 3/1978 sb. rozh.).

Skutečnost, že pachateli, který úplatek žádal, byl tento poskytnut a ten jej současně přijal, sehraje roli při rozhodování o výměře trestu ve smyslu ust. § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku.¹⁵⁶ Jak plyne z rozhodovací praxe soudů, samotná žádost o úplatek, resp. znak skutkové podstaty spočívající v žádosti pachatele o něj, je naplněn i tehdy, jestliže svým jednáním dá, byť i pouhý podnět k poskytnutí nebo ke slíbení si úplatku, tedy nemusí tak učinit přímým vyslovením žádosti, ale postačí, je-li z jeho chování nepochybná vůle nechat se uplatit.¹⁵⁷ Opakující se žádost o úplatek by pak ve smyslu shora uvedeného byla posuzována jako jeden pokračující trestný čin.¹⁵⁸

4.1.4 Kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k přijetí úplatku

Zákon pamatuje i na **zvláštní úmysl či vlastnosti pachatele** (§ 331 odst. 3 a 4 tr. zákoníku). Rozlišuje tak spáchání činu podle ust. § 331 odst. 1, 2 tr. zákoníku v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného **značný prospěch** [§ 331 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku]. Výše prospěchu se posuzuje analogicky jako hranice pro výši škody podle ust. § 138 odst. 2 tr. zákoníku. Je jím tedy nejméně 500 000 Kč (viz § 138 odst. 1 tr. zákoníku). Stejná trestní sazba (odnětí svobody na tři roky až deset let nebo propadnutí majetku) hrozí i takovému pachateli, který se činu dopustí jako **úřední osoba** [§ 331 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku]. Za závažnější jednání zákon považuje situaci, kdy je dán takový úmysl pachatele, kdy tento chce opatřit takovým jednáním sobě nebo jinému **prospěch velkého rozsahu** [§ 331 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku] či na takového pachatele, který jedná jako úřední osoba s úmyslem opatřit sobě nebo jinému **značný prospěch** [§ 331 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku]. Prospěchem velkého rozsahu je nejméně 5 000 000,- Kč (viz § 138 odst. 1 tr. zákoníku). Opět není rozhodné, zda pachatel skutečně prospěchu (§ 331 odst. 3, 4 tr. zákoníku) nakonec dosáhne, postačí pouhý úmysl ve formě takového jednání pachatele, které k získání takového prospěchu směřuje.

---

¹⁵⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3163.

¹⁵⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 488.

¹⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3164.

V případě naplnění kvalifikovaných skutkových podstat výše klade zákonodárce **zvláštní požadavky na ukládání trestu** pro takového pachatele. Těmi jsou zejména odčerpání neoprávněného prospěchu skrze uložení peněžitého trestu či trestu propadnutí majetku.¹⁵⁹ Tyto požadavky v obecné rovině ostatně vychází taktéž z celé řady mezinárodních smluv (viz níže).

Skutkovou podstatu v ust. § 331 alinea 2 tr. zákoníku (stejně skutková podstata v ust. § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku) může naplnit i skutek společensky tolerovaný, což může s ohledem na formální pojetí trestného činu znamenat výkladová úskalí. V těchto situacích bude nutná aplikace zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

4.2 Podplacení

4.2.1 Obecný výklad

Trestným činem je i **poskytnutí, nabídka nebo slib úplatku** (§ 332 tr. zákoníku) jak v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, tak v souvislosti s podnikáním. **Objektem** trestného činu podplacení je shodně jako u trestného činu přijetí úplatku zájem na zákonném, poctivém a bezvadném obstarávání věcí obecného zájmu (k pojmu **obecný zájem** viz výše), stejně tak jako zájem na **poctivém výkonu podnikání**. Jak plyne z jazykového výkladu pojmu, nejedná se o trestný čin hromadný, ale vůlí zákonodárce je mu dokonce propůjčen **statut předčasně dokonaného trestného činu**, a to v případě, kdy dojde k nabídnutí nebo ke slibu úplatku, aniž by pak došlo k jeho samotnému předání.¹⁶⁰ Jedná se opět o **složenou skutkovou podstatu** (§ 332 odst. 1 alinea 1 a § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku).¹⁶¹

---

¹⁵⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 488.

¹⁶⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 489.

¹⁶¹ FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I. a POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 1. díl – *Trestní zákoník*. Praha: Linde Praha, a. s., 2010, s. 1141.

Poskytnutím úplatku rozumí teorie nejen přímé odevzdání peněz či jiných materiálních statků do dispozice podplaceného, ale i nepřímé poskytnutí jiné výhody nebo protislužby.¹⁶² **Nabídka úplatku** může spočívat buď v tom, že úplatek (či nabídka neoprávněné výhody) bude podplacenému odevzdán buď okamžitě po jejím odsouhlasení či po určité době na základě dohody stran. Na trestní odpovědnost podplácejícího nemá pak vliv ta skutečnost, že osoba, vůči níž nabídka směřovala, úplatek či neoprávněnou výhodu odmítla.¹⁶³ **Slibem úplatku** se rozumí taková situace kdy, bude-li osobě úplatek nabízející v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu či podnikáním podpláceným vyhověno, prvně jmenovaný subjekt úplatek předá. Takové jednání je méně konkrétní než nabídka úplatku a jedná se o svého druhu příslib budoucího plnění vázaný na podmínku vyhovění pachateli.¹⁶⁴

Podle policejních statistik za období 2016/1-11 pro celou Českou republiku bylo zjištěno podezření na celkem 70 trestných činů podplacení s tím, že prověřování bylo ukončeno u 60 z nich a objasněno jich bylo 58, což činí 82, 86 %. Celková vzniklá škoda je touto statistikou vyčíslena na pouhých 60 000,- Kč.¹⁶⁵

4.2.2 *Podplacení podle ust. § 332 odst. 1 tr. zákoníku*

Jak bylo uvedeno shora, trestný čin podplacení podle ust. § 332 odst. 1 tr. zákoníku je složenou skutkovou podstatou. Objektivní stránka v případě ust. § 332 odst. 1 **alinea 1** tr. zákoníku spočívá v takovém jednání pachatele, kdy tento jinému nebo pro jiného **v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu** poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. Slib či nabídka úplatku jsou druhem přípravy, která je povýšena na dokonaný trestný čin.¹⁶⁶ *Conditio sine qua non* je existence příčinné souvislosti mezi

---

¹⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3168.

¹⁶³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 2. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2625.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 2625.

¹⁶⁵ Dostupné na <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx> /citováno dne 23. 10. 2017/

¹⁶⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 280.

poskytnutím, nabídnutím či slibem úplatku a obstaráváním věcí obecného zájmu nebo podnikáním (ať už pachatele nebo jiné osoby). Z hlediska časového může k nabídce, slibu či poskytnutí úplatku dojít před započítáním činnosti, která je nadána obecným zájmem či až po skončení této činnosti.

Naproti tomu objektivní stránka podle ust. § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku spočívá v takovém jednání, kdy pachatel **v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného** poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. V praxi může snadno nastat situace, kdy potenciální pachatel sice naplní zákonné znaky skutkové podstaty podle ust. § 332 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, přesto se ale bude jednat o jednání společensky tolerované, což může s ohledem na formální pojetí trestného činu znamenat opět výkladová úskalí. V těchto situacích bude nutná aplikace zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), kdy se k trestněprávnímu postihu přikročí až v případě, že ostatní prostředky (ať už právní nebo mimoprávní) selžou jako neúčinné.

4.2.3 Kvalifikované skutkové podstaty ve vztahu k podplacení (ust. § 332 odst. 2 tr. zákoníku)

Za kvalifikované jednání ve vztahu k ust. § 332 odstavci 1 tr. zákoníku se považuje takové jednání, kdy pachatel spáchá skutek uvedený v odst. 1 (viz ust. výše) buď **ve zvláštním úmyslu**, kterým je opatřit **sobě nebo jinému značný prospěch** nebo způsobit jinému **značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek**, nebo spáchá-li takový čin **vůči úřední osobě**. V tomto druhém případě musí být pachatel alespoň srozuměn s tou skutečností, že osoba, vůči níž úplatek směřuje, je úřední osobou. Za takové situace také přichází v úvahu jednočinný souběh s účastenstvím na trestném činu zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 tr. zákoníku), a to jestliže se úřední osoba alespoň o zneužití své pravomoci pokusí.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2016, s. 884.

4.3 Nepřímé úplatkářství

4.3.1 *Obecný výklad*

Trestný čin nepřímé úplatkářství obsahuje **dvě samostatné skutkové podstaty** (§ 333 odst. 1 a § 333 odst. 2 tr. zákoníku).¹⁶⁸ Jeho **objektem** je zájem na zákonném, poctivém a bezvadném obstarávání věcí obecného zájmu, ale toliko **v užším rozsahu**, neboť se dotýká pouze úplatného působení pachatele, a to buď vlastním vlivem nebo prostřednictvím další osoby, **na výkon pravomoci úřední osoby**.¹⁶⁹ Opět zde není rozhodné, zda pachatel skutečně svým vlivem na výkon pravomoci úřední osoby zapůsobil, či pouze toto slíbil. Trestný čin je dokonán pouhým slibem tohoto působení. Pakliže se tak stalo, a na výkon pravomoci úřední osoby pachatel působil, hrála by taková skutečnost roli při stanovení druhu a výměry trestu ve smyslu ust. § 39 odst. 1 tr. zákoníku. Taktéž na trestnost pachatele nemá vliv ta skutečnost, že úřední osoba o tomto jednání pachatele nevěděla, či jestliže na ni pachatel působil jen tím způsobem, aby tato pouze vykonala svoji pravomoc v souladu se zákonem.¹⁷⁰ Ať tak či tak musí být splněn ten předpoklad, že pachatel jedná bez součinnosti oné úřední osoby.

4.3.2 *Skutková podstata podle ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku*

Skutková podstata trestného činu nepřímého úplatkářství podle ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku, resp. její **objektivní stránka**, spočívá v takovém jednání pachatele, kdy tento buď i jen **žádá, dá si slíbit** nebo **přijme** úplatek za to, že bude ať už **svým vlivem, nebo prostřednictvím jiné osoby působit na výkon pravomoci úřední osoby**, či proto, že tak již učinil. **Dání si slibu úplatku** bylo do trestního zákoníku vtěleno jeho novelou **č. 165/2015 Sb.** účinnou od 1. 9. 2015, kdy tato je dalším naplněním mezinárodních závazků (*Trestněprávní úmluvy o korupci, Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích* a zohledněním stanoviska GRECO) a mělo za cíl též napravit

¹⁶⁸ FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I. a POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl – Trestní zákoník*. Praha: Linde Praha, a. s., 2010, s. 1145.

¹⁶⁹ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 2. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2628.

¹⁷⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3172.

nekonzistentnost souladu se zrcadlovým jednáním u trestných činů přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku) a podplacení (§ 332 tr. zákoníku).¹⁷¹ Skutková podstata v ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku neodpovídala té v ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku: „*znaku slíbí úplatek podle ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku neodpovídala skutková podstata (resp. její znak) dá si slíbit úplatek v ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku.*“¹⁷²

Žádost o úplatek může být uskutečněna i nepřímou, proto je za ni považováno i takové jednání pachatele, kdy tento i nevýslovně navodí ve třetí osobě zdání, že o poskytnutí úplatku stojí.¹⁷³ Osoba, která se nabídne, že úplatek úřední osobě toliko předá (aniž by jej žádala nebo přijala) může být účastníkem na tomto trestném činu v širším slova smyslu (podle ust. § 24 odst. 1 tr. zákoníku) anebo pachatelem trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 tr. zákoníku jsou-li současně splněny další zákonné podmínky.¹⁷⁴

4.3.3 Skutková podstata podle ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku

Oproti tomu **objektivní stránka** skutkové podstaty ve smyslu ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku postihuje takové jednání, kdy pachatel poskytne, nabídne nebo slíbí určité osobě úplatek, aby tato v určité věci **svým vlivem působila na výkon pravomoci úřední osoby nebo proto, že tak již tato osoba učinila**. Jak je uvedeno shora, v souladu s postihem zrcadlového jednání u trestných činů přijetí úplatku a podplacení, je skutková podstata v ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku zrcadlovým jednáním k té uvedené v odstavci 1. Shodně jako u skutkové podstaty v odstavci prvním je zapotřebí zavinění pachatele ve formě úmyslu ve smyslu ust. § 15 tr. zákoníku. Ustanovení této skutkové podstaty je ustanovení speciální, z kteréhož důvodu je vyloučen jednočinný souběh se skutkovou podstatou nepřímého úplatkářství podle ust. § 333 odst. 1.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ Tím jsou myšleny dvojice „přijme“ x „poskytne“, „dá si slíbit“ x „slíbí“ a „žádá“ a „nabídne.“

¹⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2015 Sb.

¹⁷³ PROUZA, D. *Trestní zákoník. I. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1096.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 6 Tdo 87/2011 (publ. pod č. NS 2161/2011).

¹⁷⁵ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem. I. vyd.* Olomouc: ANAG, 2011, s. 1168.

4.3.4 Možná úskalí právní kvalifikace

Oproti dvěma předchozím úplatkářským trestným činům přijetí úplatku a podplacení, je trestný čin nepřímé úplatkářství výrazně nejméně naplňovanou skutkovou podstatou z této triády. Podle policejních statistik za období 2016/1-11 pro celou Českou republiku nebylo např. zjištěno podezření na žádný trestný čin nepřímého úplatkářství, na rozdíl od dvou z tria zbylých, jak je o tom poreferováno výše.¹⁷⁶

S tímto trestným činem jsou spojena také možná kvalifikační úskalí. Tak např. když by se pachatel dopustil trestného jednání podle ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku v součinnosti s úřední osobou, na výkon jejíž pravomoci měl či chtěl působit, nejednalo by se o trestný čin nepřímého úplatkářství, ale o spolupachatelství v širším slova smyslu ve formě účastenství ve formě organizátorství, návodcovství či pomoci na trestném činu přijetí úplatku ve smyslu ust. § 24 odst. 1 tr. zákoníku [§ 331 odst. 1, 3 písm. b) nebo odst. 4 písm. b) tr. zákoníku], neboť zatímco vzhledem k tzv. specialitě subjektu musí být zvláštní vlastnosti úřední osoby dány i u spolupachatele ve smyslu ust. § 114 odst. 1 tr. zákoníku, organizátorem, návodcem či pomocníkem (účastníkem jako spolupachatelem v širším slova smyslu) může být i osoba, která nemá tyto zvláštní vlastnosti pachatele (§ 114 odst. 3 tr. zákoníku).¹⁷⁷ Jiná situace by nastala, když by pachatel neměl od počátku úmysl působit na výkon pravomoci úřední osoby, ale toliko získat výhodu, kdy by se jednalo o trestný čin podvodu (§ 209 tr. zákoníku) či alespoň jeho pokusu ve smyslu ust. § 21 odst. 1 tr. zákoníku.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ Dostupné na <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx> /citováno dne 23. 10. 2017/

¹⁷⁷ Srovnej Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 6. 1986, sp. zn. 11 Tz 25/86 (publ. pod č. R 32/1987 tr.).

¹⁷⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2016, s. 886.

5 Sankcionování úplatkářských trestných činů

5.1 Zvláštní aspekty ve vztahu k ukládání trestů a ochranných opatření za úplatkářské trestné činy

5.1.1 Trestní politika státu

Trestní politika je v obecné rovině nejen vyjádřením vůle státu a jeho závazku zabezpečovat ve společnosti ochranu základním právům a svobodám, a to jak skrze normy hmotněprávní, tak skrze normy procesní, ale i institucionálním zabezpečením jejího uplatňování,¹⁷⁹ potažmo zajištění ochrany objektům roztríděným do hlav zvláštní části tr. zákoníku. Trestní politiku lze vymezit taktéž jako tu část politiky zabývající se kontrolou kriminality a na ni navazujících sociálně patologických fenoménů skrze využití vědeckých poznatků (zejména kriminologický výzkum), aplikaci trestněprávních norem a úsilí o jednotnou aplikační praxi.¹⁸⁰ Lze zjednodušit, že ukládání trestů a dohled nad jejich výkonem je projevem trestní politiky státu a jako tzv. sankční politika tvoří její samostatnou kategorii.¹⁸¹

Příčiny nárůstu kriminality v obecné rovině lze ve skutečnosti přičítat činitelům jako jsou ekonomické a sociodemografické změny, otevření hranic, práce justice a policie, vyspělost trestní politiky a s ní související úroveň právního vědomí obyvatelstva. Avšak ani tyto příčiny nelze posuzovat izolovaně, tj. že každá jednotlivě ještě neznamenají nárůst zločinnosti bez dalšího, neboť kriminalita vzniká až v důsledku střetu těchto faktorů s morálkou jednotlivce jako pachatele konkrétní trestné činnosti.¹⁸² Prvně jmenované ekonomické změny jsou zapříčiněny transformací hospodářství na tržně kapitalistický systém. Pomineme-li pozitiva, která ekonomická transformace přinesla, zůstávají negativa, kdy právě za jedno z nich je považován obecný nárůst kriminality zahrnující zvýšenou míru úplatkářských trestných činů v tzv. polistopadové společnosti. Za hlavní příčinu tohoto jevu je možno označit

---

¹⁷⁹ SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 35.

¹⁸⁰ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 10.

¹⁸¹ SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 35.

¹⁸² NEZKUSIL, J. *K otázce příčin kriminality po listopadu 1989*. Trestněprávní revue, 2/2005, s. 37 a n.

nepřipravenost společnosti spočívající zejména v neexistenci dostatečně pevného legislativního zázemí pro nastalé změny, a dále pak zejména skutečnost, že kapitál držený v rukou státu se přelil do vlastnictví těch, kteří se díky svým vazbám na bývalou společenskou elitu, pokud tuto elitu samy netvořili, v daném prostředí nastalých změn lépe vyznali.¹⁸³

5.1.2 *Vývojové trendy*

Obecný trend v ukládání trestů, na němž je založen samotný trestní zákoník z roku 2009, vychází z principu depenalizace, který je součástí širšího konceptu tzv. restorativní justice. Dosavadní soudní praxe při ukládání trestů je mj. reflektována v dokumentu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2014, sp. zn. Ts 43/2012 s názvem „Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011,“ v němž se Soud mj. zabýval zhodnocením ukládání vybraných alternativních trestů a krátkodobých trestů odnětí svobody do jednoho roku.¹⁸⁴ Pro účely této práce je podstatný zejména důraz Soudu na aplikaci ust. § 39 odst. 7 tr. zákoníku, kdy apeluje na to, aby obecné soudy (a potažmo i státní zástupci při navrhování trestu) ukládající trest pachatelů, který byl při trestné činnosti motivován vidinou majetkového prospěchu, takovému pachateli uložily některý z trestů, jenž jej postihne na majetku. Nejvyšší soud zde připomíná, že vzhledem ke skutečnosti, že peněžité trest je možné ukládat jak samostatně, tak vedle jiného trestu, tak také tehdy, pokud jej trestní zákoník pro některý trestný čin přímo nestanoví (§ 53 tr. zákoníku). Peněžité trest bude hrát zejména důležitou alternativu k trestu odnětí svobody v případě ukládání trestu za přečiny [§ 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku].¹⁸⁵ A toto se jeví v případě úplatkářských trestných činů jako významné připomenutí.

Podle nejnovějších statistik Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2016 lze v případě korupce sledovat trend spočívající v rozporuplném vývojové tendenci u

---

¹⁸³ Ibidem, s. 37 a n.

¹⁸⁴ ŠÁMAL, P. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011*. *Trestněprávní revue*, 9/2014, s. 1 a n.

¹⁸⁵ Ibidem, s. 3.

jednotlivých korupčních trestných činů – tak např. u trestného činu podplacení (§ 332 tr. zákoníku) došlo k nárůstu počtu stíhaných a obžalovaných osob o 11,8 % (resp. o 15,1 %), u trestných činů přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku) a nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku) došlo k jejich poklesu o 40 % a 40,5 % (i tak za nízkého výskytu), zatímco tato tendence byla v roce 2015 opačná.¹⁸⁶

5.1.3 *Penalizace pachatelů úplatkářských trestných činů*

Všechny úplatkářské trestné činy jsou svou povahou **úmyslné trestné činy**, které, až na dvě kvalifikované skutkové podstaty u trestného činu přijetí úplatku, jež naplňují kritéria zločinů¹⁸⁷ (§ 331 odst. 3 a odst. 5 tr. zákoníku) jsou co do své právní kvalifikace přečiny.¹⁸⁸ Česká právní úprava rozlišuje mezi kriminalizací a potažmo trestním postihem toho, kdo úplatek dává a kdo jej přijímá ve smyslu rozlišování mezi aktivní a pasivní korupcí. Za **nejzávažnější** z úplatkářských trestných činů považuje zákonodárce přijetí úplatku, a tak je tento trestný čin (§ 331 tr. zákoníku) přísněji trestný než trestný čin podplacení (§ 332 tr. zákoníku), což platí pro jeho pachatele v základní skutkové podstatě hned dvojnásobně. Taktéž je u přijetí úplatku v prvním odstavci alternativou k trestu odnětí svobody trestný čin zákaz činnosti, zatímco u trestného činu podplacení je jím v prvním odstavci peněžité trest. Zde je také nutné připomenout, že kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku naplní hned ve dvou případech kritéria pro zvlášť závažný zločin ve smyslu ust. § 14 odst. 3 tr. zákoníku.

Pachatelé úplatkářských trestných činů v postavení **úředních osob** jako tzv. speciálního subjektu podléhají také přísnější kvalifikaci [§ 331 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) v kombinaci s kvalifikovaným prospěchem tr. zákoníku], což je požadavek vzešlý z mezinárodních závazků, jak je o tom podrobně již pojednáno výše.

---

¹⁸⁶ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (textová část)*. V Brně dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017, s. 19.

¹⁸⁷ Srovnej § 14 tr. zákoníku.

¹⁸⁸ Srovnej § 14 tr. zákoníku.

S ohledem na skutečnost, že trestní zákoník z roku 2009 je vystavěn na principech dekriminlizace a depenalizace,¹⁸⁹ což má úzkou souvislost s resocializací pachatelů, požadavky na niž obsahují v nejširší míře i mezinárodněprávní dokumenty jako např. čl. 30 *Úmluvy OSN proti korupci*, se v rámci tuzemské legislativy odráží právě v alternativních trestech, které mají za následek nižší míru stigmatizace pachatele.

5.2 Trest odnětí svobody

5.2.1 Trest odnětí svobody versus alternativní tresty

Za úplatkářské trestné činy zákonodárce stanoví vedle trestu odnětí svobody hned tři alternativní tresty. Jsou jimi tresty **zákazu činnosti**, **propadnutí majetku** a **peněžitý trest**. Jak bylo již zmíněno výše, Nejvyšší soud apeluje na obecné soudy, aby využívaly trestů postihujících majetek za splnění zákonných podmínek všude tam, kde je trestné jednání pachatele motivováno snahou o získání majetkového prospěchu ve smyslu ust. § 39 odst. 7 tr. zákoníku.¹⁹⁰ Zde je namístě připomenout, že peněžitý trest je navíc také jedním z trestů, které je možné uložit i tam, kde jej trestní zákoník pro daný trestný čin nestanoví (§ 53 odst. 2 tr. zákoníku v návaznosti na podmínky stanovené v § 67 tr. zákoníku). S ohledem na tyto skutečnosti by mělo být pro rozhodovací praxi ukládání peněžitého trestu významnou alternativou k trestu odnětí svobody.

Ukládání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody za úplatkářské trestné činy, jež zákon vzhledem k časté absenci jejich spodní hranice zákonné trestní sazby předvídá, by mělo být řádně odůvodněno ve smyslu nevyhnutelnosti jejich uložení v souladu s ust. § 55 odst. 2 tr. zákoníku.

---

¹⁸⁹ FENYK, J. *Základy trestní odpovědnosti podle nového trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb.* Trestní právo, 3/2009, s. 8 a n.

¹⁹⁰ ŠÁMAL, P. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011.* Trestněprávní revue, 9/2014, s. 199 a n.

5.2.2 *Obecně k trestu odnětí svobody v případě úplatkářských trestných činů*

Jak je uvedeno shora, zákonodárce považuje za nejzávažnější z úplatkářských trestných činů trestný čin **přijetí úplatku** (§ 331 tr. zákoníku), a proto jej řadí v dílu třetím věnovaném úplatkářským trestným činům na první místo. *Novelou trestního zákona č. 140/1961 Sb. publikovanou pod č. 122/2008 Sb.* došlo poprvé u kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku (§ 331 odst. 5 tr. zákoníku) k překročení horní hranice trestní sazby přes 10 let (12 let), což znamenalo naplnění závazků vyplývajících pro Českou republiku z evropského práva, jak je o tom již v práci pojednáno. Ustálení výše trestních sazeb pro tento trestný čin přišlo s novelou trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. publikovanou *pod č. 330/2011 Sb.*, která zvedla trest u základní skutkové podstaty oproti třem letům na roky čtyři, stejně tak jako zvýšila jak dolní, tak horní hranici trestní sazby v kvalifikované skutkové podstatě v odst. 3 na tři až deset let. Tomu stanovil **v základní skutkové podstatě, která spočívá v pasivním jednání pachatele**, který úplatek **přijme nebo si jej dá slíbit**, horní hranici trestní sazby v trvání čtyř let (§ 331 odst. 1 alinea 1 i 2 tr. zákoníku), přičemž dolní hranice tohoto trestu není určena (ale zpravidla bude činit alespoň minimálně jeden měsíc). Tato vůle při stanovení výše trestu, resp. neexistence dolní hranice zákonné trestní sazby, má význam zejména vzhledem k jednání uvedeném v alinea 2 (přijetí úplatku nebo jeho slibu v souvislosti s podnikáním). Při aplikaci tohoto ustanovení bude nutné vzít v potaz zásadu subsidiarity trestní represe vyjádřenou v ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku, neboť značná část skutků, které bylo-li lze kvalifikovat jako přečin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, nenaplní ve skutečnosti relevantní míru společenské škodlivosti. Ty skutky, jejichž míra společenské škodlivosti dosáhne požadované trestněprávní úrovně, avšak přesto se bude jednat o jednání nepatrné společenské závažnosti, lze potrestat trestem odnětí svobody v délce počínaje od 1 měsíce uloženým jako trest výchovný (s podmíněným odkladem jeho výkonu). **Kvalifikovaná skutková podstata** v odstavci 2 (§ 331 odst. 2 tr. zákoníku), která vyžaduje **aktivní jednání pachatele** spočívající v **žádosti o úplatek**, stanoví dolní hranici trestu odnětí svobody na šesti měsících a horní hranici na pěti letech. Za zločin podle odst. 3 (§ 331 odst. 3 tr. zákoníku), při jehož spáchání hraje roli **úmysl pachatele vztahující se k výši prospěchu** (jako prospěchu značného) či **charakteristika pachatele jako tzv. speciálního subjektu** (spáchá-li pachatel takový čin jako úřední

osoba) hrozí pachateli tři léta až deset let. V případě zločinu v odst. 4 (§ 331 odst. 4 tr. zákoníku), kde hraje roli **opět kritérium vztahující se k výši prospěchu** (tentokrát musí úmysl pachatele směřovat k získání prospěchu velkého rozsahu) **či ke kombinaci pachatele jako tzv. speciálního subjektu a výše prospěchu** jako prospěchu značného, hrozí takovému pachateli trest odnětí svobody dokonce na pět až dvanáct let.

Střední závažnost je přisuzována trestnému činu **podplacení** (§ 332 tr. zákoníku). **Skutkové podstaty** obsažené v odst. 1 alinea 1 a odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku umožňují uložit pachateli za takový přečin trest až dva roky odnětí svobody. Jedním až šesti lety pak bude potrestán pachatel, který v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch svým činem způsobí značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek [odst. 2 písm. a) tr. zákoníku] nebo spáchá-li takový čin vůči úřední osobě [odst. 2 písm. b) tr. zákoníku]. K poslednímu navýšení trestu za tento trestný čin došlo zvýšením horní hranice trestní sazby v ust. § 332 odst. 2 tr. zákoníku došlo s přijetím trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010. Od té doby zůstala jeho výše neměnná.

Trestný čin **nepřímé úplatkářství** (§ 333 tr. zákoníku) obsahuje **taktéž dvě samostatné skutkové podstaty**. První z nich, která vyžaduje aktivní počínání pachatele jako osoby úplatek žádající nebo přijímající (ten, kdo žádá nebo přijme úplatek), je ohodnocena trestným činem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby v trvání až tři let. Pro druhou, která sice spočívá taktéž v aktivitě pachatele, avšak zrcadlově obrácené (ten, kdo poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek), je stanovena horní hranice trestní sazby v trvání až dvou let. Výše trestní sazby za trestný čin nepřímého úplatkářství nedoznala změn ani s přijetím trestního zákoníku z roku 2009.

5.2.3 Zvláštní podmínky výkonu trestu

Vzhledem k tomu, že úplatkářské trestné činy jsou až na **zločiny přijetí úplatku** podle ust. § 331 odst. 3 a odst. 5 tr. zákoníku svou povahou úmyslné přečiny, soud jejich pachatele (pro účely práce takovým pachatelem rozumějme tzv. prvopachatele) před novelou trestního zákoníku provedenou **zákonem č. 58/2017 Sb.**, která změnila tzv. vnější diferenciaci věznic z dosavadních čtyř základních typů věznic na dva, zařadil

pro výkon uloženého trestu zpravidla do věznice v režimu dozoru¹⁹¹ (v případě pokud výměra trestu nepřevyšovala tři roky) nebo do režimu ostrahy¹⁹² (v případě pokud tato výměra tři roky převyšovala). U úplatkářských trestných činů nebyla vyloučena ani aplikace ust. § 56 odst. 3 tr. zákoníku do zmíněné novely v platném znění, kdy soud mohl se zřetelem na závažnost trestného činu a na stupeň narušení pachatele zařadit tohoto pachatele do jiného typu věznice. V takovém případě připadalo v úvahu, bylo-li to odůvodněno, zařazení do věznice v režimu dohledu. Po účinnosti dotčené novely (tj. od 1. 10. 2017) bude možné pachatele zařazovat do věznice s ostrahou a do věznice se zvýšenou ostrahou. První zmíněný typ bude vnitřně diferencován na nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení, přičemž na úloze soudu bude zařadit pachatele do typu věznice, zatímco zařazení do jednotlivých oddělení podle stupně zabezpečení bude nadále v kompetenci Vězeňské služby ČR (viz též nový § 324a tr. řádu).

Podmíněné propuštění z výkonu takových trestů se bude v neměnných podmínkách ve smyslu odsouzení tzv. prvopachatele odehrávat po výkonu 1/3 vykonaného trestu za splnění dalších zákonných podmínek ve smyslu ust. 88 tr. zákoníku v návaznosti na ust. § 331 tr. řádu. To ovšem nebude platit pro zločiny přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 3 a odst. 5 tr. zákoníku, které jsou svou povahou zvlášť závažnými zločiny ve smyslu ust. § 14 odst. 3 tr. zákoníku, a to ještě za předpokladu, že skutečná výše trestu soudem uložená bude činit nejméně deset let. V takovém případě bude připadat v úvahu propuštění jejich pachatelů až po výkonu 1/2 vykonaného trestu. Stejně tak i zde přichází v úvahu aplikace ust. § 88 odst. 2 tr. zákoníku, které předvídá i dřívější propuštění pachatele odsouzeného za přečin v takové situaci, kdy prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že dalšího výkonu trestu není třeba.

5.2.4 Některé další aspekty sankcionování

Významným se při podmíněném odsouzení či podmíněném odsouzení s dohledem (alternativně i u podmíněného upuštění od potrestání s dohledem) v případě

---

¹⁹¹ Srovnej § 56 odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku ve znění před novelou č. 58/2017 Sb.

¹⁹² Srovnej § 56 odst. 2 písm. b), c) tr. zákoníku ve znění před novelou č. 58/2017 Sb.

úplatkářských trestných činů jeví i ukládání **přiměřených omezení a přiměřených povinností** podle ust. § 82 odst. 2 tr. zákoníku ve spojení s ust. § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Trestní zákoník v ust. § 48 odst. 4 nepřichází s jejich taxativním výčtem, proto je v případě ukládání trestu za úplatkářské trestné činy na kreativitu soudu, aby vymyslel takové, které bude co nejpřílehavěji odpovídat tomu kterému případu. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou individualizačním prvkem trestu a jejich uložení nemá vliv na uložení povinnosti k náhradě škody ve smyslu ust. § 228 odst. 1 tr. řádu. Jejich smyslem je vedle hlavního trestu, podpůrné působení na pachatele, který pokud by nevyhověl jejich podmínkám, vystavil by se rozhodování soudu o tom, že podmíněně odložený trest vykoná (či o uložení trestu v případě podmíněného upuštění od potrestání s dohledem).

Probační dohled lze pak definovat jako alternativní sankci, v rámci jejíhož výkonu je odsouzený (či obviněný v případě jeho uložení při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem), povinen podrobovat se pravidelnému dohledu probačního úředníka a spolupráci s ním. Účelem dohledu je zejména působení na pachatele nerepresivním způsobem skrze jeho pozitivní vedení a převzetí odpovědnosti za spáchaný skutek. První prvky probace byly do trestního práva zavedeny zákonem č. 253/1997 Sb., s účinností od 1. 1. 1998. Plošnějšího využití institutu probačního dohledu bylo však z důvodu stávajícího nedostatečného obsahového vymezení dohledu a nedostatečného institucionálního zakotvení dosaženo až přijetím **zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě** s účinností od 1. 1. 2001, kterým vznikla Probační a mediační služba (PMS) jako organizační složka státu spadající pod Ministerstvo spravedlnosti. Avšak k uspokojivému vytvoření základny PMS a k etablování jejích středisek v obvodech jednotlivých okresních a krajských soudů a ustavení jejího osobního substrátu složeného z úředníků a dalších pracovníků a pomocného personálu došlo až v průběhu následujících několika let.¹⁹³

---

¹⁹³ SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 60.

5.3 Alternativní tresty a ochranná opatření

5.3.1 Zabrání části majetku

Tzv. *konfiskační novela* trestních předpisů publikovaná *pod č. 55/2017 Sb.* implementovala *směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. 4. 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii* a jejím hlavním přínosem v oblasti postihu pachatelů úplatkářských trestných činů je **zavedení ochranného opatření zabrání části majetku** (§ 98 a § 102a tr. zákoníku). Toto lze mj. uložit pachateli trestných činů podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku), pokud se takový subjekt snažil získat trestným činem majetkový prospěch či pokud má soud za to, že majetek má původ v jeho trestné činnosti ve smyslu hrubého nepoměru mezi příjmy pachatele a hodnoty věcí (za splnění dalších podmínek). Opatření bude možné ukládat i ve vztahu k věci, která je součástí společného jmění nebo vložil-li ji pachatel do svěřenského fondu či převedl-li ji na jinou osobu.

5.3.2 Trest zákazu činnosti

Stále aktuálním tématem se z kriminologického hlediska jeví diskurz nad ukládáním alternativních trestů a opatření. Alternativní tresty jsou naplněním jednoho ze základních principů restorativní justice (vedle tzv. odklonů od trestního řízení) a kriminologie dává pravidelně podněty k jejich zavádění do praxe.¹⁹⁴

Novela trestního zákona provedená zákonem *č. 122/2008 Sb.*, která vešla v účinnost k 1. 7. 2008, zakotvila povinnost soudu uložit trest zákazu činnosti, a to jestliže se pachatel dopustil korupčních deliktů včetně úplatkářských trestných činů — pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě [§ 128a odst. 3, § 128b písm. c) nebo § 128c písm. c) tr. zákona], přijímání úplatku (§ 160 tr. zákona), podplácení (§ 161 tr. zákona) a nepřímého úplatkářství (§ 162 tr. zákona) a pletich v insolvenčním řízení (§ 265b tr. zákona), a to v souvislosti se svým postavením, funkcí nebo činností způsobilou ovlivnit řádný průběh nebo výsledek zadávacího, insolvenčního nebo koncesního řízení,

---

¹⁹⁴ BLATNÍKOVÁ, Š., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J. a ZEMAN, P. *Aktuální trendy evropské kriminologie – hledání rovnováhy mezi svobodou a bezpečností*. *Trestněprávní revue*, 2/2013, s. 42.

veřejné soutěže nebo veřejné dražby, pokud povaha postavení, funkce nebo vykonávané činnosti umožňuje uložení takového trestu.

Přestože *Úmluva OSN proti korupci* obsahuje závazek smluvních stran přijmout taková opatření, aby v případě spáchání úplatkářských trestných činů veřejnými činiteli, byli tito nadále nezpůsobilí zastávat veřejné funkce a funkce v podnicích, které jsou cele nebo zčásti ve vlastnictví státu,¹⁹⁵ současná platná právní úprava neumožňuje uložení trestu zákazu činnosti, jestliže zákon za některý trestný čin tento trest přímo nestanoví (§ 53 odst. 2 tr. zákoníku), což se omezuje na aplikaci tohoto trestu pouze v případě trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 tr. zákoníku. Tento trest může být uložen pouze za předpokladu, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s činností, jejíž výkon má zakazovat (§ 73 odst. 1 tr. zákoníku).

5.3.3 *Trest propadnutí majetku*

Trest propadnutí majetku je nejcitelnější majetkovou sankcí, jejíž uložení trestní zákoník předvídá. Tato sankce totiž znamená průlom do ústavně zaručené nedotknutelnosti majetku stanovené v čl. 11 Ústavy. S ohledem na tuto skutečnost došlo s přijetím trestního zákoníku z roku 2009 k zúžení množiny trestných činů, za které lze tento trest uložit na zvlášť závažné zločiny.¹⁹⁶

Trest propadnutí majetku může soud uložit pachateli trestného činu **přijetí úplatku** ve třetím odstavci [§ 331 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku]. Zatímco tento trest nelze uložit samostatně ve smyslu ust. § 53 tr. zákoníku, lze jej aplikovat i za situace, kdy to zákon přímo nestanoví, pakliže soud odsuzuje pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 66 odst. 1 tr. zákoníku). Tato podmínka se jeví jako naplněná v případě trestného činu přijetí úplatku ve čtvrtém odstavci [§ 331 odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku], neboť pachateli hrozí trestní sazba

---

¹⁹⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s. (čl. 30).

¹⁹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 418.

v rozpětí od pěti do dvanácti let, a navíc tato skutková podstata předjímá úmysl pachatele směřující k získání majetkového prospěchu.

S trestem propadnutí majetku úzce souvisí ustanovení o **zajištění výkonu trestu propadnutí majetku** (§ 347 tr. řádu), které stejně jako trest samotný, znamená zásah do ústavně zaručených základních práv, které požívá ochrana vlastnictví. Tento institut je samostatně upraven v *zákoně č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení*. Pro realizaci tohoto zajištění má význam zejména také možnost zajistit majetek na území jiného členského státu Evropské unie.¹⁹⁷ Tím je tzv. **freezing order** neboli příkaz k zajištění majetku nebo důkazního prostředku, jež je jako instrument mezinárodní justiční spolupráce upraven v ust. § 226 a násl. zákona o MJS, a to na základě *rámcového rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. 7. 2003* o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii. Korupce patří i zde mezi trestnou činnost, která nepodléhá zásadě ověřování tzv. oboustranné trestnosti.

5.3.4 Peněžitý trest

Řada mezinárodních úmluv týkajících se korupce, které Česká republika ratifikovala, obsahují požadavek na výslovnou možnost uložení peněžitých sankcí a na možnost konfiskace výnosů z trestné činnosti.¹⁹⁸ Trestní zákon to reflektuje v případě možnosti uložení peněžitého trestu přímo jen u trestného činu **podplacení** (§ 332 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku), ovšem dále ještě za předpokladu, že peněžitý trest je tím z trestů, které lze uložit za trestné činy, **u nichž to trestní zákoník přímo nestanoví** (§ 53 tr. zákoníku).

Při ukládání peněžitého trestu je třeba, aby soud stanovil jednak jeho výměru ve formě tzv. denních pokut, které sestávají z 20 až 730 tzv. denních sazeb, a které činí 100 až 50 000,- Kč, jednak náhradní trest odnětí svobody, který připadá v úvahu, je-li peněžitý trest nedobytný, a to dále ještě po pokusu soudu o jeho přeměnu nejprve v trest domácího vězení nebo v trest obecně prospěšných prací (§ 69 odst. 2 tr. zákoníku za

¹⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3925.

¹⁹⁸ Např. *Trestněprávní úmluva o korupci, Úmluva o boji proti podplacení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, Úmluva OSN proti korupci, Druhý protokol k Úmluvě Evropské unie o ochraně finančních zájmů Evropských společenství*.

použití § 344 odst. 2 tr. řádu). U peněžitého trestu je důležité zmínit také **tzv. fikci neodsouzení**, tzn., že pokud je trest odsouzeným řádně a včas uhrazen, hledí se na takového pachatele jako na trestně zachovalého.¹⁹⁹ Soud počet denních sazeb určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, zatímco jejich výši s ohledem na osobní a majetkové poměry pachatele. Pakliže nemá možnost tyto skutečnosti exaktně určit, přesto mu to nebrání tuto sankci uložit, neboť může pachatelovy příjmy, majetek či výnosy z něj a další podklady pro určení výše denní sazby stanovit pouhým odhadem (§ 68 odst. 4 tr. zákoníku). Zde je třeba také upozornit na skutečnost, že zákon vylučuje uložení peněžitého trestu vedle trestu propadnutí majetku (§ 53 odst. 1 tr. zákoníku).

S použitím peněžitého trestu je taktéž úzce spojena aplikace ustanovení o zajištění majetkových hodnot, které je inkorporováno do institutu **zajištění výkonu peněžitého trestu** (§ 344a tr. řádu). Tento předvídá v případě, že lze očekávat uložení peněžité sankce, zajištění určité části majetku, a to jak v přípravném řízení z rozhodnutí státního zástupce, tak v řízení před soudem z rozhodnutí soudu.²⁰⁰

6 Vývoj institutu zvláštní účinné lítosti ve vztahu k úplatkářským trestným činům

6.1 Obecně k účinné lítosti

6.1.1 Obsahové vymezení institutu

Účinná lítost je obecným **institutem zániku trestní odpovědnosti pachatele (§ 33 tr. zákoníku)**. Lze zobecnit, že aby mohl být tento ze své povahy výjimečný institut aplikován, musí původce taxativně stanoveného trestného činu tento dokonat a musí **dobrovolně** jeho škodlivému následku buď zamezit, nebo jej napravit, a zároveň o

---

¹⁹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 422.

²⁰⁰ Podle nejnovějších statistik Nejvyššího státního zastupitelství bylo těchto institutů v roce 2016 v praxi použito u zajištění výkonu peněžitého trestu celkem ve 106 případech (v celkové hodnotě 190 358 195 Kč) a u zajištění majetku celkem v 17 případech (v celkové hodnotě 39 032 943 Kč). Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (tabulková část). 4 NZN 602/2017. tabulka č. II/2a.

tomto musí učinit oznámení v době, kdy jeho škodlivému následku může být ještě zabráněno. Institut účinné lítosti je možné taktéž aplikovat ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob (§ 11 odst. 2 zákona o TOPO), avšak s výjimkou korupčních trestných činů. **Vztahuje se pouze k vybrané trestné činnosti**, přičemž v taxativním výčtu ust. § 33 tr. zákoníku úplatkářské trestné činy (a korupční delikty obecně) absentují. Vedle tohoto obecného ustanovení o účinné lítosti upravuje trestní zákoník ve své zvláštní části u určitých trestných činů i **další případy zvláštní účinné lítosti**, které jsou podmíněny splněním zvláštních podmínek.

6.1.2 Zvláštní účinná lítost

Trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 neobsahuje zvláštní ustanovení o účinné lítosti pro úplatkářské trestné činy. Starší právní úprava však tento institut obsahovala, kdy poprvé tomu tak bylo již v *trestním zákoně z roku 1950* (zákon č. 86/1950). Ustanovení § 184 zákona č. 86/1950 znělo: „*Pro podplácení (§ 182 tamtéž) a nepřímé úplatkářství (§ 183 tamtéž) není trestný ten, kdo úplatek poskytne nebo slíbí jen proto, že byl o to požádán, a učiní o tom dobrovolně bez odkladu oznámení prokurátoru nebo orgánu národní bezpečnosti.*“

Taktéž poslední bezprostředně platná zákonná úprava obsažená v *trestním zákoně účinném do 31. 12. 2009* obsahovala zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu podplácení (§ 161 tr. zákona) a nepřímému úplatkářství (§ 162 tr. zákona). Tento institut zaznamenal za dobu své existence dvou podstatnějších změn.²⁰¹ První novelizace textu byla provedena zákonem **č. 290/1993 Sb.** a nabyla účinnosti k 1. 1. 1994. Tato znamenala pouhou změnu terminologickou, kdy bylo nově oznámení možné učinit státnímu zástupci (v návaznosti na zrušení prokuratury a její nahrazení soustavou státního zastupitelství zákonem č. 283/1993 Sb.) a policejnímu orgánu (z důvodu změny terminologie v návaznosti na zákon č. 283/1991 Sb., o Policejním sboru České republiky). Podstatnější změnu znamenalo až přijetí **zákona č. 122/2008 Sb.** s účinností od 1. 7. 2008. Ta měla za následek **jak rozšíření využití**

---

²⁰¹ GŘIVNA, T., HORNÍK, J. *Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy*. Trestněprávní revue, 7 – 8/2012, s. 157 a n.

tohoto institutu ve smyslu nově zavedeného subjektivního hodnocení toho konkrétního upláceného (v ust. § 163 tr. zákona byla slova „bez odkladu“ nahrazena slovy „a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu“), kdy ust. § 163 tr. zákona nově znělo: *“Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu,“* **tak zúžení okruhu osob, na které se institut účinné lítosti vztahuje: “To neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele uvedeného v § 162a odst. 2 písm. a) až c) nebo písm. d), jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.”** Tato novelizace znamenala naplnění požadavků stanovených v *Rámcovém rozhodnutí Rady č. 568/2003/SVV* o potírání korupce v soukromém sektoru a taktéž článků 7 a 8 *Trestněprávní úmluvy o korupci*.²⁰² Zahraniční veřejní činitelé byli vyňati z působnosti ustanovení o zvláštní účinné lítosti na základě doporučení OECD (k tomu viz níže).²⁰³ Podle některých autorů se ona podmínka bezodkladnosti oznámení spáchání takového trestného činu však z pohledu aplikace tohoto institutu v praxi ukázala jako problematická.²⁰⁴ Ojedinelá aplikace tohoto ustanovení, jak před novelou trestního zákona č. 122/2008 Sb., tak po ní, může být důsledkem jednak oboustranné trestnosti úplatkářských trestných činů a s tím související absence vůle tuto trestnou činnost oznamovat, jednak právě nového kritéria bezodkladnosti. Svůj podíl na tom však mohlo mít i dřívější materiální pojetí trestného činu (§ 3 odst. 2, 4 tr. zákona) mající za následek nezahájení trestního stíhání vzhledem k nenaplnění materiálních znaků úplatkářských deliktů.²⁰⁵

---

²⁰² Důvodová zpráva k zákonu č. 122/2008 Sb.

²⁰³ GŘIVNA, T., HORNÍK, J. *Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy*. *Trestněprávní revue*, 7 – 8/2012, s. 157 a n.

²⁰⁴ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. *Trestněprávní revue*, 1/2006, s. 1 a n.

²⁰⁵ VANTUCH, P. *Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku*. *Bulletin advokacie*, 4/2012, s. 17 a n.

6.1.3 Pokusy o recepci stávající úpravy do trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

Se zachováním institutu zvláštní účinné lítosti ve vztahu k úplatkářským trestným činům počítal vládní návrh trestního zákoníku z roku 2004, a to v ust. § 309 osnovy.²⁰⁶ Jak plyne z důvodové zprávy k tomuto návrhu zákona,²⁰⁷ osnova obsahovala toto ustanovení na základě požadavku *Zprávy o korupci v České republice v roce 2002 a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci* (usnesení vlády č. 473 ze dne 19. 5. 2003), kde je obsažen požadavek na vypuštění slov "bez odkladu," (viz znění trestního zákona účinné do 1. 7. 2008), a který má mít za následek rozšíření podmínek jeho uplatnění, a to navzdory kritickému postoji mezinárodních subjektů.²⁰⁸ To se ukázalo zejména při kontrole závazků, které pro Českou republiku plynou z *Úmluvy OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích* a z *Trestněprávní úmluvy o korupci Rady Evropy*. Návrh trestního zákoníku nakonec nebyl Parlamentem v roce 2006 schválen.²⁰⁹

Posledním projevem vůle zachovat tento institut alespoň ve stávající právní úpravě bylo přijetí *novely trestního zákona pod č. 122/2008 Sb.*, kde sice zůstal zachován, ačkoli došlo k reformulaci spojení „bez odkladu“ na „...a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez **zbytečného** odkladu“ (§ 163 tr. zákona viz výše) a již tehdy se toto ustanovení na základě doporučení OECD nevztahovalo na zahraniční veřejné činitele (viz citace textu zákona v ust. § 163 tr. zákona výše). Vzhledem k tomu, že žádná z těchto mezinárodních smluv neobsahovala ustanovení, které by smluvním státům dávalo oprávnění přijmout zvláštní ustanovení o zániku trestní odpovědnosti v případě úplatkářských trestných činů, do nového trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 tento institut nebyl nakonec pod tíhou mezinárodního tlaku převzat. Jedna ze snah tímto směrem se objevila z kraje roku 2010, kdy **vláda předložila tzv. zákon o protikorupčních opatřeních** (sněmovní tisk č. 1015/0), který měl znamenat novelu trestního zákoníku a trestního řádu. Ten počítal se zavedením zvláštního ustanovení o přerušení trestního stíhání a na něj navazujícího zvláštního

²⁰⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 487.

²⁰⁷ ŠÁMAL, P. *Osnova trestního zákoníku 2004-2006*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 299.

²⁰⁸ NAVRÁTILOVÁ, J. *Korupce z mezinárodněprávní perspektivy*. Právní fórum, 1/2006, s. 22 a n.

²⁰⁹ Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=744> /citováno dne 19. 10. 2017/

ustanovení o zastavení trestního stíhání,²¹⁰ jako oprávnění státního zástupce, která se měla vztahovat na taxativně stanovenou trestnou činnost zahrnující jak korupční delikty v širším slova smyslu, tak úplatkářské trestné činy ve slova smyslu užším, a které mělo být vázáno na další podmínky jako podání úplné a pravdivé výpovědi obviněného, doznání se obviněného, jeho závazek k vydání prospěchu získaného trestnou činností a prohlášení obsahující souhlas s přerušением trestního stíhání s dalšími omezeními uvedenými v ust. § 173a odst. 3 tr. řádu a podmínkami v ust. § 173b tr. řádu. Návrh zákona nebyl nakonec po schválení v Poslanecké sněmovně Senátem přijat. Další pokus o znovuzavedení zvláštní účinné lítosti znamenal tentokrát **poslanecký návrh zákona z roku 2011** (sněmovní tisk 345/0), který počítal se zavedením hned dvou ustanovení o zvláštní účinné lítosti vztahující se jednak nově na hospodářské trestné činy jako korupční delikty v širším slova smyslu (§ 258a),²¹¹ jednak na trestné činy podplacení a nepřímé úplatkářství (§ 334a).²¹² Oproti znění ust. § 163 tr. zákona účinném do 31. 12. 2009 počítal nový návrh s tím, že pachatel by musel učinit takové oznámení bez odkladu (nikoli již bez zbytečného odkladu), nově by taktéž musel označit všechny rozhodné skutečnosti o věci a vydat získaný prospěch a taktéž se nepočítalo s vyloučením veřejných činitelů (úředních osob) z jeho aplikace. Ze strany vlády byl tlak na jeho nepřijetí (vláda k jeho přijetí vyjádřila zamítavé stanovisko), a Poslanecká sněmovna, i přes to, že úprava byla ze strany orgánů činných v trestním řízení konstantně podporována, zákon zamítla.²¹³

---

²¹⁰ „§ 173a tr. řádu Zvláštní ustanovení o přerušení trestního stíhání“ a navazující „§ 173b tr. řádu Zvláštní ustanovení o zastavení trestního stíhání.“

²¹¹ „Trestnost zneužití informace o postavení v obchodním styku (§ 255), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256), pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257) a pletich při veřejné dražbě (§ 258) zaniká, jestliže pachatel výhodu nebo prospěch poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil dobrovolně o tom bez odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, přičemž v oznámení poskytl úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech významných pro objasnění věci a vydá získaný prospěch.“

²¹² „Trestnost podplacení (§ 332) a nepřímého úplatkářství (§ 333) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil dobrovolně o tom bez odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, přičemž v oznámení poskytl úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech významných pro objasnění věci a vydá získaný prospěch.“

²¹³ VANTUCH, P. *Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku*. Bulletin advokacie, 4/2012, s. 17 a n.

6.1.4 Účinná lítost ve vztahu k pachateli právnické osobě

Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob č. 183/2016 Sb. účinná od 1. 12. 2016 zavedla vyloučení tohoto institutu u korupčních deliktů v širším slova smyslu vedle dosavadního vyloučení úplatkářských trestných činů přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku) – a to u trestných činů pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 tr. zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže [§ 248 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku], zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži [§ 257 odst. 1 písm. b) nebo c) tr. zákoníku], pletichy při veřejné dražbě [§ 258 odst. 1 písm. b) nebo c) tr. zákoníku]. Stalo se tak jednak v rámci zhodnocení korupčních rizik,²¹⁴ jednak v rámci naplnění závazků vyplývajících z *Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích* a *Trestněprávní úmluvy o korupci*.²¹⁵

6.2 Na cestě k přijetí alternativy ke znovuzavedení institutu zvláštní účinné lítosti do trestního zákoníku

6.2.1 Dočasné odložení trestního stíhání

Jak již bylo výše uvedeno, institut zvláštní účinné lítosti u úplatkářských trestných činů v trestním zákoníku v současnosti absentuje. Stejně je tomu tak i u ostatních korupčních deliktů. Do *novely* zákona o trestní odpovědnosti právnických osob č. 183/2016 Sb. tak tomu ovšem nebylo u tzv. ostatních korupčních deliktů (viz výše) za předpokladu, že jejich pachatelem byla právnická osoba. Návrat směrem ke staré úpravě se podle některých odborníků však nejeví jako nejvhodnější, a to jednak vzhledem k problematičnosti požadavku bezodkladného oznámení úplatkářského jednání, a jednak vzhledem k jeho možnému zneužití v případech, kdy by pachatel

---

²¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb.

²¹⁵ ŠÁMAL, P. *K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb.* Trestněprávní revue, 11 – 12/2016, s. 247 a n.

provedl bezodkladné oznámení jen a pouze z toho důvodu, že by jako podplácející nedosáhl za úplatek slíbené výhody.²¹⁶

Nikoli změnu tohoto stavu, ale alternativu k tomuto ustanovení měla přinést novela trestního řádu provedená **zákonem č. 163/2016 Sb.**, účinná od 1. 7. 2016, která zavedla jako zvláštní institut spolupráce **zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c tr. řádu)**, který spočívá v **podmíněném odložení trestního stíhání podezřelého ze spáchání korupčních trestných činů** pletich v insolvenčním řízení (§ 226 odst. 2, 4 nebo 5 tr. zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže [§ 248 odst. 1 písm. e), odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku], pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži [§ 257 odst. 1 písm. b), odst. 2 nebo 3 tr. zákoníku], pletich při veřejné dražbě [§ 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 nebo 3 tr. zákoníku], podplacení (§ 332 tr. zákoníku) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333 odst. 2 tr. zákoníku), **když tento podezřelý úplatek**, majetkový nebo jiný prospěch **slíbil jenom proto, že o to byl požádán** a o tomto **učinil dobrovolně oznámení** a dále se **zavázal ke spolupráci** s orgány činnými v trestním řízení v tom smyslu, že jim sdělil veškeré skutečnosti jemu známé o osobě, která o úplatek požádala a učinil příslib, že sám poskytne jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech.

Z působnosti tohoto ustanovení jsou však **vyňati ti podezřelí**, kteří slíbí úplatek, majetkový nebo jiný prospěch v souvislosti s **výkonem pravomoci úřední osoby** uvedené v § 334 odst. 2 písm. a) až c) tr. zákoníku nebo § 334 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku (tj. zahraniční veřejní činitelé), nebo jde-li o úřední osobu, která zastává funkci v podnikající právnické osobě ve které má rozhodující vliv cizí stát (§ 159c odst. 2 tr. řádu). Tato výjimka je opět reakce na mezinárodní závazky plynoucí pro Českou republiku z *Trestněprávní úmluvy o korupci* a z *Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích*,²¹⁷ i když

---

²¹⁶ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue 1/2006, s. 1 a n.

²¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2016 Sb.

použitelnost tohoto institutu v praxi omezuje spíše absence působnosti českých trestních předpisů, když tato není ve vztahu k většině zahraničních činitelů dána.²¹⁸

Z důvodové zprávy k *novele č. 163/2016 Sb.* vyplývá, že smyslem nové úpravy je mj. posílení motivace k oznamování pasivní korupce vzhledem k reálné důkazní nouzi při vyšetřování korupční trestné činnosti, když do trestního zákoníku nebylo převzato zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve věcech úplatkářství upravené v trestním zákoně z roku 1961. Je tam taktéž zmínka o zahraničních úpravách, které znají spíše tzv. prokurátorské uvážení, a které se jeví jako přílehavější institut pro pachatele pasivní korupce. Jak ale dále vyplývá z jednoho z předložených návrhů tohoto zákona (konkrétně ze sněmovního tisku č. 996 z 23. 4. 2013), verze vyšlá z legislativního procesu učinila tento institut restriktivnějším oproti jeho původně navrhovanému znění. Tak např. došlo na zúžení jednání podezřelého, které oproti původně navrhovanému znění spočívajícím ve slibu či poskytnutí úplatku (nebo majetkového či jiného prospěchu) spočívá nyní toliko pouze ve slibu úplatku.

6.2.2 *Související změny*

Tato změna vyústila v přijetí dalšího ustanovení, které nese název rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d tr. řádu). Obě ustanovení (§§ 159c a 159d tr. řádu) jsou ustanoveními speciálními ke stávajícímu ust. § 159b tr. řádu, a to z toho důvodu, že se týkají pouze vybrané korupční trestné činnosti a jejich aplikace je možná pouze za splnění zákonem přesně vymezených podmínek, které by se daly shrnout následovně:

- 1) taxativně stanovené korupční trestné činy (viz výše);
- 2) slib úplatku, majetkového nebo jiného prospěchu ze strany podezřelého, kterému předcházela žádost o úplatek ze strany třetí osoby;
- 3) dobrovolné oznámení učiněné bez zbytečného odkladu;

---

²¹⁸ STŘÍŽ, I. *Komentář k zvláštnímu ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání ke dni 1. 5. 2017.* Dostupné v systému ASPI /citováno dne 3. 9. 2017/

- 4) oznámení všech známých skutečností o trestné činnosti této třetí osoby;
- 5) **a zavázání se ke spolupráci** s orgánem činným v trestním řízení.

Zavázání se ke spolupráci bude lhostejno na formu, ve které bude učiněno, především jasným a srozumitelným projevem vůle takto jednající osoby. Vzít na sebe však může formu určitého dodatku k trestnímu oznámení či dále i k záznamu o podání vysvětlení spolu s podpisem tohoto subjektu, bude-li trestní oznámení doplňováno či může existovat i ve formě písemného prohlášení či notářského zápisu aj.²¹⁹

K rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání podle ust. § 159c tr. řádu je příslušný policejní orgán, a to bez souhlasu státního zástupce. Tomu svědčí toliko standardní oprávnění v rámci dozoru nad zákonností v přípravném řízení [zejména možnost toto rozhodnutí podle ust. § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu zrušit]. Státnímu zástupci je také svěřena pravomoc rozhodnout o možném nesplnění těchto závazků (§ 159d odst. 1 tr. řádu), kdy když podezřelý naopak tyto podmínky splní, rozhodne státní zástupce o tom, že podezřelý nebude stíhán (tamtéž). O stížnosti proti prvnímu z rozhodnutí by pak rozhodoval soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce. Policejnímu orgánu pak nic nebrání rozhodnout opětovně o zahájení trestního stíhání.

Rozhodnutí **státního zástupce** o nestíhání podezřelého (§ 159d odst. 1 tr. řádu), který splní podmínky uvedené v ust. § 159c tr. řádu, zakládá překážku *rei iudicatae* (a to např. na rozdíl od rozhodnutí státního zástupce prozatímní povahy o odložení trestního stíhání vzhledem k jeho neúčelnosti podle ust. § 159a tr. řádu). Toto rozhodnutí může však státní zástupce učinit **až po pravomocném ukončení trestního stíhání osoby, která o tento úplatek, majetkový či jiný prospěch požádala, a to navíc za splnění předpokladu**, že uplynula lhůta k podání dovolání či bylo-li o podaném dovolání rozhodnuto a pokud uplynula lhůta k podání ústavní stížnosti nebo bylo-li o podané ústavní stížnosti rozhodnuto, nebo po pravomocném odložení nebo jiném vyřízení věci, nelze-li zahájit trestní stíhání toho, kdo o úplatek, majetkový či jiný prospěch podezřelého požádal (§ 159d odst. 2 tr. řádu). Takové usnesení doručí státní zástupce po nabytí právní moci bezodkladně Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 159d odst. 3 tr.

---

²¹⁹ Ibidem.

řádu), kdy nejvyšší státní zástupce je nadán oprávněním toto rozhodnutí do tří měsíců zrušit, pokud dospěje k závěru, že je nezákonné (§ 174a odst. 1 tr. řádu). Nižší státní zastupitelství jsou v takových případech povinna poskytnout potřebnou spolupráci a materiály (§ 174a odst. 2 tr. řádu). Je-li nejvyšším státním zástupcem rozhodnuto o zrušení usnesení o nestíhání, a nerozhodne-li policejní orgán jinak, zahájí neprodleně trestní stíhání podezřelého (§ 174a odst. 4 tr. řádu).

Smyslem nové úpravy je upřednostnění postihu vážnější korupce před tou méně závažnou vytvořením podmínek pro spolupráci s osobami, které by sice jinak byly též byly pohnány k trestnímu postihu, ale bez jejichž svědectví by nemusela být postižena ani jedna strana.²²⁰ Současně se zavedením tohoto institutu do trestních předpisů došlo i k rozšíření výčtu situací, do kterých se nepočítá běh promlčecí doby [§ 34 odst. 3 písm. h) tr. zákoníku].

6.2.3 Možná úskalí nové úpravy

Podle některých autorů přinese nová úprava celou řadu úskalí, která budou bránit praktickému využití tohoto institutu. Jedná se zejména o **aspekt časový** nebo jinak řečeno o aspekt dlouhodobé nejistoty pro osoby, jíž má tento institut svědčit, neboť u toho, kdo o úplatek požádal, musí proběhnout jak celé přípravné řízení, které může být obzvlášť složité v případě tzv. pletichářských trestných činů, tak celé řízení před soudem (nalézacím a odvolacím) a dále musí i uplynout lhůta k podání mimořádných opravných prostředků (dovolání a ústavní stížnosti) či musí být o tomto opravném prostředku, byl-li podán, rozhodnuto, kdy navíc u této osoby neběží promlčecí doba jak již bylo zmíněno shora. Další neúměrná prodleva může nastat za situace, kdy je vedeno trestní řízení proti uprchlému, a tato osoba podle ust. § 306a tr. řádu podá do osmi dnů od doručení rozsudku žádost o znovuprovedení hlavního líčení. A to nehovořím o problematice aplikovatelnosti tohoto institutu na pachatele právnickou osobu, která může být stíhána za trestné činy podléhající výčtu v ust. § 159c

---

²²⁰ Ibidem.

odst. 1 tr. řádu, pakliže bude naplněna podmínka přičitatelnosti podle ust. § 8 odst. 2 zákona o TOPO.²²¹

Dalším problémem by se mohlo jevit **procesní postavení osoby podezřelé**, neboť takto nově bude vystupovat jako svědek, který má povinnost vypovídat pravdu a nic nezamlčet, zatímco jako osobě obviněné by jí svědčil mnohem širší katalog procesních práv. Tento subjekt je v intencích tohoto institutu povinen k větší procesní aktivitě spočívající v nutnosti oznámení všech známých skutečností o trestné činnosti třetí osoby, přičemž mu neustále hrozí zahájení vlastního trestního stíhání, což do přináší významný všudypřítomný prvek nejistoty.²²²

Jaké bude uplatňování tohoto ustanovení v praxi, a jak se jeho aplikace projeví na počtu objasnění korupční trestné činnosti, ukáže až čas. Vzhledem k tomu, že tento institut byl do trestního řádu zaveden *novelou č. 163/2016 Sb.*, účinnou od 1. 7. 2016, v nejnovějších statistikách Nejvyššího státního zastupitelství se zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání podle ust. § 159c tr. řádu ještě neobjevuje.²²³ Již teď je však zřejmé, že nahrazení hmotněprávního institutu zvláštní účinné lítosti ve vztahu ke korupčním deliktům jeho procesním ekvivalentem je krokem směrem kupředu, když absence trestnosti nebude vyplývat přímo ze zákona, ale až z pravomocného rozhodnutí státního zástupce.

6.3 Další alternativy ke zvláštní účinné lítosti

6.3.1 Zánik trestní odpovědnosti účastníka

Přestože současná úprava neobsahuje zvláštní úpravu účinné lítosti, jako alternativa se nabízí, a v případě úplatkářství obzvláště, všeobecně použitelné ustanovení o **zániku trestní odpovědnosti účastníka**. Za splnění zákonem stanovených podmínek

---

²²¹ HŘEBÍČEK, V. *Několik poznámek k chystanému institutu dočasného odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestných činů*. Trestněprávní revue, 5/2015, s. 113 a n.

²²² GALO, D. *K navrhovanému institutu rozhodnutí o nestíhání podezřelého*. Právní rozhledy, 22/2015, s. 789 a n.

²²³ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (textová část)*. V Brně dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017.

(§ 24 odst. 3 tr. zákoníku) tak zanikne v intencích daného ustanovení trestní odpovědnost organizátora, návodce nebo pomocníka, jestliže od účastenství dobrovolně upustil a odstranil nebezpečí nebo učinil oznámení, když mohlo být nebezpečí ještě odstraněno. S ohledem na skutečnost, že na trestné činnosti fyzické osoby může být zúčastněna i osoba právnická (a vice versa) a vzhledem k tomu, že tento institut se použije v rámci zásady subsidiarity ve smyslu ust. § 1 odst. 2 zákona o TOPO pro úplatkářské trestné činy též na účastníka právnickou osobu, lze si formálně vzato představit mnohé situace zániku trestní odpovědnosti mezi takovými účastníky.²²⁴

6.3.2 *Spolupracující obviněný*

Na rozdíl od zvláštního ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání, které má v případě jeho úspěšné aplikace za následek nerozhodování o vině (a tím i o trestu), smysl institutu spolupracujícího obviněného lze spatřovat ve **zmírnění trestu či dokonce v depenalizaci takové osoby**. Děje se tak prostřednictvím upuštění od potrestání, ovšem za vyslovení její viny, je-li stíhána pro zločin (v případě úplatkářských trestných činů je použitelný pro zločin přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 3, 4 a pro zločin podplacení podle ust. § 332 odst. 2 tr. zákoníku), trestnou činnost oznámí, dozná se k ní a souhlasí s označením spolupracujícího obviněného. Je nutno podotknout, že se svou povahou jedná o fakultativní nástroj v rukou státního zástupce, na který není zákonný nárok. Jak uvádí někteří autoři, tento institut dokonce podléhá tzv. dvojí diskreci, když je jednak v gesci státního zástupce udělení jeho statutu, jednak v gesci soudu zda-li upustí od potrestání takového pachatele (§ 46 odst. 2 tr. zákoníku) či uložený trest odnětí svobody takovému pachateli mimořádně sníží (§ 58 odst. 2 tr. zákoníku).²²⁵

---

²²⁴ Srovnej ŠELLENG, D. *Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – I. část*. Bulletin advokacie, 4/2018, s. 39 a n.

²²⁵ GŘIVNA, T., HORNÍK, J. *Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy*. Trestněprávní revue, 7 – 8/2012, s. 157 a n.

7 Problematika užití tzv. protikorupčního agenta

7.1 Slovo úvodem k operativně pátracím prostředkům

7.1.1 Obecně ke zvláštním metodám vyšetřování

Jelikož se korupční trestná činnost vyznačuje vysokou mírou utajení vzhledem k možnosti tzv. oboustranné trestnosti jejich pachatelů, mnohdy je třeba k její úspěšnému odhalování nasadit účinné prostředky, které mohou umožnit její vyšetřování pomocí infiltrace do prostředí, v němž je páchána.²²⁶ Těmito prostředky jsou operativně pátrací prostředky. Trestní řád rozeznává tři, a to **předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta**, přičemž jejich aplikace je obecně omezena na řízení o úmyslném trestném činu. Jsou upraveny v části druhé hlavě deváté tr. řádu věnované postupu **před zahájením trestního stíhání**.

Operativně pátrací prostředky jsou vnímány jako *ultima ratio* trestního řízení. Jinými slovy jejich použití musí být odůvodněno v tom smyslu, že by sledovaného účelu nebylo možno dosáhnout jiným způsobem, nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo. Jsou **subsidiárním institutem** ve smyslu zásady zdrženlivosti či přiměřenosti podle ust. § 4 tr. řádu.²²⁷ Zejména v případě důkazů získaných sledováním osob a věcí dochází ke střetu s ústavně zaručeným právem na soukromí (čl. 10 Listiny - právo na soukromí v širším smyslu), které zahrnuje jak právo na nedotknutelnost obydlí a dalších prostor (čl. 12 Listiny - soukromí v prostorové dimenzi), tak právo na ochranu písemností soukromé povahy (čl. 13 Listiny - soukromí jako důvěrná komunikace).²²⁸ **Podmínky jejich použití** jsou tedy obecně zúženy na případy, kdy se jedná o řízení o úmyslném trestném činu, přičemž jejich zapojením nesmí být sledován jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení, a kdy práva a svobody osob jimi dotčených mohou být omezena jen mírou nezbytně nutnou (§ 158b odst. 2 tr. řádu). Toto ustanovení je naplněním zásady přiměřenosti ve smyslu ust. § 2 odst. 4 tr. řádu,

---

²²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2008 Sb.

²²⁷ FENYK J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 90.

²²⁸ Názvy jednotlivých článků byly převzaty - srovnej WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 277, 330, 341.

jako jedné z vůdčích zásad trestního procesu.²²⁹ Možnost jejich využití již ve stadiu před zahájením trestního stíhání zavedla novela zákona a policii a trestního řádu provedená **zákonem č. 265/2001 Sb.** (včetně použití pořizovaného záznamu jako důkazu v trestním řízení).²³⁰ Do jejího přijetí byly upraveny v **zákoně o PČR** (v dřívějších §§ 33 – 37 zákona o PČR). Tato novela, která vtělila operativně pátrací prostředky do trestního řádu, znamenala vedle naplnění postulátu ochrany základních práv a svobod také výrazné posílení role státního zástupce, resp. jeho povolovací, dozorové a dohlížecí funkce.²³¹

Prvním **operativně pátracím prostředkem**, který je možno ve vztahu k úplatkářským trestným činům užít, je **předstíraný převod** (§ 158c tr. řádu). Jím zákon rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci. Pro účely této práce se může např. jednat o dispozici s věcí, která pochází z trestného činu (typicky úplatek), tedy věcí, která byla trestným činem získána, tzv. *celere quaesita*.²³² **Sledování osob a věcí** podle ust. 158d tr. řádu je jedním z nejúčinnějších a relativně dostupných operativně pátracích prostředků s vysokou důkazní hodnotou. Zákon jím rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Zjednodušeně řečeno se jedná o jakékoli sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy. Povolení k jeho realizaci, které musí obsahovat konkrétní skutečnosti jej odůvodňující, vydává státní zástupce na základě písemné žádosti. Zákon v odst. 3 příslušného ustanovení rozlišuje sledování, při kterém dochází k intenzivnímu zásahu do práv a svobod chráněných Listinou jako je zasahování do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností, které je možno uskutečnit na základě povolení soudce. Sledování osob a věcí lze zejména rozlišit na **tzv. kontaktní a elektronické**, přičemž sledováním elektronickým se může rozumět jak sledování mobilního telefonu, či emailové schránky, tak provádění prostorového odposlechu. Avšak zde je třeba

---

²²⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 141.

²³⁰ RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce*. Trestněprávní revue, 1/2006, s. 1 a n.

²³¹ INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení. Zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 85.

²³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1995.

rozlišovat mezi sledováním telefonu jako věci a institutem odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v rámci nasazení prostředků skrytého vyšetřování. V ustanovení vztahujícím se k použití agenta (§ 158e odst. 5 tr. zákoníku) je zakotveno, že k použití těchto dvou operativně pátracích prostředků nepotřebuje agent další povolení státního zástupce.

Vedle operativně pátracích prostředků je na vyšetřování trestné činnosti korupčního charakteru možno užít ještě tzv. **prostředků skrytého vyšetřování** upravených v části první hlavě čtvrté (zasvěcené předběžným opatřením a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení) oddílu sedmého tr. řádu v §§ 88 a 88a, kterými jsou **odposlech a záznam telekomunikačního provozu**. Zajímavá dispute mezi Vrchním soudem v Praze²³³ a Nejvyšším soudem²³⁴ stran neúčinnosti důkazů získaných v rámci odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se odehrála v domnělé korupční kauze bývalého hejtmána Středočeského kraje a poslance Parlamentu České republiky Davida Ratha, kdy druhý jmenovaný soud vrátil předmětné důkazy opětovně „do hry“ výrokem podle ust. § 268 odst. 2 tr. řádu. **Úplatkářské trestné činy nepodléhají přímo výčtu trestných činů**, na něž lze bez dalšího nasadit prostředky skrytého vyšetřování ve smyslu ust. § 88 odst. 1 tr. řádu, **a kterými jsou některé ostatní korupční trestné činy** jako jsou pletichy v insolvenčním řízení podle ust. § 226 tr. zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle ust. § 248 odst. 1 písm. e), odst. 2, 3 a 4 tr. zákoníku, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle ust. § 256 tr. zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle ust. § 257 tr. zákoníku a pletichy při veřejné dražbě podle ust. § 258 tr. zákoníku nebo zneužití pravomoci úřední osoby podle ust. 329 tr. zákoníku. **Citované ustanovení se ovšem vztahuje i na zločiny, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let a jiné úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje Českou republiku vyhlášená mezinárodní smlouva.** Část úplatkářských trestných činů proto bude spadat přímo pod první podmínku (kvalifikovaná skutková podstata trestného činu přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 3 a 4 tr. zákoníku) a jiné do kategorie druhé, jak vyplývá z četných mezinárodních smluv,

---

²³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2016, sp. zn. 6 To 106/2015.

²³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II (publ. pod č. NS 4156/2017).

kterými je Česká republika vázána (např. trestný čin přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 a 2 tr. zákoníku, trestný čin podplacení podle ust. § 332 tr. zákoníku a trestný čin nepřímé úplatkářství podle ust. § 333 tr. zákoníku jak vyplývá z *Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích* či z *Trestněprávní úmluvy o korupci*).²³⁵ Je pak zajímavostí, že odposlech telekomunikačního provozu se vztahuje k adrese a nikoli k osobě jejího uživatele. Jeho podmínkami, vedle toho, že jej vydává předseda senátu nebo v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, jsou jeho **legalita**, **legitimita** spočívající ve veřejném zájmu a **nezbytnost** zahrnující společenskou potřebu a proporcionalitu. V příkazu, kterým se odposlech a záznam telekomunikačního provozu povoluje, musí být též povinně uvedena **doba**, která nesmí přesáhnout čtyři měsíce. Při hlavním líčení se takový důkaz provádí přehráním nahrávky či přečtením přepisu, o jehož správnosti nejsou pochybnosti.²³⁶ Záznam telekomunikačního provozu je oproti jeho odposlechu, kde jde o zachycení obsahu, tvořen pouze provozními a lokalizačními údaji podle unikátních čísel IMEI²³⁷ a IMSI,²³⁸ které tvoří výpisy z buněk, tj. oblastí, které pokrývá více mobilních operátorů.

7.1.2 *Použití tzv. protikorupčního agenta*

Obecně lze říci, že operativně pátrací prostředek **použití agenta** může mít význam zejména při potírání korupce ve veřejné sféře (zejména v oblasti veřejných zakázek a alokace zdrojů z veřejných rozpočtů). Tak jeho důležitost vyzdvihuje zejména kriminologie, která tento institut řadí k významným preventivním nástrojům ve vztahu k její eliminaci.²³⁹ Od ostatních dvou operativně pátracích prostředků je jeho použití omezeno jak na taxativně vyjmenovanou trestnou činnost, tak mechanismem

---

²³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1205.

²³⁶ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009 (publ. pod č. T 1208, Soubor trestních rozhodnutí NS, 57/2009).

²³⁷ 15 místné číslo přidělené výrobcem (International Mobile Equipment Identity).

²³⁸ 15 místné číslo přidělené mobilním operátorem pro SIM kartu v mobilní síti GSM nebo UMTS (International Mobile Subscriber Identity).

²³⁹ SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 28.

jeho povolení, stejně tak jako kontrolou nad jeho užitím.²⁴⁰ Použití agenta se taktéž řadí k **tzv. proaktivním strategiím vyšetřování**, které jsou svou *ex ante* charakteristikou protipolém k přístupům reaktivním, neboť ty jsou na rozdíl od prvně zmíněných nasazovány až *ex post*.²⁴¹

Trestní zákoník nerozlišuje přímo mezi agentem kontrolorem a agentem provokatérem. I přesto se dá uzavřít, že stávající právní úprava je **založena na koncepci tzv. agenta kontrolora**. Podmínky použití tzv. agenta kontrolora, což ovšem není legální termín, jsou upraveny v ust. § 158e tr. řádu. Doktrína policejního agenta nasazeného na odhalování úplatkářství ve všech třech jeho formách (jinak i tzv. protikorupčního agenta) byla do trestního řádu zavedena **zákonem č. 135/2008 Sb.**, který jej v tomto směru novelizoval, a proto v této souvislosti hovořím o **tzv. protikorupčním agentovi**. Jak vyplývá z důvodové zprávy k *zákonu č. 135/2008 Sb.*, cílem této novely bylo naplnit závazky obsažené v usnesení vlády České republiky č. 1199 o Strategii vlády v boji proti korupci na období 2006 - 2011.²⁴² **Smyslem této úpravy** bylo mj. zavést právě tzv. protikorupčního agenta jako jeden z operativně pátracích prostředků, avšak aniž by došlo k prolomení zákazu policejní provokace. Schválená novela je taktéž v souladu se závazky, které pro Českou republiku plynou z mezinárodních smluv, jak je o tom pojednáno výše. Tak byl novelizován stávající § 158e odst. 1 tr. řádu tím způsobem, že došlo k rozšíření okruhu trestných činů, na jejichž odhalování je možné použít policejního agenta. K jeho použití je obecně oprávněn útvar Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů,²⁴³ je-li vedeno trestní řízení pro zločin s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny **a je-li vedle další korupční trestné činnosti trestné činnosti** (§ 158e odst. 1 tr. řádu), vedeno trestní řízení **pro trestný čin přijetí úplatku** (§ 331 tr. zákoníku), **podplacení** (§ 332 tr. zákoníku) **nebo nepřímé úplatkářství** (§ 333 tr. zákoníku), nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Jak je

²⁴⁰ STŘÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J. a HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl – Trestní řád*. Praha: Linde Praha, a. s., 2010, s. 498.

²⁴¹ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 10 a n.

²⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2008 Sb.

²⁴³ Srovnej § 12 odst. 2 písm. a), b) tr. řádu, tzn. použít agenta nejsou oprávněny jiné policejní orgány pod písmeny c) až h) citovaného ustanovení.

z uvedeného patrně, ve srovnání s ostatními dvěma operativně pátracími prostředky, je tento procesní institut vázán na přísnější kritéria (u ostatních dvou postačuje vedení trestního řízení pro úmyslný trestný čin). **Agentem může být pouze příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který plní úkoly uložené řídicím orgánem ve smyslu zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů,**²⁴⁴ což znamená např. oproti úpravě agenta kontrolora platné na Slovensku, kde je možno jako agenta nasadit i jinou vhodnou osobu, zúžení možné aplikace tohoto ustanovení.²⁴⁵

V nedávné minulosti se vedly čilé debaty o zavedení tzv. agenta provokatéra jako **zákonem řízené provokace**. Tu můžeme definovat **jako skrytou a klamavou činnost policie, jež směřuje k podněcování ke spáchání určitého trestného činu se záměrem získat usvědčující důkazy vedoucí k trestnímu stíhání této osoby.**²⁴⁶ Jednou z posledních byla sněmovní snaha vtělená do *návrhu zákona č. 988* z pátého volebního období Poslanecké sněmovny (2006 – 2010) předloženého na sklonku roku 2009, který obsahoval změnu stávajícího ust. § 158e odst. 2 tr. řádu,²⁴⁷ což mělo za cíl zjednodušit aplikaci použití agenta skrze nasazení jakékoli osoby při odhalování úplatkářských trestných činů a dále i změnu stávajícího ust. § 158 odst. 6 tr. řádu,²⁴⁸ která měla zavést policejní provokaci (vybízění ve vztahu ke spáchání úplatkářských trestných činů za předpokladu, že lze důvodně předpokládat, že by pachatel byl trestný čin spáchal i kdyby agent nebyl použit). Současně s tím mělo být pozměněno i výkladové ustanovení § 334 tr. zákoníku,²⁴⁹ jež by napříště zavádělo beztrestnost

---

²⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2016.

²⁴⁵ HERCZEG, J. *Systém řízené provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie, 4/2011, s. 25 a n.

²⁴⁶ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 10 a n.

²⁴⁷ V § 158e odst. 2 se za větu první vkládá věta druhá, která zní: „Při vedení trestního řízení pro trestný čin přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), trestný čin podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a pro trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku) může být agentem jakákoli fyzická osoba.“

²⁴⁸ V § 158e odst. 6 tr. řádu se na konci textu doplňují slova: „Agent nesmí jiného vybízet ke spáchání trestného činu; to neplatí, pokud jde o trestný čin přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), trestný čin podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku), a zároveň okolnosti nasvědčují tomu, že pachatel by spáchal trestný čin i tehdy, pokud by agent nebyl použit.“

²⁴⁹ V § 334 tr. zákoníku se doplňuje odst. 4, který zní: „(4) Osoba plnící úkoly jako agent podle jiného právního předpisu (dále jen „agent“) není trestná, a to ani podle ustanovení o návodci a pomocníkovi, pro trestné činy přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a nepřímého úplatkářství

protikorupčního agenta provokatéra a taktéž ust. § 363 odst. 1 a 2 tr. zákoníku,²⁵⁰ které by znamenalo pouhou úpravu terminologickou v návaznosti na zapracované změny. Jak vyplývá z důvodové zprávy²⁵¹ k citovanému návrhu, předkladatelé tak činili „s vědomím existující judikatury Evropského soudu pro lidská práva z oblasti státní provokace, čemuž ale podle jejich přesvědčení předkládaná úprava neodpovídala, když agent by směl vybídnout ke spáchání úplatkářského trestného činu jen tehdy, pokud okolnosti nasvědčují tomu, že by pachatel takový trestný čin spáchal i bez agentova přičinění.“ Vzhledem k negativnímu stanovisku vlády,²⁵² která se vyjádřila v tom smyslu, že tato úprava by z agenta *de facto* udělala účastníka na trestném činu v postavení návodce za předpokladu, že by se pachatel o trestný čin alespoň pokusil, což označila za nepřipustné mj. s odkazem na vágnost navrhované formulace a dále také upozornila na absenci kontroly jednání agenta „nepolicisty“ a připomněla rozhodovací praxi jak štrasburského soudu, tak Ústavního soudu, bylo projednávání tohoto tisku ukončeno s koncem jejího volebního období.

Poslední snaha tímto směrem se objevila hned záhy, a to z kraje roku 2010, kdy vláda předložila *tzv. zákon o protikorupčních opatřeních* (senátní tisk č. 284), který měl znamenat novelu trestního zákoníku a trestního řádu. Jak plyne z vyjádření Ministerstva vnitra České republiky,²⁵³ tento záměr měl připravit legislativní podmínky k snazšímu postihu korupce a další závažné kriminality, a to zejména skrze v zahraničí osvědčené instituty korunního svědka (resp. jeho beztrestnosti) a agenta provokatéra. Návrh mj. počítal se zavedením policejní provokace u předstíraného převodu,²⁵⁴ a dále

---

(§ 333 tr. zákoníku), jestliže okolnosti nasvědčují tomu, že pachatel by spáchal trestný čin i tehdy, pokud by agent nebyl použit.“

²⁵⁰ V § 363 odst. 1 tr. zákoníku se slova „Policista plní úkoly jako agent podle jiného právního předpisu (dále jen „agent“) nahrazují slovem „Agent;“ v § 363 odst. 2 tr. zákoníku se slova „Policista plní úkoly jako agent“ nahrazují slovem „Agent.“

²⁵¹ Důvodová zpráva k návrhu č. 988 poslanců Cyrila Svobody, Michaely Šojdrové a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb.

²⁵² Stanovisko vlády 988/1 předložené dopisem předsedy vlády Jana Fischera ze dne 4. 1. 2010 (čj. 21237/10 – OVA).

²⁵³ Dostupné na www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx /citováno dne 3. 12. 2013/

²⁵⁴ V § 158c tr. řádu se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní: „(2) Pro účely předstíraného převodu lze za účelem objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení předstírat zájem podílet se na trestném činu, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že by i bez toho byl takový trestný čin

těž přímo se zavedením konceptu státem řízené provokace pomocí předstírání zájmu agenta podílet se na trestné činnosti.²⁵⁵ Ten samý návrh počítal taktéž se zavedením institutu zvláštní účinné lítosti,²⁵⁶ přičemž této problematice se již věnuji výše. **Tzv. zákon o protikorupčních opatřeních** však narazil po schválení ve sněmovně na odpor v Senátu a nebyl nakonec schválen.

Podle některých autorů je dalším důvodem, proč je nutné odmítnout koncept policejní provokace, **problematika tzv. dvojího úmyslu**.²⁵⁷ Tento názor je opřen o argument, že u návodcovství k trestnému činu je zapotřebí, aby byl dán jednak úmysl vzbudit rozhodnutí trestný čin spáchat, jednak aby tento úmysl směřoval k dokonání trestného činu jeho skutečným pachatelem (zatímco jiní tvrdí, že postačí toliko úmysl k rozhodnutí trestný čin spáchat). I tato „přísnější“ kritéria ve smyslu tzv. dvojího úmyslu jsou v případě policejní provokace naplněna, když jednání agenta provokatéra bezpečně zahrnuje onen dvojí úmysl. Na základě výše uvedeného je třeba uzavřít, že takový agent provokatér je obecně trestný za návod (či přípravu).²⁵⁸

7.1.3 Zvláštní podmínky použití agenta

Použití agenta je na rozdíl od ostatních operativně pátracích prostředků vázáno na splnění dalších přísnějších kritérií. Použití agenta tak povoluje **opatřením soudce vrchního soudu**, a to na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je státní zástupce činný, což je naplněním zásady soudní kontroly nad užíváním tohoto institutu. Nezbytnou náležitostí tohoto povolení je specifikace **účelu** a konkrétního záměru použití agenta, **doba**, po kterou bude agent takto vystupovat a nepřímá identifikace agenta (tj. **údaje** umožňující jeho identifikaci). Na další návrh

---

spáchán. Tímto jednáním nesmí být vyvolán úmysl osoby, vůči které předstíraný převod směřuje, trestný čin spáchat.“

²⁵⁵ V § 158e tr. řádu se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní: „(2) Za účelem objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení je agent oprávněn předstírat zájem podílet se na trestném činu, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že by takový trestný čin byl spáchán i bez účasti agenta. Agent nesmí svým jednáním vyvolat úmysl osoby trestný čin spáchat.“

²⁵⁶ „§ 173a tr. řádu Zvláštní ustanovení o přerušení trestního stíhání.“

²⁵⁷ ŘÍHA, J. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 320.

²⁵⁸ *Ibidem*, s. 321.

státního zástupce vrchního státního zastupitelství je možno povolit použití agenta opětovně. Jako důkazní prostředek o použití agenta slouží **záznam o výsledku použití agenta**, který je policejní orgán po jeho zpracování povinen předložit státnímu zástupci. Státní zástupce taktéž dohlíží nad činností agenta a nad zákonností jeho počínání, k čemuž může od policejního orgánu požadovat veškeré dostupné údaje. Státní zástupce taktéž obligatorně nejméně jednou za tři měsíce posuzuje důvodnost jeho nasazení.

Úpravu přeshraničního použití agenta (dřívější § 158e odst. 8 tr. řádu) přesunul **novelizační zákon č. 105/2013 Sb.** do nově vzniklého **zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních** (§ 60 odst. 7 zákona o MJS). Jako agent však může za splnění zvláštních podmínek vystupovat taktéž příslušník zahraničního bezpečnostního sboru, což upravuje jak **zákon o PČR** (§ 92 odst. 1, 2), tak **zákon o GIBS** (§ 54).²⁵⁹

Jako samostatnou skutkovou podstatu pojímá trestní zákoník **beztrestnost agenta** (§ 363 tr. zákoníku). Ta je však ve své podstatě zvláštní okolností vylučující protiprávnost. Koncepce beztrestnosti agenta spočívá v **řízeném plnění úkolů** skrze účast na činnosti organizované zločinecké skupiny, nebo skrze pouhou podporu této skupiny, jejímž cílem je odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo jejímu spáchání předejít. Odstavec 2 po novele tr. zákoníku provedené zákonem č. 455/2016 Sb. **odkazuje na výčet trestných činů** uvedených v ust. § 312c odst. 2 tr. zákoníku, pro něž nelze trestně postihnout agenta, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo jako člen organizované skupiny nebo některou takovou skupinu podporuje, a který taxativně vyjmenovává trestné činy, na které se beztrestnost policejního agenta vztahuje, **příčemž tento výčet obsahuje všechny tři skutkové podstaty úplatkářských trestných činů** (§ 331, § 332, § 333 odst. 2 tr. zákoníku), jestliže se takového činu agent dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo s cílem jejímu spáchání předejít. Za vybočení z role agenta je považováno založení nebo zosnování organizované skupiny nebo organizované zločinecké skupiny nebo postavení vedoucího činitele nebo představitele organizované zločinecké skupiny

---

²⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2016.

(§ 363 odst. 3 tr. zákoníku). V těchto případech odpadá beztrestnost takto jednajícího agenta.

Na činnost policejního agenta lze samozřejmě aplikovat také další okolnosti vylučující protiprávnost jako je krajní nouze (§ 28 tr. zákoníku), nutná obrana (§ 29 tr. zákoníku) a oprávněné použití zbraně (§ 32 tr. zákoníku).²⁶⁰

7.1.4 *Test proporcionality a jeho aplikace*

Státní provokace je neodmyslitelně spojována s totalitními a autoritářskými režimy. Za všechny jmenujme režim hitlerovského Německa, kdy nacisté užívající svou teorii "vůle ohrozit"²⁶¹ provokací ze strany tajné policie tuto zjišťovali a poté nezřídká krutě trestali. Taktéž totalitní režim komunistického Československa v 50. letech používal metody na podobném principu k potírání protistátních aktivit. V současné době český právní řád pojem provokace nezná. Jako pouhé reziduum přetrvává v *zákoně o soudní rehabilitaci*, kde je v ust. § 14 odst. 1 písm. c) tohoto zákona státní provokace odmítnuta jako nezákonná.²⁶² Jak již bylo vyloženo shora, české trestní právo zná toliko institut agenta „kontrolora.“ **Zatímco však tzv. agent (kontrolor) je falešným účastníkem na trestné činnosti (bez toho, aniž by byl k této návodce), tzv. agent provokatér je ve své podstatě návodce k trestné činnosti, ke které potenciální budoucí pachatel tenduje a použití agenta provokatéra má pomoci tuto činnost odhalit, a tím celou věc se zárukou úspěšnosti uspíšit.** I tak použití agenta (kontrolora) naráží na přísné ústavní limity a musí být jako takové svázáno přísnými zásadami mezi které, vedle zásady zákonnosti a zásady soudní kontroly patří ještě neoddiskutovatelně tzv. **test proporcionality**. Jak uvádí **někteří autoři**,²⁶³ použití agenta je nutno podrobit standardnímu právnímu nástroji zhmotněnému v předkládaném testu, a zodpovědět otázku, zda **ochrana veřejného zájmu v tom kterém případě**

²⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2023.

²⁶¹ "Willen und Gefährdungsstrafrecht."

²⁶² TERYNGEL, J. *K postihu korupce v novém trestním zákoníku*. Trestní právo, 4/2010, s. 6 a n.

²⁶³ HERCZEG, J. *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie, 4/2011, s. 25 a n.

převažuje nad ochranou jednotlivcových práv a svobod. Rozlišuje mezi třemi kritérii:

- i. kritériem **vhodnosti** - zda je možno pomocí tohoto prostředku bez větší nejistoty dosáhnout odhalení trestné činnosti;
- ii. kritériem **potřebnosti** - zda je použití tohoto prostředku odůvodněno ve vztahu k použití jiných, měkčích prostředků;
- iii. a konečně i **kritériem přiměřenosti** - zda v konkrétním případě převažuje veřejný zájem nad zájmem jednotlivce.

Zkusme podrobit testu proporcionality použití agenta kontrolora na jednotlivé úplatkářské trestné činy. Trestný čin **přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 1 tr. zákoníku**, který spočívá v přijetí nebo dání si slibu úplatku, a který je **pasivní korupcí**, je zákonodárcem povýšen na tzv. předčasně dokonaný delikt, kdy postačuje, aby pachatel korupční nabídku neodmítl a souhlasil s ní, ať již výslovně nebo konkludentně a následné přijetí úplatku již nemá vliv na trestnost takového pachatele (jak bude následně ukázáno na prvním případě obžalovaného Mareše). Aby došlo k přijetí úplatku, či alespoň jeho slibu, a aby šlo o tzv. pasivní korupci, musí být dán úplatek nebo jeho nabídka či slib, což v případě použití agenta podmiňuje provokaci (aktivní jednání). Za situace, kdy je přijetí úplatku dokonáno již kývnutím na jeho slib, si asi lze těžko představit situaci, kdy by byl na osobu s „korupčním potenciálem“ nasazen agent kontrolor, který by jí úplatek nabídnul či slíbil, a přijetí úplatku (či jeho slibu) v ní vyvolal, či že by jí úplatek dokonce fakticky poskytl, čímž by pachatele také k jeho přijetí podnítl a navíc by na základě jeho výše *de facto* rozhodl o právní kvalifikaci takového trestného činu. **Jiná situace** však nastává v případě žádosti o úplatek ze strany jeho příjemce (§ 331 odst. 2 tr. zákoníku), neboť zde se **jedná o korupci aktivní**, na kterou lze nasadit pasivního agenta. Lze si představit, že by na osobu s „korupčním potenciálem“ byl nasazen agent kontrolor (např. jako falešný soutěžitel o veřejnou zakázku), který by tak kontroloval jednání podezřelého subjektu – doslova by pak čekal na moment, kdy by potenciální pachatel o úplatek sám požádal. V případě trestného činu **podplacení** (§ 332 tr. zákoníku), který je v podstatě zrcadlovým jednáním k trestnému činu přijetí úplatku podle § 331 tr. zákoníku, jde taktéž o **korupci aktivní**. Objektivní stránku jeho skutkové podstaty tvoří poskytnutí, nabídka nebo slib úplatku.

Nasazení agenta kontrolora si v tomto případě lze nejspíš snadno představit za jeho zcela pasivního jednání, kde by byla veškerá aktivita ponechána na pachateli trestného činu podplacení. Analogicky by pak situace vypadala u trestného činu **nepřímého úplatkářství**, neboť tento trestný čin obsahuje skutkové podstaty dvě **spočívající v pasivní a aktivní korupci** jen s tím rozdílem, že se takový pachatel zaváže k tomu, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby (nebo že tak již učinil) – podle ust. § 333 odst. 1 tr. zákoníku se jedná o korupci aktivní (žádá) i pasivní (dá si slíbit, přijme) – zde by agent kontrolor mohl vystupovat jen v tom případě, že by pachatel o úplatek sám požádal (obdobně jako u § 331 odst. 2 tr. zákoníku) a podle ust. § 333 odst. 2 o korupci již čistě aktivní (poskytne, nabídne, slíbí), kde může agent kontrolor snadno představitelně pasivně vystupovat. **Takto provedený test proporcionality na užití agenta (kontrolora) v případě trestných činů** přijetí úplatku podle ust. § 331 odst. 2 tr. zákoníku (odst. 3 a 4 tr. zákoníku pouze v případě žádosti), podplacení podle ust. § 332 odst. 1, 2 tr. zákoníku a nepřímého úplatkářství podle ust. 333 odst. 1 tr. zákoníku (pouze v případě žádosti) a ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku by **naplnilo jak kritérium vhodnosti**, neboť by znamenalo snazší odhalení úplatkářství (anebo vůbec jeho odhalení), **tak kritérium potřebnosti** vzhledem ke skryté povaze úplatkářské trestné činnosti a složitosti jejího odhalování (pokud by nepostačovalo užití prostředků skrytého vyšetřování), stejně tak jako velice pravděpodobně **kritérium přiměřenosti** spočívající v převaze veřejného zájmu na odhalování a potírání korupční trestné činnosti nad zájmem jednotlivce spočívajícím v ochraně soukromí. Lze tak uzavřít, že nasazení agenta (kontrolora) by u odhalování této vybrané úplatkářské trestné činnosti obstálo a bylo by plně v souladu s ústavními mantinely, jak o nich bude pojednáno níže.

Jiní autoři²⁶⁴ naopak pozitivně vymezují prvky, jejichž naplnění znamená, že se v daném případě jednalo o policejní provokaci. Tak zejména takto musí jednat **osoba**, jež lze označit za **prodlouženou ruku státu** (i.), dále jejím jednáním musí být pachatel ke spáchání trestného činu **zlákán či pobídnut** (ii.) a konečně mezi jednáním agenta a spácháním trestného činu musí být dána **příčinná souvislost** (iii.). Jak ale bude dále ukázáno, podle jiných policejní agenti i přesto, že nesmí naplnit výše uvedené

---

²⁶⁴ NEJEDLÝ J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, s. 18.

kritéria, nesmí také na druhou stranu svou přílišnou pasivitou vyvolat podezření, že jsou na trestnou činnost nasazeni.

7.1.5 Zkouška spolehlivosti

Zkouška spolehlivosti policisty zakotvená v ust. § 107 *zákona o PČR* a navazujícím ust. § 41 *zákona o GIBS*, je obecně považována za tzv. **nástroj integrity působící zevnitř**. Jedná se o institut, který je aplikovatelný právě na odhalování úplatkářské trestné činnosti páchané příslušníky Policie České republiky a Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Vězeňské služby České republiky, celníky a všemi civilními zaměstnanci těchto orgánů. Téměř od počátku zavedení zkoušky spolehlivosti do praxe, se hovoří o použitelnosti jejího výsledku jako důkazu. Skutečností ale zůstává, že případů, které se ocitly před soudem, a které se týkaly skutku, jež vzešel z jejího provedení, je pramálo.²⁶⁵ Nejvyšší soud se vyjádřil k otázce provokace ve vztahu ke zkoušce spolehlivosti v tom smyslu, že **nedojde-li k excesivnímu jednání zkoušejícího zakládající policejní provokaci**, „*tj. po soustředění poznatků o možném protiprávním jednání prověřované osoby toliko navozením situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit, a následným jednáním zkoušejícího instruktora omezujícím se na adekvátní reakci na aktivitu zkoušeného*“, **jsou obrazový a zvukový záznam použitelnými důkazy v trestním řízení**, a na takto získané důkazy by se neaplikovala zásada jejich nepoužitelnosti a bylo by tak možné je pro trestní řízení užít ve smyslu ust. § 89 odst. 2 tr. řádu. Zatímco důkaz získaný na základě provokace (či excesu z rámce zákonných mantinelů) je v trestním řízení proti vyprovokované osobě absolutně neúčinný (právě s odkazem na mj. rozhodnutí ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku a Ramanauskas proti Litvě).²⁶⁶ Na tomto místě je nutné připomenout, že i v případě, když by agent do skutkového děje sice v určitém okamžiku nezákonně zasáhl, byla by osoba, proti níž byl nasazen, plně odpovědná za protiprávní jednání, kterého se dopustila do okamžiku jeho nasazení.²⁶⁷ Toto je ostatně i

²⁶⁵ STRÍŽ, I. *Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 23 a n.

²⁶⁶ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014 (publ. pod č. R 51/2014 tr.).

²⁶⁷ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. a WORATSCHOVÁ, V. *Posuzování policejní provokace*. Trestněprávní revue, 11/2002, s. 313 a n.

závěr konečného verdiktu v korupční kauze policisty Mareše, jak bude v práci ještě podrobně rozvedeno.

Na posledně jmenované stanovisko navazuje Nejvyšší soud dalším rozhodnutím,²⁶⁸ které **za policejní provokaci považuje** takové aktivní jednání policejního orgánu spočívající v podněcování ke spáchání určitého trestného činu či k podstatnému zvyšování jeho kvalifikace. Přináší rovněž **negativní vymezení policejní provokace**, kdy za policejní provokaci **nelze již označit takový postup**, při němž dochází k legální aplikaci procesních institutů předstíraného převodu (§ 158c tr. řádu) a použití agenta (§ 158e tr. řádu), tedy za situace, kdy policejní orgán učiní kroky k navázání kontaktu s osobou u které má důvodně za to, že připravuje nebo páchá trestnou činnost, což také musí tento **řádně odůvodnit a učinit součástí spisového materiálu**.

7.1.6 Stručný exkurz do zahraničních právních úprav Slovenska a Německa

Na Slovensku je úprava agenta obsažena v obecném procesním předpisu.²⁶⁹ Aplikace tohoto institutu je vázána **zásadou subsidiarity** spočívající v **podstatném ztížení** odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů vybrané trestné činnosti, mezi níž se řadí i korupce. Platí, že **agent se nesmí chovat jako návodce k trestné činnosti (agent provokatér), což ale neplatí pro (i.) korupci (ii.) veřejných činitelů nebo zahraničních veřejných činitelů za předpokladu, že (iii.) zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že pachatel by spáchal trestný čin i tehdy, když by agent nebyl nasazen**. Podle některých autorů²⁷⁰ poslední z podmínek spočívající v důvodném předpokladu ke spáchání trestného činu pachatelem sama o sobě presumuje jistou „dávku“ ovlivnění a nevylučuje přímé zapojení agenta do úmyslu pachatele trestný čin spáchat. Agentem může být jak příslušník policejního sboru, tak takový příslušník

²⁶⁸ Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013 (publ. pod č. R 2/2015 tr.).

²⁶⁹ Problematika agenta je upravena v ust. § 117 zákona č. 301/2005 Z. z., trestného poriadku.

²⁷⁰ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 409.

z jiného státu, ale i jiná osoba za tím účelem ustanovená prokurátorem. Právě ta skutečnost spočívající v možnosti ustanovení agentem jinou osobu než policistu, má být nápomocna při odhalování korupční kriminality. Možnosti jejího výběru stanoví příslušná norma Ministerstva vnitra, ale dá se zjednodušit, že se jedná o subjekt na odhalované trestné činnosti zainteresovaný.²⁷¹ Další odlišností od české úpravy je skutečnost, že pokud není použití agenta spojeno se vstupem do obydlí, může prokurátor vydat předběžný příkaz k jeho použití před zahájením trestního stíhání, a to i ústně. Takový příkaz však musí být do 72 hodin potvrzen písemně soudcem, jinak pozbývá platnosti. Slovenská úprava taktéž výslovně stanoví, že skutečnosti zjištěné v souvislosti s použitím agenta, které se netýkají projednávané věci, se mohou v jiném řízení použít pouze tehdy, jde-li o vybrané druhy trestné činnosti, mezi nimiž se vyskytuje i korupce.

V Německu je úprava agenta, **vyšetřovatele v utajení (Verdeckter Ermittler)**, taktéž svěřena obecnému procesnímu předpisu.²⁷² Agentem může být policejní úředník, jehož lze nasadit na vyšetřování závažné trestné činnosti²⁷³ v oblasti nedovoleného obchodu se zakázanými látkami, zbraněmi a padělání peněz a cenných papírů, v oblasti ochrany státního zřízení, v oblasti opakované a výdělečné trestné činnosti a v oblasti organizovaného zločinu a dále též pokud je dáno nebezpečí pro opakování trestné činnosti. Podle § 110a odst. 1 německého trestního řádu může být vyšetřovatel v utajení nasazen pouze, pokud již existuje počáteční podezření na spáchání výše uvedené trestné činnosti. Nesmí však být nasazen před okamžikem, než toto podezření vznikne.²⁷⁴ Judikaturou německých soudů bylo několikrát uznáno, že nasazení vyšetřovatele v utajení je ústavně konformní a nezbytné k odhalování a potírání závažné a obtížně odhalitelné kriminality (BVerfG NJW 1985, 1767; 1992, 168).²⁷⁵ Ačkoli policejní provokace není zakázána přímo zákonem, v návaznosti na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ramanauskas proti Litvě se německý spolkový soud

---

²⁷¹ ČENTÉŠ, J. *Několko poznámok k použitiu agenta v slovenskom trestnom konaní*. Státní zastupitelství, 3/2014. s. 31 a n.

²⁷² § 110a, § 110b, § 110c Strafprozessordnung.

²⁷³ "Eine Straftat von erheblicher Bedeutung."

²⁷⁴ PFEIFFER, G. *Strafprozeßordnung und Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar. 4., neu bearbeitete und erweiterte Auflage*. München, C. H. Beck, 2002, s. 240, 241.

²⁷⁵ *Ibidem*, s. 241.

v rozhodnutí BGH 2 StR 97/14 ze dne 10. 6. 2015 vyslovil pro kategorický zákaz policejní provokace, když ji napříště označil za překážku řízení,²⁷⁶ což znamená, že byla-li provokace v daném případě shledána, není v této věci přípustné vynést rozsudek.²⁷⁷

7.2 Agent provokatér v úplatkářských kauzách policisty Mareše

7.2.1 Stručné představení kauzy

Protizákonnost a neústavnost policejní provokace vyslovil Ústavní soud v nejednom ze svých nálezů,²⁷⁸ avšak pouze jedna z těchto kauz, o které bude pojednáno níže, se dotýká přímo policejní provokace ve vztahu ke korupčnímu jednání ve formě úplatkářství, a navíc je co do svého rozsahu a spletitosti velmi pozoruhodným případem, který by rozhodně neměl zůstat stranou odborného zájmu. To, že koncept agenta provokatéra nepatří do právního rámce demokratických států, je podle mého názoru zcela bez diskuze. Jakkoli se ale zdá na jednu stranu náhled na tuto problematiku jasný, níže ukážu, že dokonce v případě jedné a té samé osoby nastaly dvě situace, kde tzv. protikorupční agent provokatér figuroval, a to i opakovaně přesto, že Ústavní soud ve svém nálezu týkající se právě této osoby, tuto praktiku bez dalšího zapověděl.

Jedná se o případ bývalého policisty Jana Mareše, který nejen, že dobře poslouží jako modelový příklad nepřípustnosti policejní provokace v případě úplatkářství, ale která má taktéž další rozměr. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99²⁷⁹ zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 8. 6. 1999²⁸⁰

---

²⁷⁶ “Verfahrenhindernis.”

²⁷⁷ Dostupné na

https://books.google.cz/books?id=cDIBAAQBAJ&pg=PA95&lpg=PA95&dq=Verfahrenshindernis+definition&source=bl&ots=-xO8SSKvIn&sig=zHJYyDEJkeWvWbwUJpYik1_87Zw&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiE6PytmM_WAhXILIAKHVABBIYQ6AEIPDAD#v=onepage&q=Verfahrenshindernis%20definition&f=false /citováno dne 1. 10. 2017/

²⁷⁸ Např. nálezy Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01 (publ. pod č. N 100/30 SbNU 437) a ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 291/03 (publ. pod č. N 115/41 SbNU 427).

²⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99 (publ. pod č. N 97/2018 SbNU 345).

²⁸⁰ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 8. 6. 1999, sp. zn. 3 T 36/1998.

spolu s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 1999²⁸¹ (ve skutečnosti se jednalo už o nová rozhodnutí ve věci),²⁸² kterými byl stěžovatel Mareš uznán vinným trestným činem zneužití pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zákona a trestným činem přijímání úplatku podle § 160 odst. 2, 3 tr. zákona a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř a půl roku.

7.2.2 *Co rozhodnutí předcházelo rozhodnutí Ústavního soudu*

Jak bylo naznačeno, **stěžovatel se obrátil na Ústavní soud se stížností**, která směřovala proti shora uvedeným rozhodnutím. Tou bylo vytýkáno porušení ústavou zaručených základních práv a svobod, a to jmenovitě zásady zákonnosti a zásady stíhání ze zákonných důvodů (čl. 2 odst. 2 a čl. 8 odst. 2 Listiny). Stížnost obsahovala zejména tvrzení, že stěžovatel byl odsouzen za trestný čin vyprovokovaný Ministerstvem vnitra. Obecné soudy shledaly jednání stěžovatele jako trestné, když spočívalo v tom, že stěžovatel jako policejní důstojník měl svým chováním v souvislosti s výkonem funkce vyvolat v určité osobě takový dojem, že je schopen zařídit, aby další určitá osoba nebyla vzata do vazby a pak i trestně stíhána, a to vše za blíže neurčenou finanční kompenzaci. Osoba, která měla úplatek poskytnout se poté obrátila na Policii, spolu se kterou koordinovala svůj postup, a na schůzku se stěžovatelem, na které došlo k předání úplatku ve výši 250 000,- Kč, dorazila vybavena nahrávacím zařízením. Po takto fingovaném předání úplatku byl stěžovatel ihned policií zadržen, obviněn a nakonec, jak je uvedeno shora, obecnými soudy odsouzen. Osoba, která úplatek nabídla a která v této trestní věci vystupovala jako svědek Ing. B., se v momentě, kdy stěžovatel vyjádřil nepřímou vůli nechat se uplatit (bylo hovořeno o nspecifikované částce na pokrytí nákladů), obrátila na Policii České republiky. Tento podnět byl dále PČR postoupen Inspekci ministra vnitra, a ta vybavila svědka Ing. B. pro další schůzky se stěžovatelem nahrávacím zařízením. Vedle toho se policejní orgán se svědkem Ing. B. dohodl, že tento předá stěžovateli úplatek ve výši 250 000,- Kč, k čemuž podle plánu došlo. Soud prvního stupně pak ohledně peněz zajištěných policejním orgánem pro fingovaný

---

²⁸¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. 6 To 376/1999.

²⁸² Prvním rozhodnutím ve věci byl rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 1. 12. 1998, sp. zn. 3 T 36/98.

úplatek nedospěl k závěru, že by se ze strany Inspekce jednalo o policejní provokaci, což opřel o skutečnost, že spolupráce svědka Ing. B. s Inspekcí byla dobrovolná a Inspekcí nevynucená. Proti tomuto odsuzujícímu rozsudku podal stěžovatel odvolání k Městskému soudu v Praze, ve kterém namítal nepřipustné použití agenta provokatéra, který rozhodnutí nalézacího soudu zrušil a Obvodnímu soudu pro Prahu 7 nařídil doplnit dokazování a po takto provedeném dokazování ve věci znovu rozhodnout. Následně pak nalézací soud doplnil dokazování v intencích rozsudku soudu odvolacího a ve věci dne 8. 6. 1999 znovu rozhodl tak, že stěžovatele uznal vinným stejnou trestnou činností, za kterou mu uložil stejný trest jako ve svém prvním rozhodnutí. I proti tomuto rozhodnutí se stěžovatel odvolal, a poukázal především na nezákonnost provokace ze strany policejního orgánu a nadto zdůraznil, že Inspekce na základě toho, že pouze dospěla k závěru, že by určitá osoba mohla za určitých podmínek a okolností spáchat určitý trestný čin, a to bez žádného konkrétního podezření z určitého trestného činu, a i bez existence tohoto konkrétního podezření, vytvořila pro spáchání tohoto činu potřebné předpoklady a podmínky. Dále stěžovatel poukázal na absenci jakékoli zmínky o provokaci v trestních předpisech České republiky, čímž zdůvodnil obecnou nepřipustnost tohoto institutu v právním řádu demokratického státu. **Městský soud v Praze podané odvolání dne 19. 10. 1999 usnesením zamítl, a toto odůvodnil tak, že má shodně jako soud prvního stupně za prokázané, že stěžovatel sám svým jednáním navodil ve svědkovi Ing. B. pocit, že stěžovatel je ochoten za úplatek poskytnout svědkovi žádoucí protiplatek. Městský soud v Praze odkázal na definici provokace, o kterou jde tehdy, kdy není dáno žádné konkrétní podezření z určitého trestného činu a policejní orgán přesto dospěje k závěru, že za určitých okolností a podmínek by se ta která osoba mohla trestného činu dopustit a pro takovou eventualitu vytvoří tento orgán bez jejího vědomí předpoklady a podmínky. Odvolací soud uzavřel, že v tomto konkrétním případě to nebyli pracovníci Inspekce, kdo podnítil setkání stěžovatele se svědkem Ing. B., ale naopak sám svědek se obrátil na policejní orgán poté, co nabyl konkrétní podezření, a tudíž že nenalézá v odvolání použitých argumentech oporu, a že se ztotožňuje s právním názorem nalézacího soudu.**

Dne 27. 7. 2001 rozhodl nalézací soud²⁸³ po zrušení obou napadených rozhodnutí Ústavním soudem²⁸⁴ a po podání nové obžaloby dne 27. 7. 2001 rozsudkem, ve kterém byl obžalovaný Mareš opět uznán vinným mj. pro trestný čin přijímání úplatku podle ust. § 160 odst. 2, 3 písm. b) trestního zákona s tím, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří let a trest zákazu činnosti spočívající ve výkonu povolání spojených s uzavřením služebního poměru. Zcela ve shodě s názorem Ústavního soudu vyjádřeném v jeho nálezu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/1999 nalézací soud vypustil ze skutkové věty tu její část, kde bylo popsáno převzetí obálky obsahující úplatek ve výši 250 000,- Kč, a skutkový stav popsany v obžalobě byl taktéž konformně s názorem Ústavního soudu rozdělen na část předcházející předání úplatku a na část, při které k předání a převzetí úplatku došlo. K odvolání obžalovaného byl dne 30. 11. 2011 trest zákazu činnosti odvolacím Městským soudem v Praze²⁸⁵ upřesněn na zákaz výkonu činnosti příslušníka PČR a Městské (obecní) policie na dobu 10 let, aniž by byl dotčen výrok o vině. Následovalo propuštění z funkce služebně činného policisty u útvaru pro odhalování finanční kriminality a v pořadí již druhá ústavní stížnost, ve které stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces, nejasnosti ohledně skutku, o kterém se vede řízení po zrušení rozhodnutí nalézacího soudu Ústavním soudem a po novém podání obžaloby, a kterou Ústavní soud²⁸⁶ odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Zajímavostí dále je i ta skutečnost, že prezident Havel prominul milostí ze dne 13. 9. 2002, č.j. Mil.: 1376/00Ska-D stěžovateli zbytek trestu odnětí svobody s podmínkou, že se nedopustí do tří let úmyslného trestného činu, a dále taktéž, že dne 17. 1. 2005 podal ministr spravedlnosti ve prospěch stěžovatele stížnost pro porušení zákona. Ta byla následně dne 3. 3. 2005 Nejvyšším soudem zamítnuta,²⁸⁷ aby dále brojil proti tomuto rozhodnutí opět u Ústavního soudu, který jeho již v pořadí třetí

---

²⁸³ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 7. 2001, sp. zn. 24 T 79/2000.

²⁸⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99 (publ. pod č. N 97/2018 SbNU 345).

²⁸⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. 6 To 426/2001.

²⁸⁶ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02 (publ. pod č. 21/2002 Usu.).

²⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. 4 Tz 13/2005 (publ. pod č. NS 1543/2005).

ústavní stížnost usnesením odmítl s tím, že postup Nejvyššího soudu ČR byl ústavně konformní.²⁸⁸

Stěžovatel se tentokrát obrátil se stížností směřující proti České republice dne 10. 1. 2003 na Evropský soud pro lidská práva. V ní namítal, že postupem českých justičních orgánů bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 *Úmluvy*. Jejím předmětem nebyla však policejní provokace, ale toliko skutečnost, že mu Ústavní soud při rozhodování o v pořadí již druhé ústavní stížnosti neposkytl stanoviska nižších soudů a městského státního zástupce, ke kterým se z toho důvodu nemohl vyjádřit, což mělo za následek odmítnutí jeho v pořadí již druhé ústavní stížnosti, ve které namítal porušení práva na spravedlivý proces. Štrasburský soud akcentoval zásadu kontradiktornosti a přiklonil se ke své rozhodovací praxi, kde dospěl k závěru, že ostatní účastníci se svými stanovisky snažili ovlivnit rozhodnutí soudu a z toho důvodu byl požadavek stěžovatele na jejich obdržení zcela legitimní, stěžovatel se tudíž nemohl řádně účastnit řízení a tím mu byl odepřen spravedlivý proces ve smyslu *Úmluvy*.²⁸⁹

7.2.3 *Ještě zpět k ústavní stížnosti a nálezů Ústavního soudu*

Ústavní stížnost (v pořadí první a rozhodnou) stěžovatel opíral o tu skutečnost, že byl odsouzen za trestnou činnost, která byla vyprovokována ze strany policejního orgánu. **Položil v ní otázku, zda lze za ústavně konformní postup považovat takový postup policejního orgánu, kdy tento prostřednictvím jiné osoby zinscenuje či vyprovokuje předání částky peněz, kterou sám určí a která má sloužit jako předstíraný úplatek.** Stěžovatel dále poukazoval na fakt, že do chvíle než došlo k předání úplatku, nebyl obviněn, a tudíž pokud by takové důvodné podezření existovalo, bylo by na místě právě vznesení obvinění vůči stěžovateli, k čemuž ale nedošlo a tudíž toto důvodné podezření nebylo dáno. Stěžovatel zdůraznil i funkci státu jako garanta zákonnosti, které dosahuje jak prostřednictvím určitě znějících zákonů na jedné straně (*nullum crimen sine lege certa*), tak jeho aktivní rolí při postihování jednání, které je

---

²⁸⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2007, sp. zn. IV. ÚS 291/05 (publ. pod č. ÚS 3055/2007).

²⁸⁹ Věc Mareš proti České republice ze dne 26. 10. 2006, app. no. 1414/03, art. 32.

označeno za trestné (*nullum crimen sine lege scripta*) na straně druhé. K tomu uvedl, že je zcela mimo intence výše uvedeného, když se sám stát, ať už prostřednictvím své organizační složky či jiné osoby, pokusí občana vyprovokovat k trestné činnosti. Taková situace je pak excesem z výše zmíněné funkce státu a je bez dalšího v demokratické právní společnosti nepřípustná. Stěžovatel dále uvedl, že právě s touto argumentací, kterou v řízení jak před soudem nalézacím, tak před soudem odvolacím použil, se obecné soudy nevypořádaly, ba ani na ni nikterak nereagovaly. V tomto spatřuje stěžovatel porušení práva na spravedlivý proces (konkrétně čl. 8 a čl. 38 odst. 2 Listiny), neboť se soudy při odůvodnění svých rozhodnutí nevypořádaly s obhajobou, což je mj. v rozporu s ustanovením § 125 tr. řádu. Stěžovatel popírá i tu skutečnost, že se v předmětné věci jednalo o úplatek, neboť svědek Ing. B. předal uvedenou částku s vědomím policejního orgánu a na jeho pokyn, což podle stěžovatele vylučuje naplnění subjektivní stránky. Závěrem ještě uvedl, že co se týče výše předané částky, o této rozhodl svědek ve spolupráci s Inspekcí, a tímto bylo zcela bez přičinění stěžovatele jako osoby, která byla obviněna z trestného činu přijetí úplatku, právně kvalifikováno jednání, ze kterého byl stěžovatel následně obviněn.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99 dospěl k závěru, že obecné soudy postupovaly v daném případě v rozporu s obsahem hlavy páté Listiny (Právo na soudní a jinou právní ochranu) a dále, aniž by hodnotil obecnými soudy provedené dokazování, označil za prvotní a podstatné námitky směřující proti postupu policejního orgánu, ve kterém spatřuje provokaci, kdy právě a pouze v jejím důsledku byl stěžovatel shledán vinným shora uvedenými trestnými činy. **Ústavní soud přisvědčil stěžovatelovým námitkám a zdůraznil, že český právní řád policejní provokaci neupravuje a pojem jako takový nezná, což samo o sobě vyplývá z podstaty demokratického právního státu.** Pokud je takovým způsobem ze strany policejního orgánu postupováno, je nutné tento postup označit nejenom jako protizákonný, ale i jako protiústavní. **Dále taktéž zdůraznil, že trestní řád, jako základní procesní předpis, řadí mezi své vůdčí ideje vyjádřené v ustanovení § 2 zásadu stíhání ze zákonných důvodů a způsobem, který zákon stanoví, což je promítnutím ústavou zaručených práv do obecných zákonů** (již výše zmiňovaného čl. 8 odst. 2 Listiny). S ohledem na shora uvedené dospěl Ústavní soud k jednoznačnému závěru, že postup Inspekce v tomto případě s uvedenými zásadami

významně koliduje. Ústavní soud se dále přiklonil k námitce stěžovatele, kdy tento tvrdí, že v momentě, kdy došlo k fingovanému předání úplatku, nebyl dosud z předmětné trestné činnosti obviněn, zatímco pokud by policejní orgán postupoval v souladu se zákonem (trestním řádem), bylo by na místě v momentě důvodného podezření ze spáchání trestného činu přijetí úplatku (tento trestný čin je tzv. předčasně dokonáným trestným činem, což znamená, že skutková podstata je naplněna v okamžiku at' již výslovného či konkludentního přijetí slibu úplatku), sdělit podezřelému obvinění a zahájit tak proti němu trestní stíhání. K tomu však nedošlo a Inspekce se svým postupem, který nemá oporu v zákoně, dopustila excesu jak z hlediska hranic, ve kterých se pohybuje trestní řízení, tak z hlediska širšího rámce ústavně zaručených práv a svobod. Ústavní soud dále rovněž přisvědčil argumentaci stěžovatele v tom směru, že pakliže stát zasahuje do soukromé sféry jednotlivce, je takový zásah podroben přísné kontrole a supervizi nezávislých orgánů, jak plyne např. z ust. § 34b zákona o PČR ve spojení s ustanovením § 163c tr. zákoníku, které se týká beztrestnosti policejního agenta působícího ve zločinném spolčení. Tím spíš jsou tedy policejní exces a důkazy na jeho základě získané od samého počátku nezákonné a tudíž v trestním řízení nepoužitelné. **Nelze ani opomenout, že výši finanční částky použité k úplatku stanovil po dohodě s Inspekcí sám svědek, kdy ve svém důsledku vlastně rozhodl o právní kvalifikaci trestné činnosti, ze které byl pak stěžovatel obviněn a odsouzen.** Konečně jako oprávněnou Ústavní soud zdůraznil i tu námitku stěžovatele, že se obecné soudy nevypořádaly se stěžovatelovou obhajobou, kdy tento výše zmíněné připomínky na svou obhajobu užil i v řízení před nimi. Závěrem Ústavní soud ještě uvedl, že jednání fyzické osoby lze kvalifikovat jako trestné, pouze je-li jako takové označeno zákonem (čl. 39 Listiny, čl. 7 odst. 1 Úmluvy). Podmínky trestnosti jsou navíc vázány na splnění dalších kritérií, a tím je vedle protiprávního jednání ještě existence kauzálního nexu a zavinění. Z toho vyplývá, že *je nepřípustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (v daném případě Inspekce) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání, apod.).* Ve světle shora uvedeného Ústavní soud shledal v obou napadených rozhodnutích porušení *Listinou* zaručených práv navrhovatele, a to konkrétně čl. 2 odst. 2, čl. 8 odst. 2 i čl. 39 *Listiny*, stejně tak jako čl. 7 odst. 1 *Úmluvy*.

Z toho důvodu obě napadená rozhodnutí zrušil, aniž by předjímal další postup orgánů činných v trestním řízení stran dosavadních zjištění ve věci, které nebyly předmětem ústavněprávního přezkumu a jejichž hodnocení je z pohledu shora uvedeného na obecných soudech.

7.2.4 *Dozvyky kauzy a východiska pro odmítnutí doktríny protikorupčního agenta provokatéra*

Ani přes sebedůkladnější zákonnou úpravu či přes užití jakéhokoli proporčního testu nelze svolit k užití policejní provokace, a to byť i při odhalování závažné trestné činnosti, kterou korupce bezpochyby je. Stejné stanovisko zastává jak Ústavní soud, tak i Evropský soud pro lidská práva, který tak již konstantně po delší dobu rozhoduje, jak bude přiblíženo níže.

Ale ještě na chvíli zpět ke kauze bývalého policisty Mareše. Nálezací soud po rozhodném nálezů Ústavního soudu z roku 2000 ve věci vynesl dne 27. 7. 2001 již třetí rozsudek, avšak v tomto opět vyslovil vinu stěžovatele, a to za zcela shodné právní kvalifikace, za současného pouhého zmírnění trestu odnětí svobody na tři roky a za nového uložení trestu zákazu činnosti ve služebním poměru na dobu 10 let. Jak je již uvedeno výše, odvolací Městský soud v Praze, aniž by rozhodoval o vině, uložení trest zákazu činnosti pouze upřesnil, a co do zbytku odvolání obžalovaného zamítl.

Ačkoli se na první pohled může zdát, že obecné soudy, vzhledem k tomu jak konečně kauzu rozhodly, nerespektovaly názor Ústavního soudu na odmítnutí policejní provokace ve věci převzetí úplatku, a ačkoli poté Ústavní soud dne 17. 7. 2002 odmítl druhou podanou ústavní stížnost z důvodu zjevné neopodstatněnosti a shledal postup obecných soudů jako zákonný, avšak tím, že obžalovanému v řízení o ústavní stížnosti neposkytl k vyjádření stanoviska stran, nedostal podle názoru Evropského soudu pro lidská práva zásadě kontradiktornosti, čímž porušil práva obžalovaného Mareše na spravedlivý proces, jak judikoval Štrasburský soud svým rozsudkem ze dne 26. 10. 2006, opak je pravdou. Nálezací soud se totiž po zrušení předmětných rozhodnutí ze strany Ústavního soudu zcela v souladu s jeho názorem zabýval odděleně skutkovým stavem popsaným v části předcházející

předání úplatku a v části, při které k předání a převzetí úplatku došlo, a vzhledem k tomu, že trestný čin přijímání úplatku podle ust. § 160 trestního zákona v tehdy platném znění byl dokonán v momentě, kdy pachatel o úplatek požádal (a což provedeným dokazováním skutečně vyšlo najevo), byl povinen takto rozhodnout a uznat obžalovaného vinným ze spáchání trestného činu přijímání úplatku (§ 160 tr. zákona). Lze uzavřít, že nalézací soud tak plně respektoval názor, že odsouzení obžalovaného v té části skutkového děje, kdy do jeho průběhu zasáhl stát prostřednictvím policejní provokace, a kdy v návaznosti na tuto skutečnost došlo k faktickému převzetí úplatku ve výši 250 000,- Kč obžalovaným, by znamenalo porušení jeho ústavními zákony zaručených práv.

Další ironií budiž pak ta skutečnost, že obžalovaný Mareš i přes rozhodnutí o prezidentské milosti a neúspěšně podanou stížnost pro porušení zákona ze strany ministra spravedlnosti několik let poté opětovně obviněn (a stíhán) ze spáchání zločinu podplacení podle ust. § 332 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku ve formě účastenství podle ust. § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kde taktéž v rámci své obhajoby namítal cílenou provokaci ze strany Inspekce PČR, kdy prvostupňovým soudem byl nejprve odsouzen, avšak na základě podaného odvolání Městským soudem v Praze zproštěn obžaloby z důvodu § 226 písm. b) tr. řádu (což bylo následně potvrzeno i soudem dovolacím).²⁹⁰ Již opravdu poslední kuriozitou v celé věci je ten fakt, že odvolací Městský soud v Praze v tomto případě nedovodil ani objektivní (jednání) ani subjektivní stránku (úmysl) ve směru podplácení (zde ministerského úředníka), a naopak označil za „zcela zřejmé, že svědkyně Š. v rámci své spolupráce s policií obžalovaného Mareše účelovou lží o údajném písemném projevu Ing. B. („za padesát tady nikdo nezvedne ani papír“) hrubě dezinformovala o průběhu jednání s Ing. B. (ministerským úředníkem, pozn. aut.) a zároveň s použitím lži vyprovokovala k pokynu, aby za Ing. B. znovu „skočila“ a „zeptala se ho, co tím rozuměl.“²⁹¹ Tentýž soud dále přímo konstatoval, že „ze strany svědkyně šlo o typické jednání tzv. agenta provokatéra, v daném případě navíc zvláštní tím, že svědkyně jako provokatérka za použití lži provokovala JUDr.

---

²⁹⁰ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 23. 4. 2012, sp. zn. 1 T 110/2011 ve znění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 5 To 294/2012.

²⁹¹ Z odůvodnění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 5 To 294/2012 (s. 19).

*Mareše nikoli ke spáchání trestného činu, ale k tomu, aby ji samotnou navedl ke spáchání trestného činu.*²⁹²

7.3 Zákaz policejní provokace v rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva

7.3.1 Obecně k odmítnutí policejní provokace

Ačkoli v kauze bývalého policisty Mareše rozhodoval i Evropský soud pro lidská práva, netýkalo se jeho rozhodnutí meritu věci (zákonosti policejní provokace ve vztahu k přijetí úplatku), ale jiného porušení práva na spravedlivý proces. Přesto tento soud posvětil rozhodnutí tuzemské ústavní instance, když ostatní námitky stěžovatele Mareše ve svém mezitímním rozhodnutí ze dne 5. 7. 2005 prohlásil za nepřijatelné. Na tomto místě je ale nutné připomenout, že tuto otázku již Evropský soud pro lidská práva posuzoval v rozhodnutí, které se stalo na dlouhou dobu v této oblasti nejcitovanějším precedentem. Jedná se o **rozhodnutí ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku**,²⁹³ které se však nedotýká přímo korupční trestné činnosti. Soud v něm uzavřel, že jakékoli důkazy získané policejní provokací nemohou být nadány procesní způsobilostí, neboť zakládají porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces *ab initio*, a dále, že nezákonnou provokací musí mít stěžovatel také možnost v řízení

---

²⁹² Z odůvodnění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 5 To 294/2012 (s. 20).

²⁹³ Věc Teixeira de Castro a další proti Portugalsku ze dne 9. 6. 1998, app. no. 25829/94. Ve stručnosti k esenci skutkového stavu: stěžovatel pan Castro byl jako konečný obstaravatel drog kontaktován osobou, na kterou se obrátili dva policejní agenti s úmyslem koupit drogu, a kdy se tato osoba obrátila na stěžovatele a přivedla jej do přímého kontaktu s policejními agenty. Stěžovatel od policejních agentů zakázku na nákup drogy přijal a drogu obstaral. Při její předávce byl stěžovatel zadržen a obviněn. Policejní orgán se jako první obrátil na osobu, o které mu bylo známo, že má co do činění s lehkými drogami, ale ve skutečnosti měla být tato osoba pouhým prostředníkem do světa drogových překupníků, avšak bez jakéhokoli konkrétního podezření na osobu stěžovatele. Ten tak byl v podstatě náhodou lapen do osidel policejní provokace, ačkoli drogu na žádost onoho prostředníka skutečně obstaral. Štrasburský soud ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že není přípustná taková provokace, kde by bez předchozího a důvodného závěru o podezření z konkrétní trestné činnosti určité osoby byl nasazen agent, který by v takové osobě trestné jednání prakticky vyprovokoval. Právě policejní ingerence měla mít v posuzovaném případě natolik zásadní vliv pro pozdější vývoj skutkového děje, že je trestní řízení proti stěžovateli zatíženo podstatnou vadou, a to porušením práva na spravedlivý proces od samého počátku. Není nezajímavým ani připomenutí Soudu, že „*přípustnost důkazů je v první řadě dána vnitrostátním právem a v zásadě přísluší vnitrostátním soudním orgánům, aby nashromážděné důkazní prostředky posoudily. Úlohou Soudu je zjistit, zda řízení jako celek, včetně způsobu provedení důkazů, mělo spravedlivý charakter.*“

namítnout – v takové situaci se bude jednat o obrácení důkazního břemene a bude na orgánech státu, aby prokázaly, že o nezákonnou provokaci nešlo.²⁹⁴

7.3.2 ***Odmítnutí policejní provokace v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva***

Otázka policejní provokace spadá pod právo na spravedlivý proces artikulované v čl. 6 *Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách* a představuje minimální standard procesní ochrany zvláště v oblasti trestního práva. Z dostupných statistik se podává, že se jedná o její nejčastěji porušované ustanovení.²⁹⁵ Specifikem policejní provokace je právě ta skutečnost, že se týká postupu orgánů veřejné moci přímo v rámci skutku, jež je předmětem následného procesu.²⁹⁶ Odstranění pochybností stran policejní provokace ve vztahu k úplatkářské trestné činnosti přineslo rozhodnutí ve věci **Ramanauskas proti Litvě**.²⁹⁷ V tomto případě byl stěžovatel (litevský státní zástupce) kontaktován skrze svého známého jistou další osobou, která jej požádala, aby pro třetí osobu zařídil zastavení trestního stíhání za úplatek ve výši 3000 USD. Stěžovatel toto nejdříve odmítl, ale nakonec po několikrát opakované nabídce s úplatkem a plněním souhlasil. Následně osoba úplatek slibující, která byla ve skutečnosti příslušníkem protikorupční policie, oznámila svému zaměstnavateli akceptaci úplatku ze strany stěžovatele, a i když vláda připustila, že nasazení agenta se dělo z vlastní iniciativy protikorupčního policisty, který ale zároveň tvrdil, že věděl o tom, že stěžovatel v minulosti úplatky již převzal, toto bylo *ex post* posvěceno realizací legálního simulačního modelu trestného jednání²⁹⁸ upraveném procesním předpisem, který schválily příslušné autority. Následně stěžovatel převzal ve dvou splátkách úplatek ve výši 2500 USD. Poté následovalo zahájení trestního stíhání, propuštění stěžovatele z funkce a jeho uznání vinným trestným činem přijetí úplatku, což potvrdil

---

²⁹⁴ Srovnej HERCZEG, J. *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie, 4/2011, s. 25 a n.

²⁹⁵ KMEC, J., KOSAR, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 572.

²⁹⁶ Ibidem, s. 771.

²⁹⁷ Věc *Ramanauskas proti Litvě* ze dne 5. 2. 2008, app. no. 74420/01.

²⁹⁸ V anglickém jazyce “Criminal Conduct Simulation Model.”

jak apelační, tak kasační soud. Stěžovatel ve stížnosti namítal porušení práva na spravedlivý proces s poukazem na to, že by trestný čin nikdy nespáchal, kdyby k tomu nebyl vyprovokován a taktéž vyjádřil přesvědčení, že by stát měl nést odpovědnost za aktivity svých zaměstnanců (policistů). **Štrasburský soud** po projednání případu dospěl k závěru, že došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy a že **jakákoli provokace, jejíž podstata spočívá v jiné než pasivní účasti je nepřipustná, a tím spíš ta, která ke stíhání trestného činu, který by jinak spáchán nebyl, přímo podněcuje**, a taktéž, že použití zvláštních vyšetřovacích metod, vzhledem k její možné prevalenci, musí být zasazeno do pevného legislativního rámce. Jinými slovy je tzv. **substantivní povinností soudu**, je-li vznesena námitka provokace, **ubezpečit se o tom, že by k trestné činnosti došlo, i kdyby nebylo státního zásahu**.²⁹⁹ Jak upozorňují někteří autoři,³⁰⁰ v tomto rozhodnutí upozornil štrasburský soud taktéž na přenesení důkazního břemene na veřejnou žalobu (a potažmo na soud) v případě, že strana, proti níž se řízení vede, ne zcela nevěrohodně namítá policejní provokaci: „*Pro konstatování nespravedlivosti trestního řízení tak stačí, že se vnitrostátní orgány dostatečně nevypořádají se stěžovatelovou námitkou provokace v rámci kontradiktorního řízení, resp. dokonce, že veřejná žaloba dostatečně neprokáže absenci provokace.*“ Jedná se o **tzv. procesní povinnost** orgánů činných v trestním řízení během vnitrostátního procesu.³⁰¹

Další rozhodnutí, které nemůže zůstat stranou zájmu subkapitoly, je rozhodnutí ve věci **Miliniene proti Litvě**.³⁰² Pro účely práce je o to zajímavější, že podstata sporu má původ v korupční trestné činnosti. Jednalo se totiž o případ bývalé civilní soudkyně, která naznačila jedné straně sporu, že věc bude rozhodnuta v její prospěch, když dostane příspěvek na koupi automobilu, což tato strana zaznamenala na nahrávací zařízení a posléze poskytla protikorupční policii. Policie na stěžovatelku nasadila simulační model

---

²⁹⁹ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 772.

³⁰⁰ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.* Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, s. 31 – 32.

³⁰¹ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 774.

³⁰² Věc Miliniene proti Litvě ze dne 24. 6. 2008, app. no. 74355/01.

trestného jednání³⁰³ a poskytla 10 tisíc USD na úplatek, o který si soudkyně sama řekla. Osoba zainteresovaná na sporu následně stěžovatelce předala peníze (nejprve ráno 1 000 USD a následně večer zbývajících 9 000 USD) a stěžovatelka jí následně navrhla podat na protistranu žalobu a ujistila ji o příznivém vývoji ve věci. O několik měsíců později požádala stěžovatelka o další úplatek, tentokrát na nákup zimních pneumatik. Když se nic nedělo, uvědomila stěžovatelka poskytovatele úplatku o tom, že budou potřeba další peníze pro soudce nadřazených soudů. Na to stěžovatelka obdržela 500 USD na nákup zimních pneumatik spolu s 1 000 USD na úplatky pro další soudce. Po přijetí dalších 4 tisíc USD požádal nejvyšší státní zástupce parlament o zbavení stěžovatelčiny soudcovské imunity k zahájení trestního stíhání, což vedlo nejprve k jejímu zbavení funkce a následně k jejímu odsouzení za mj. úplatkářskou trestnou činnost (přijetí úplatku a pokus o uplacení soudců vyšších instancí). Stěžovatelka před nejvyšší litevskou soudní instancí namítala exces z policejních pravomocí týkající se výše prospěchu, kterého se měla na základě opakovaného přijetí úplatků domoci, a odvolávala se na částku 1 000 USD s tím, že veškeré další částky potom jenom svévolně vedly ke kvalifikovaným skutkovým podstatám a tím i k vyšším trestním sazbám a dále namítala i nezákonně pořízené nahrávky ze strany soukromé osoby. Nejvyšší soud na to rozsudek změnil, ale výše trestu zůstala neměnná a nahrávky byly označeny za přípustný důkaz v trestním řízení. Před štrasburským soudem **stěžovatelka** namítala porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 *Úmluvy*, když **napadla nesprávně aplikovaný simulační model trestného jednání, který namísto aby sloužil z jejího usvědčení stran přijetí úplatku ve výši 1 000 USD, v ní i nadále další trestnou činnost, k níž měla určité predispozice, podněcoval**, což vedlo jednak k naplnění kvalifikované skutkové podstaty vzhledem k výši neoprávněného prospěchu, jednak k naplnění pokusu trestného činu uplacení soudů vyšších instancí. Jinými slovy, že by bez cíleně vedené intervence státní autority posledně jmenovanou činnost byla nespáchala. Soud se ve svém rozhodování odkázal na rozhodnutí Ramanauskas proti Litvě,³⁰⁴ v němž dříve konstatoval porušení „concept of entrapment,“ a kde stejně jako v tomto případě vzešlo podezření od soukromé osoby (byť v případě Ramanauskas proti Litvě takto jednal policista v soukromé věci), což bylo následně posvěceno státní

---

³⁰³ V anglickém jazyce “Criminal Conduct Simulation Model.”

³⁰⁴ Věc Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, app. no. 74420/01, art. 71.

autoritou. Avšak na rozdíl od vzpomínaného případu, kde podle Soudu k porušení práva na spravedlivý proces došlo, **Soud tentokrát shledal, že stěžovatelce byl jednak dán prostor k uplatnění obrany před domácími instancemi, jednak jednání policie nebylo určující pro trestné jednání stěžovatelky (...“nor does it find that the police role was the determinative factor.“).**

Jak je patrné, nejen nadnárodní, ale i národní instance ochrany základních práv se shodují v tom, že policejní provokace odporuje hned celé řadě zásad demokratického právního státu. Tak předně je v rozporu se **samotným smyslem trestního práva**, které potírá již existující zločinnost a zcela logicky tak nemůže trestnou činnost spoluvytvářet, aby ji pak mohlo účinněji likvidovat.³⁰⁵ Jinými slovy a analogicky k tomu, že nikoho není možné potrestat za zločinnou myšlenku či zločinný potenciál, není ani možné potrestat někoho za to, že je na základě tohoto potenciálu k trestnému činu státem vyprovokován. Na druhou stranu je ale z pohledu Evropského soudu pro lidská práva (resp. čl. 6 *Úmluvy*) lhostejno, zda se provokace zúčastní ať už policejní příslušník (jednající bez předchozích oprávnění) či jiná osoba jednající, ať už od počátku, či až následně na základě policejních instrukcí.³⁰⁶ Naproti tomu někteří autoři v případě **tzv. provokace soukromé** (tj. bez účasti státu) shledávají, že nejen, že by v tomto případě navádějící osoba byla trestně odpovědná jako účastník v užším slova smyslu ve formě návodu či pomoci [§ 24 odst. 1 písm. b), c) tr. zákoníku], ale k trestní odpovědnosti by byla pohnána i osoba touto soukromou provokací k trestné činnosti navedená.³⁰⁷

Nastoupený trend striktního zákazu provokace Evropský soud pro lidská práva stvrzuje v dalších již notoricky známých rozhodnutích. Jde zejména o věci **Vanyan proti Rusku**³⁰⁸ (kde Soud artikuluje zákaz policejní provokace); **Malininas proti Litvě**³⁰⁹ a na něj navazující **Lalas proti Litvě**³¹⁰ [zde Soud opětovně artikuluje, že je

---

³⁰⁵ NEJEDLÝ, J. *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu*. Trestněprávní revue, 6/2010, s. 178 a n.

³⁰⁶ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 773.

³⁰⁷ PÚRY, F., KOUŘIL, I. *Úvahy nad provokací, a to nejen policejní*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 17 a n.

³⁰⁸ Věc Vanyan proti Rusku ze dne 15. 12. 2005, app. no. 53203/99, art. 49.

³⁰⁹ Věc Malininas proti Litvě ze dne 1. 6. 2008, app. no. 10071/04, art. 37.

nepřípustný takový vliv, který má za následek spáchání trestného činu (s platností i pro třetí osoby)]; **Gorgievski proti bývalé Jugoslávské republice Makedonii**³¹¹ (Soud vyslovuje zákaz policejní provokace i za použití zvláštních prevenčních prostředků); **Constantin a Stoian proti Rumunsku**³¹² (Soud artikuluje zákaz policejního podněcování ke spáchání trestného činu); **Bannikova proti Rusku**³¹³ (Soud se zde naopak vymezuje k tomu, co policejní provokací není ve smyslu striktní pasivity ze strany orgánu veřejné moci); **Lagutin a ostatní proti Rusku**³¹⁴ (Soud zde zkonstatoval, že je třeba dodržovat záruky proti zneužití při povolování skrytých operací); **Volkov a Adamskiy proti Rusku**³¹⁵ (Soud zde uzavřel, že při přezkumu námitky podněcování je třeba se zabývat nejprve tím, zda by byl trestný čin spáchán i bez takového zásahu) a konečně i **Ciprian Vladut a Ioan Florin Pop proti Rumunsku**³¹⁶ (kde Soud odkazuje na již existující judikaturu a vyslovuje zákaz přesahu pouhého pasivního šetření).

I přes nemálo početné snahy o zavedení policejní provokace na odhalování korupční trestné činnosti setrvala stávající úprava na koncepci tzv. protikorupčního agenta (kontrolora), tedy toliko zvláštního druhu operativně pátracího prostředku spočívajícím v aplikaci infiltrované osoby (agenta) na odhalování taxativně vyjmenované korupční trestné činnosti (§ 158e odst. 1 tr. řádu) bez toho, aniž by tato osoba rozhodnutí ke spáchání činu podněcovala (a naplnila tak soudy zapovězené hledisko provokace). I o takto vyčerpávajícím rozboru lze uzavřít, že rozhodným pro zákonnost činnosti takového agenta je zejména odůvodnění jeho nasazení, jeho následná pasivní účast na vyšetřování a na to navazující řádná dokumentace skutkových okolností.³¹⁷

---

³¹⁰ Věc Lalas proti Litvě ze dne 1. 3. 2011, app. no. 13109/04, art. 46.

³¹¹ Věc Gorgievski proti bývalé Jugoslávské republice Makedonii ze dne 16. 6. 2009, app. no. 18002/02, art. 52.

³¹² Věc Constantin a Stoian proti Rumunsku ze dne 29. 9. 2009, app. nos. 23782/06 and 46629/06, art. 54.

³¹³ Věc Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, app. no. 18757/06, art. 77.

³¹⁴ Věc Lagutin a ostatní proti Rusku ze dne 24. 4. 2014, app. nos. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 a 7451/09, art. 124.

³¹⁵ Věc Volkov a Adamskiy proti Rusku ze dne 26. 3. 2015, app. nos. 7614/09 a 30863/10, art. 37.

³¹⁶ Věc Ciprian Vladut a Ioan Florin Pop proti Rumunsku ze dne 16. 6. 2015, app. nos. 43490/07 and 44304/07, art. 92.

³¹⁷ Srovnej MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 10 a n.

8 Úplatkářství v politických dohodách

8.1 Úplatkářství ve veřejné politice

8.1.1 *Lobbing versus korupce*

Veřejná politika (*politics*) je aktivita, jejímž prostřednictvím jsou usmiřovány rozdílné zájmy, a která spočívá v účasti politických subjektů na státních záležitostech. Proces tvorby veřejné politiky se odehrává v prostředí, kde se střetávají nároky společnosti občanské, ekonomické a politické. Jejimi stavebními kameny jsou demokracie, právní řád, kapitalismus, etika a s ní související hodnotový systém. Při prosazování zájmů v rámci veřejné politiky je třeba rozlišovat mezi činnostmi legitimního prosazování zájmů, tzv. *lobbingem*, od činností nezákonných, kterými je korupce a úplatkářství v užším slova smyslu. Hlavním smyslem lobbingu je ovlivnit správu věcí veřejných skrze legislativní činnost.³¹⁸ Přestože lobbing a korupce (úplatkářství) jsou odlišné jevy, mohou fungovat jako spojené nádoby a korupce může být např. vedlejším produktem lobbingu. V souvislosti s tímto jevem se někdy hovoří o tzv. „state capture“ korupci, kdy dochází k ovládnutí tvorby a přijímání zákonů skrze kooperaci politiků s ekonomickými subjekty. Českým ekvivalentem k tomuto označení je privatizace veřejné správy.³¹⁹ Vedle fenoménu privatizace veřejné správy se ve vztahu ke korupci taktéž hovoří o její byrokratizaci. Ta je v rozkvětu tam, kde existuje jednak složitá klientelistická síť (často spojená právě s lobbingem), a jednak spleť institucionální struktura.³²⁰

Jak bylo naznačeno výše, v českém právním prostředí chybí zákonné vymezení lobbingu, což i přes četné snahy o nápravu může mnohdy k existenci korupčního prostředí přispívat. Asi poslední snahou v této oblasti je vládní návrh opatření k regulaci

---

³¹⁸ BAŽANTOVÁ, I. a kol. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Katedra národního hospodářství právnické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd. Praha: Prospektrum 2007, s. 9 – 22.

³¹⁹ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 15.

³²⁰ ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I. *Globální proměny korupce. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 471.

lobbingu z února roku 2017 předložený na základě iniciativy Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí,³²¹ který má za cíl posílení transparentnosti legislativního procesu v zákonodárném sboru, k čemuž má přispět posílení Legislativní rady vlády o odborníky z řady klíčových právních odvětví (správní, občanské, korporátní a insolvenční právo). Lze tak shrnout, že existují **tři varianty**, jak k fenoménu lobbingu přistupovat, **a to jeho nulovou regulací**, (které odpovídá současný stav), **nebo dobrovolnou regulací lobbistů a zavedením příslušných etických kodexů a konečně komplexní regulací lobbingu** obsažené v novém právním předpise a tomu odpovídající úprava předpisů stávajících mající za následek viditelný efekt a vymahatelnost práva.³²² Současný návrh regulace pak odpovídá řešení uvedenému ve druhé variantě.

8.1.2 *Etika ve veřejné politice*

Stávající neoinstitucionální přístup v ekonomii považuje za instituce společenská pravidla, a to jak psaná ve formě zákonů a podzákoných předpisů, tak nepsaná která se vychází ze společenské morálky. Taktéž tento proud „institucionalizoval nesouhlas,“ jinými slovy toto prostředí dává prostor pro vyjádření nesouhlasného stanoviska a taktéž prostor pro hledání nových řešení.³²³ Úplatkářství a další korupční trestné činy mohou být v oblasti veřejné politiky páčány jak ve smyslu jejího vertikálního uspořádání, tak ve smyslu horizontálním,³²⁴ jak v rámci politiky komunální, tak v rámci politiky vrcholné, stejně tak jako v rámci tvorby politického programu (*policy*) či v rámci střetávání politických subjektů. Předmětem zkoumání této kapitoly je úvaha nad úplatkářskou trestnou činností v rámci tvorby politického programu (*policy*), respektive problematika tzv. trafik neboli prodeje členství ve funkcích v podnicích se státní majoritou.

---

³²¹ Dostupné na https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-navrhy-na-opatreni-k-regulaci-lobbingu-153552/ /citováno dne 12. 10. 2017/

³²² Informace o dalším postupu ve věci regulace lobbingu v České republice a teze k návrhu zákona o lobbingu. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/.../Teze-k-navrhu-zakona-o-lobbingu.pdf> /citováno dne 12. 10. 2017/

³²³ BAŽANTOVÁ, I. a kol. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Katedra národního hospodářství právnické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd. Praha: Prospektrum 2007, s. 9 – 22.

³²⁴ DANČÁK, B., HLOUŠEK V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 16.

Korupce a v užším smyslu úplatkářství má zásadní dopad na destabilizaci prostředí, v němž se jako vysoce nežádoucí jev vyskytuje. Zatímco v podnikatelském prostředí má za následek narušení rovnosti šancí jeho účastníků, což vede zejména k potlačení konkurenceschopnosti jeho jednotlivých aktérů, v oblasti politiky negativně ovlivňuje jak politické prostředí samotné, tak skrze veřejné mínění společnost jako celek. Stejně tak není nepodstatný další aspekt korupce jako primárního nástroje nátlaku, který když selže, může mít za následek použití nástrojů účinnějších spojených s násilnou trestnou činností.³²⁵ Dalším kriminogenním faktorem v souvislosti s úplatkářstvím je fenomén politizace státní správy, která může mít za následek jednak diskontinuitu, jednak obecnou nedůvěru v její fungování.³²⁶

Ekonomická teorie veřejné volby vychází z premisy, že svůj vlastní zájem sleduje každý aktér na politickém trhu, tedy nejen zájmové skupiny či jednotlivci, ale i politická reprezentace jako taková. Taková reprezentace nebojuje proti zneužívání politického trhu účinnými právními prostředky, nýbrž je jeho samostatným hráčem. Vzniká tak začarovaný kruh, jehož smyslem je tzv. dobývání renty, kdy zástupci veřejnosti jednající ve svém vlastním zájmu přetváří právní prostředí v zájmu té skupiny, která v případě lobbingu poskytuje politickou podporu (ať již přímou či nepřímou), čímž dochází k omezování konkurence v tom kterém odvětví a k následné deformaci politického prostředí.³²⁷

V demokratických státech je od 90. let 20. století trendem soustavně se zabývat otázkami etiky ve veřejné politice (*politics*). Je proto zcela běžné, že členové zákonodárných sborů podléhají etickým kodexům, podávají každoročně majetková přiznání či dokonce, že mají povinnost vést transparentní účty u téže bankovní instituce, která je pravidelně zpřístupňuje veřejnosti. Svou roli sehrává také **občanská společnost**, která skrze široké spektrum aktivit vyvíjí snahu o zachování protikorupčního prostředí. Na pomyslném bitevním poli veřejného prostoru se tak jednak odehrává tzv.

---

³²⁵ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 28.

³²⁶ PIEPER, J. *Základní formy sociálních pravidel hry*. Praha: OIKOYMENH, 1994, s. 30.

³²⁷ BAŽANTOVÁ, I. a kol. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Katedra národního hospodářství právnické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd. Praha: Prospektrum 2007, s. 5 – 7.

institucionalizovaný boj proti korupci uskutečňovaný prostřednictvím vládních subjektů jako je Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí zřízená v polovině roku 2014, jednak tzv. boj nevládních neziskových organizací, které však s vládními subjekty mohou působit ve vzájemné synergii. **Zástupci neziskového sektoru** jsou např. **Transparency International Česká republika, o.p.s.**,³²⁸ **Nadační fond pro boj proti korupci**,³²⁹ spolek **Veřejnost proti korupci**³³⁰ či spolek **Oživení**³³¹ v rámci projektu Rekonstrukce státu.³³²

8.1.3 *Nástroje politické etiky*

Evropský parlament přijal v roce 2012 **Kodex, který upravuje desatero chování poslance EP**.³³³ *Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012*³³⁴ stanovila za cíl zpracovat etické kodexy na úrovni všech volených zástupců, kdy k 31. 12. 2011 měl být Ministerstvem vnitra ve spolupráci s členy zákonodárných sborů ČR předložen návrh vzorového etického kodexu poslance a senátora za současné novelizace jednacího řádu Poslanecké sněmovny,³³⁵ stejně tak jako jednacího řádu Senátu³³⁶ a dále si mezi jinými stanovila za cíl ochranu oznamovatelů trestné činnosti (tzv. whistleblowingu),³³⁷ a to v první řadě především skrze novelizace stávajících

---

³²⁸ <https://www.transparency.cz>

³²⁹ <http://www.nfpk.cz>

³³⁰ [https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-\\$firma?p%3A%3Asubmit=x&.%2Frejstrik-%24firma=&nazev=Veřejnost+proti+korupci&ico=&obec=&ulice=&forma=spolek&oddil=&vlozka=&oud=&polozek=50&typHledani=STARTS_WITH&jenPlatne=PLATNE](https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-$firma?p%3A%3Asubmit=x&.%2Frejstrik-%24firma=&nazev=Veřejnost+proti+korupci&ico=&obec=&ulice=&forma=spolek&oddil=&vlozka=&oud=&polozek=50&typHledani=STARTS_WITH&jenPlatne=PLATNE)

³³¹ <http://www.oziveni.cz>

³³² <http://www.rekonstrukcestatu.cz/cs>

³³³ Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20111201IPR32927/novy-kodex-chovani-poslancu-evropskeho-parlamentu-prijat> /citováno dne 12. 8. 2016/

³³⁴ Aktualizace strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012. Dostupné na www.mvcr.cz /citováno dne 23. 7. 2014/

³³⁵ Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

³³⁶ Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu.

³³⁷ Dne 8. 2. 2017 byl vládou schválen návrh novelizačního zákona vytvořený na základě Akčního plánu boje s korupcí na rok 2016, který souvisí s ochranou oznamovatelů v pracovněprávních vztazích při podezření na spáchání trestného činu a předložila jej Poslanecké sněmovně (usn. č. 633) k projednání Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/chvojka-ochrana-oznamovatelu-potreba-je-pomuze-nejen-proti-korupci-153369/> /citováno dne 13. 10. 2017/

předpisů. Následně dne 27. 4. 2011 zřídila vláda usnesením č. 315 **Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí**, který byl nahrazen za vládnutí Sobotkova kabinetu **Radou vlády pro koordinaci boje s korupcí** zřízené usnesením č. 629 ze dne 30. 7. 2014, která „zejména koordinuje a vyhodnocuje problematiku boje s korupcí a na základě poznatků z této oblasti předkládá vládě návrhy na přijetí opatření vedoucích ke snížení korupčního rizika v rámci činnosti veřejné správy a zvýšení její transparentnosti.“ Sestává z jednotlivých ministrů a funkcionářů z řad policie, státního zastupitelství, zástupců regionů, podnikatelské veřejnosti, akademické obce a odborné veřejnosti, z veřejného ochránce práv a konečně též ze zástupců neziskového sektoru. O své činnosti, jež se řídí Statutem a Jednacím řádem, podává ročně výroční zprávy.³³⁸

Z několikaleté snahy vzešel taktéž v roce 2013 **návrh** podzákoného právního předpisu, a to jednak **Etického kodexu poslance Parlamentu České republiky**, jednak **Jednacího řádu Etické komise**. Důvodová zpráva ke Kodexu odůvodňuje jeho vznik celosvětovými trendy snah o regulaci a kontrolu chování členů zákonodárných sborů. Dále se odvolává na svědomí poslanců samotných, nazývá se dokonce “indikátorem ochoty volených zástupců vykonávat svou funkci nejen v souladu se zákonem, ale i v souladu s oprávněným očekáváním voličů, tedy důstojně, transparentně a v souladu s dobrými mravy.”³³⁹ Taktéž na úrovni jednotlivých resortů byla přijata řada programů majících za cíl eliminovat korupční jednání svých zaměstnanců. V rámci resortu ministerstva spravedlnosti se tak děje zejména skrze plnění závazků stanovených v **Resortním interním protikorupčním programu Ministerstva spravedlnosti ČR**³⁴⁰ (aktualizované znění k 31. 3. 2016), jež si dává za cíl pravidelný monitoring, sběr dat, jejich vyhodnocení a následnou aktualizaci interního protikorupčního programu, dále přijatá závazek zaměstnance k dodržování **Etického kodexu zaměstnance MSp**,³⁴¹

---

³³⁸ Dostupné na <http://www.korupce.cz/cz/vladni-vybor/vladni-vybor-pro-koordinaci-boje-s-korupci-104805> /citováno dne 12. 8. 2016/

³³⁹ Důvodová zpráva k Etickému kodexu poslance Parlamentu ČR. Dostupné na <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-temata/ostatni/3--Duvodova-zprava-k-EK.pdf> /citováno dne 1. 9. 2018/

³⁴⁰ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 28. 4. 2014, čj. 18/2013-OKE-OFK/55, kterou se vydává Resortní interní protikorupční program Ministerstva spravedlnosti ve znění novely čj. 13/2015-OK-OFK.

³⁴¹ Rozhodnutí ministra spravedlnosti ze dne 18. 9. 2012, č. 12/2012.

skrže vzdělávání zaměstnanců, a dále i prostřednictvím budování systému pro oznámení podezření z korupce včetně ochrany oznamovatelů.

Za další instrumenty politické etiky lze považovat povinné preventivní nástroje, kam patří tzv. **metodika RIA** (Regulatory Impact Assessment), která se aplikuje na návrhy zákonů, a taktéž **metodika CIA** (Corruption Impact Assessment), tj. povinné hodnocení korupčních rizik, které je od 1. 1. 2013 povinnou součástí *Legislativních pravidel vlády*. Jejím smyslem je zamezení etablování obecně závazných právních předpisů, které jsou problematické z hlediska korupčních rizik. Současná protikorupční politika vychází z *Akčního plánu boje s korupcí na rok 2018*.³⁴² Mezi jeho priority se řadí výkonná a nezávislá exekutiva, transparentnost a otevřený přístup k informacím, hospodárné nakládání s majetkem státu a rozvoj občanské společnosti.

8.1.4 Návrh etického kodexu poslance a senátora

Návrh Etického kodexu se věnuje protikorupčním opatřením na několika místech. Tak předně v ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. a) se praví, že poslanec nezneužije svého postavení k získání majetkového nebo jiného prospěchu nebo jiné výhody, v čl. 4 písm. a) je pak dále stanoveno, že poslanec nesmí při výkonu svých práv vyžadovat ani přijímat dary, protislužby ani žádná jiná zvýhodnění, která by mohla narušit nestranný přístup a konečně i v písm. c) téhož článku je v souvislosti s korupcí řečeno, že poslanec jedná takovým způsobem, aby jeho jednání nevzbuzovalo zdání tzv. korupční výzvy. Stejně tak je dále v čl. 5 stanoveno, že poslanec nepobírá žádnou odměnu za členství v orgánech společností, kde má Česká republika účast. Právě zejména poslední citované ustanovení by se pravděpodobně mohlo velice citelně dotknout českých zákonodárců, neboť je téměř pravidlem, že řídicí, kontrolní a dozorčí orgány společností s významnou státní účastí jsou obsazovány právě zákonodárci v rámci politických dohod. Pakliže dojde k jeho schválení a etický kodex bude svými adresáty respektován, dodržován a vynucován, jedná se přinejmenším o významný krok směrem k oddělení vysoké

---

³⁴² Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-boje-s-korupci-a-jednala-o-evropskych-tematech-162481/> /citováno dne 1. 9. 2018/

politiky od byznysu. Etický kodex předvídá i vznik Etické komise, která bude orgánem povolaným k řešení případného porušení ustanovení Kodexu, a která v případě jeho porušení vydá po prověření případu usnesení o porušení či neporušení Kodexu. Její činnost bude upravovat Jednací řád Etické komise. Důvodová zpráva k návrhu etického kodexu pak zdůrazňuje, že poslanec je nad běžného občana nadán zvláštními právy a povinnostmi, které vyplývají z jeho výjimečného postavení člena Parlamentu České republiky. Účelem Kodexu je pak “zprůhlednit jednání členů Poslanecké sněmovny a mj. poskytnout veřejnosti přístup k informacím, které jsou často nedostupné.” Jak dále vyplývá z jeho důvodové zprávy, vypracování Kodexu však neznamená vznik dalšího samostatného nástroje nadaného vlastní vymahatelností, avšak je pouze přehledným a systematickým soupisem práv a povinností, které jsou obsaženy ve stávajícím právním řádu,³⁴³ a to jak výslovně, tak implicitně. Kodex nadto přináší závazky nové, které reflektují současnou náladu ve společnosti, a které jsou zvláště kladeny na reprezentanty společnosti, kterými poslanci bez pochyb jsou, ale které nelze s ohledem na jejich vysokou míru abstrakce vtělit do právní normy.

8.2 Kauza „exposlanců“

8.2.1 Skutkové okolnosti

Stran nalézání úplatkářství v kauze tří bývalých poslanců za Občanskou demokratickou stranu (ODS) Petra Tluchoře, Marka Šnajdra a Ivana Fuksy ve vládě Petra Nečase bylo vedeno mnoho jadrných debat, a to jak mezi zástupci právnické veřejnosti, které byly veřejně diskutovány, tak taktéž při rozhodování uvnitř justice samotné.

Tyto debaty měly povětšinou společného jmenovatele, a to zda je trestným činem přijetí úplatku ve smyslu ust. § 331 tr. zákoníku jednání, kdy se poslanec

---

³⁴³ Jedná se mj. o ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, zákon č. 59/1996 Sb., o sídle Parlamentu České republiky, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti.

výměnou za příslib placené pozice ve státním podniku či společnosti s majoritní státní účastí, vzdá poslaneckého mandátu, aby tak umožnil straně, jejímž je členem, schválení zákona, pro který nechtěl původně hlasovat. **Poslanci byli obviněni z jednání,**³⁴⁴ ve kterém bylo spatřováno spáchání přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a zločinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku taktéž ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, **které spočívalo v tom,** že tito jako úřední osoby - poslanci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ve společném úmyslu opatřit sobě neoprávněný prospěch spočívající v tom, **že se vzdají poslaneckého mandátu a tím vytvoří reálnější možnost** pro předsedu vlády a poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Petra Nečase, **aby koalice prosadila vládní návrh zákona** o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se zamýšleným snižováním schodku státního rozpočtu, který byl Poslanecké sněmovně vládou České republiky předložen a taktéž rozeslán dne 6. 9. 2012 jako sněmovní tisk č. 801/0 a s nímž vláda spojila žádost o hlasování o důvěře, **a to za získání členství v orgánech společností, v nichž byla majoritním akcionářem Česká republika nebo v jiných státních orgánech, se tohoto na schůzi Poslanecké sněmovny dne 7. 11. 2012 vzdali.** Jinými slovy obvinění poslanci ve smyslu obžaloby v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu vykonávali svou pravomoc v rozporu s příslušnými zákonnými ustanoveními ústavní síly, a to konkrétně s tím, aby v souladu s čl. 23 odst. 3 Ústavy jednali v souladu s poslaneckým slibem, že svůj mandát budou vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, a dále s tím, aby podle čl. 26 Ústavy vykonávali mandát osobně a v souladu se svým slibem a při tomto nebyli vázáni žádnými předpisy.

8.2.2 *Překážka poslanecké indemnity*

Ještě dříve než mohl nalézací soud přistoupit k posouzení toho, zda byla předmětným jednáním naplněna skutková podstata trestného činu přijetí úplatku podle

---

³⁴⁴ Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci ze dne 13. 6. 2013, sp. zn. 4 VZV 5/2013.

ust. § 331 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku (vedle další trestné činnosti), a což je v případě bývalého předsedy vlády Petra Nečase stran zrcadlového jednání spočívajícího v trestném činu podplacení více než po pěti letech (na podzim roku 2018) stále živá kauza, rozhodoval nejprve na návrh dvou obviněných ve smyslu ust. § 10 odst. 2 tr. řádu Nejvyšší soud³⁴⁵ o aplikaci čl. 27 odst. 2 Ústavy (upravující indemnitu poslance), a vyslovil, že vzdání se mandátu je možno vykládat jako projev poslance požívající ústavní ochrany podle čl. 27 odst. 2, tedy že na jednání spočívající ve vzdání se mandátu se částečná hmotněprávní exempce (indemnita) vztahuje, a proto jsou obvinění v projednávaném případě touto indemnitou zaštitěni, tedy že tito jsou nadále vyňati z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, a to i *pro futuro*, tedy pro období po skončení mandátu, jinými slovy, že se na ně užije ve shora uvedených intencích ústavní exempce. Podle odůvodnění Nejvyššího soudu poslance nelze stíhat za projevy učiněné ve sněmovně nebo jejich orgánech (tj. na sněmovní půdě) a dále i v souvislosti s výkonem jejich mandátu. V tomto případě je podle jeho názoru za takový projev nutno považovat i jednání obviněných (za užití *beneficia cohaesionis* se rozhodnutí vztahují i na poslance Fuksu), kteří v rámci výkonu svého mandátu vyjádřili vůli nesouhlasit s přijetím předmětných zákonů, a to tím způsobem, že se svého poslaneckého mandátu vzdali proto, aby jejich strana mohla zákony prosadit a aby bylo vládě, která s přijetím zákonů spojila hlasování o důvěře, umožněno pokračovat v činnosti v rámci volebního období. Z rozhodnutí je dále patrné, že *“za projev učiněný v Poslanecké sněmovně je namístež pokládat i jednání poslance v souvislosti s jeho politickou činností a tedy také jednání vedoucí k politickým dohodám, kompromisům či politickým rozhodnutím, ať už v rámci jedné či více politických stran či jejich koalic,”* jinými slovy **indemnita dotčených poslanců má za následek jejich exempci**. Jak připomíná Prof. Kratochvíl, aby se na dotčený případ dal aplikovat čl. 27 odst. 2 Ústavy, musí předmětné jednání naplňovat znaky kvazideliktu, jinými slovy se musí jednat o takové jednání, za které by jinak mohl být poslanec trestně stíhán.³⁴⁶ Na tato

---

³⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 3 Tcu 76/2013 (publ. pod č. NS 1762/2013) a z téhož dne sp. zn. 3 Tcu 77/2013 (publ. pod č. NS 1754/2013).

³⁴⁶ KRATOCHVÍL, V. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu*. Právní rozhledy, 19/2013, s. 655 a n.

rozhodnutí navazovalo usnesení státního zástupce,³⁴⁷ kterým podle ust. § 149 odst. 1 písm. b) tr. řádu částečně zrušil jejich trestní stíhání. Následně však k prvním dvěma rozhodnutím Nejvyššího soudu přistoupilo ještě další jeho rozhodnutí,³⁴⁸ ve kterém soud rozhodoval k návrhu státního zástupce opět o vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle ust. § 10 odst. 2 tr. řádu shora uvedených bývalých obviněných (podezřelých) poslanců a podezřelého Petra Nečase, tentokrát ve vztahu k jednání, které předcházelo vzdání se poslaneckého mandátu. Zatímco soud ohledně dotčených bývalých poslanců rozhodl zamítnutím návrhu, když konstatoval, že jeho původní rozhodnutí, a tím i exempce, se vztahovala i na tato jednání, ohledně podezřelého bývalého předsedy vlády Nečase rozhodl tak, že tento není vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, neboť jednak jeho konání probíhalo mimo jednání Poslanecké sněmovny a jejích orgánů, jednak dotčným poslaneckou procesní imunitou (nestíhatelností) sice taktéž disponoval, ale v předmětném období proti němu nebylo zahájeno trestní stíhání a jeho poslanecký mandát zanikl dne 28. 8. 2013, a tudíž jí nadále není kryt a zahájení trestního stíhání tak nic nebrání. Snad jen na okraj je nutno uvést, že k rozsahu poslanecké imunity se vyjádřil později ve svém nálezu i Ústavní soud,³⁴⁹ ve kterém konstatoval, že beztrestnost poslanců se týká toliko jejich projevů k ostatním zákonodárcům a kdy taktéž upozornil na rozličné (extenzivní) vnímání tohoto pojmu soudem Nejvyšším. Následně bylo proti bývalému předsedovi vlády Nečasovi a proti dalším dvěma osobám zahájeno trestní stíhání pro trestný čin podplacení a poté i u soudu podána obžaloba. Věc je doposud stále v běhu. Co je pak tedy úplatek ve formě tzv. trafiky?

8.2.3 Zmařený start

Ať se k dané problematice stavíme jakkoli, předně je nutné říci, že by bez řádně provedeného dokazování nešlo uzavřít, že obvinění poslanci se vzdali svého mandátu proto, aby umožnili další existenci stávající vládě výměnou za placené funkce ve státě

---

³⁴⁷ Usnesení státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 25. 7. 2013, sp. zn. 5 NZT 31/2013.

³⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013 (publ. pod č. NS 5281/2013).

³⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14.

vlastněných podniků, což jim měl nabídnout právě tehdejší předseda vlády. Co je ovšem jisté, je, že na obžalobě by bylo tato jednání prokázat s důrazem na existenci příčinné souvislosti (tedy že tak obvinění učinili právě proto, že jim za uvedené jednání byla slíbena výhoda či budoucí prospěch spočívající v zajištění místa v orgánech státem vlastněných státních podniků, a taktéž, že bez slibu těchto budoucích výhod by poslanci takto nejednali). Má se totiž za to, že poslanec jedná v souladu s poslaneckým slibem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, a proto když se tito poslanci před veřejností prostřednictvím médií nechali opakovaně slyšet, že pro příslušné zákony nebudou hlasovat, vzbudili u veřejnosti legitimní očekávání volených zástupců, že se tak stane, a to i v případě, kdyby to mělo mít za následek pád vlády. Je také ovšem zcela evidentní, že ono proklamované a medializované stanovisko o nehlasování pro vládní návrh zákona koaličními poslanci bylo součástí jejich předem promyšleného postupu. Buď jak buď, na nalézacím soudu by bylo dovodit, zda vůbec je předmětné jednání trestné (tedy zda naplňuje předmětnou skutkovou podstatu úplatkářských trestných činů podplacení a přijetí úplatku resp. její obligatorní typové znaky) či bylo-li, zda se tato jednání vyznačují trestněprávně relevantní mírou společenské škodlivosti ve smyslu ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku a je-li je možno považovat za protiprávní. Jinou věcí je pak ta skutečnost, zda se exempční rozhodnutí Nejvyššího soudu měla vztahovat i na jednání učiněná mimo půdu Poslanecké sněmovny. Názory se i na toto liší. Je nepopíratelné, že se toto rozhodnutí vztahovalo jak na jednání týkající se vzdání se mandátu [ve kterém původní obžaloba spatřovala přečin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku], tak na jednání vztahující se na dání si slibu protiplnění [ve kterém původní obžaloba spatřovala zločin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku], a to lhostejno zda na půdě Poslanecké sněmovny či mimo ni. Někteří³⁵⁰ jsou totiž toho názoru, že tím, že Nejvyšší soud rozhodl o vynětí poslanců z pravomoci orgánů činných v trestním řízení tzv. paušálně, čímž jejich další trestní stíhání vyloučil, nebylo rozhodnuto nejšťastněji. Výše zmíněný poslední pokus státního zástupce podle ust. § 10 odst. 2 tr. řádu stran jednání, které předcházelo vzdání se poslaneckého mandátu (i na „mimosněmovní“ půdě), pak jen potvrdil závěr obou prvních exempčních rozhodnutí.

---

³⁵⁰ VUČKA, J. *Proč nelze znovu stíhat Petra Tluchoře*. Dostupné na <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/07/jan-vucka-proc-nelze-znovu-stihat-petra.html>. /citováno dne 5. 10. 2017/

8.3 Morální či právní rovina?

8.3.1 Trocha teorie

Jak by výše uvedené „trafiky“ posoudil a kauzu rozhodl nalézací soud, bude byt v kauze exposlanců vzhledem k jejich exempci nerozhodnuté, snad brzy jasné. Ve hře totiž ještě zůstává obvinění z trestného činu podplacení, kterému čelí mj. bývalý předseda vlády Petr Nečas, a které je zrcadlovým jednáním k jednání trojice poslanců, na než se vztahovala exempce, přičemž o důvodu, proč tomu tak je, je pojednáno výše. Aniž bych jakkoli předvíдалa soudní verdikt, a pokud se budu držet onoho slepého ramena kauzy, na které se vztáhla poslanecká exempce, a pokud budu mít skutkový děj, tak jak byl původně zažalován, za prokázaný, musím konstatovat, že se ztotožňuji s názorem, že jednání dotčených poslanců v souvislosti s přijetím daňových předpisů lze subsumovat pod pojem **obstarávání věcí obecného zájmu**.³⁵¹ Úskalí nespátřuji ani v podřazení tzv. trafiky pod definici pojmu **úplatek**, kterým se rozumí *neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, na kterou není nárok* (§ 334 odst. 1 tr. zákoníku). Tou rozhodnou skutečností, že se jednání, které by jinak bylo považováno za běžnou politickou praxi (vyjednávání), octnulo v trestní rovině, je dle mého názoru to, že za takovou funkci (členství v orgánu právnické osoby) byla požadována výměna za mandát. Žalované jednání – výměna funkce za poslanecký mandát – dle mého samo o sobě zpochybňuje závazek poslance vtělený do slibu a v materiální rovině daný voliči a odporuje zásadám dobré morálky. Zde již zcela nad rámec výše řečeného uvádím, že dva ze tří poslanců tzv. trafiky, tedy členství v orgánech státem ovládaných firem, získali. Takové členství je *per se* podle mého názoru možné chápat jako neoprávněnou výhodu spočívající v přímém majetkovém obohacení, tedy pokud je za něj pobírána odměna – zcela nad rámec podotýkám, že poslanec Šnajdr se stal dne 31. 3. 2013 (výkon funkce do 30. 9. 2013) předsedou dozorčí rady společnosti ČEPRO, a.s., jejímž jediným akcionářem je Česká republika –

---

³⁵¹ Srovnej KRATOCHVÍL, V. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu*. Právní rozhledy, 19/2013, s. 655 a n.

Ministerstvo financí ČR³⁵² a poslanec Fuksa dne 11. 1. 2013 (výkon funkce do 30. 11. 2013) místopředsdou představenstva Českého aeroholdingu, a.s., jehož jediným akcionářem je Ministerstvo financí.³⁵³ U poslance Tluchoře se mluvilo o členství ve společnosti ČEZ, a.s., kde je Česká republika nejvýznamnějším akcionářem (k 14. 6. 2017 měla podíl ve výši 69, 78 %),³⁵⁴ avšak k jeho ustanovení do této funkce nikdy nedošlo.

8.3.2 *Je tzv. trafika úplatkem ve smyslu trestněprávním?*

Politické dohody (např. při povolebních vyjednáváních) mohou obsahovat (a jistě často obsahují) závazky ne nepodobné těm, které jsou v představené korupční kauze označeny jako tzv. trafiky. Jsem toho názoru, že je však rozhodný, i když se bude obsahově jednat o totožnou věc (tj. získání členství v orgánu státní či polostátní obchodní korporace), *kontext* jejich udělení, jak bude osvětleno níže. Jak již bylo naznačeno, ve zdejší politické praxi je zcela běžné, že se po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky při formování vládní koalice vedou živá vyjednávání nad obsazením jak příslušných ministerských pozic, tak funkcionářských míst, a uděluje se taktéž členství v těchto orgánech. Právě v rovině politických dohod, je takové jednání jak zcela v souladu s právem, byť může být problematické z hlediska politické etiky. Jak ale bylo zmíněno výše, čl. 5 návrhu Etického kodexu poslance Parlamentu České republiky obsahuje pod písm. b) závazek nepobírat žádnou odměnu za činnost, při níž poslanec zastupuje stát v řídicích, dozorcích nebo kontrolních orgánech podnikající právnické osoby s přímým či nepřímým vlivem státu. Přijetí placené funkce ve státem vlastněném (alespoň majoritně) podniku by se tak v budoucnu mohlo přímo přičítat poslaneckým zásadám. **Ale v okamžiku, kdy k tomu dochází výměnou za poslanecký mandát, odporuje takové jednání nejen zásadám dobré morálky, ale dle mého názoru i právu. A proto na něm bude, aby legálními**

---

³⁵² Dostupné na <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=713389&typ=UPLNY> /citováno dne 5. 10. 2017/

³⁵³ Dostupné na <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=715687&typ=UPLNY> /citováno dne 5. 10. 2017/

³⁵⁴ Dostupné na <https://www.cez.cz/cs/o-spolecnosti/cez/struktura-akcionaru.html> /citováno dne 5. 10. 2017/

prostředky na nastalou situaci adekvátně zareagovalo. Prvním z takových kroků by bylo vůbec prokázání příčinné souvislosti mezi vzdáním se mandátu a přijetím či daní si slibu oné tzv. trafiky jako *úplatku*. I bez znalosti trestního spisu lze podle mého názoru důvodně uzavřít, že slib této výhody (tzv. trafiky) je podmínkou, bez které by jiný jev (vzdání se mandátu) nenastal, nebo by nastal jinak, než nastal (teorie podmínky).³⁵⁵ Dále by bylo k posouzení, zda tzv. trafika odpovídá definičnímu vymezení úplatku jakožto *neoprávněné majetkové výhody či jinému obohacení, na které není nárok*. I toto je dle mého soudu naplněno, a to právě s ohledem na skutečnost, že bez příslibu vzdání se mandátu, kterému předcházelo dle mého názoru na oko tvrzené nehlasování pro předmětné zákony, by taková nabídka *nenárokové* funkce *za daných okolností* nebyla přišla (hovořím tedy o *kontextu* jejich udělení). Konečně by bylo na posouzení, zda byly jak po stránce objektivní, tak po stránce subjektivní naplněny všechny zákonné znaky dotčených trestných činů (jejich skutkových podstat). Domnívám se též, že pro prokázání kauzality není na překážku ta skutečnost, že poslanci, kteří veřejně oznámili, že nebudou pro dané zákony hlasovat, si tímto krokem *de facto* pouze připravili půdu pro nabídnutí diskutovaných míst výměnou za poslanecký mandát, aniž by tato proklamace měla jiné *ratio*. Je však nutno ještě podotknout, že i Nejvyšší soud k tomuto uvedl, že vázán podaným návrhem se nemohl vyjadřovat k okolnostem, které ke vzdání se mandátu vedly, ale posuzoval toliko tu část skutku, která je z hlediska časového vymezena návrhem obviněných, tedy dobu ve které byli obvinění osobami požívajícími výsad a imunit souvisejících s poslaneckým mandátem, a kdy toto jednání, jak Nejvyšší soud uzavřel, bylo projevem poslanců při výkonu jejich mandátu.³⁵⁶ Jak věc posoudí obecné soudy nebude mít již dlouhého trvání, ovšem za neměnnosti skutkového stavu

---

³⁵⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017, s. 190.

³⁵⁶ K této otázce se později vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, který se podrobně věnoval výkladu pojmu **projev**, kdy stanovil **3 kumulativní podmínky** jeho naplnění pro aplikaci indemnity, a který taktéž podotknul, že Nejvyšší soud tento pojem vykládá poměrně široce (konkrétně odkázal i na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tcu 76/2013 ze dne 16. 7. 2013), a konstatoval, že projevem **co do formy** ve smyslu ust. čl. 27 odst. 2 Ústavy je **sdělení informace** nebo **vyjádření názoru slovem, písmem, obrazem či jiným způsobem (1.)**, a tedy že již ve světle uvedeného nabídnutí úplatku, pasivní přijetí úplatku či vzdání se mandátu není projev ve smyslu příslušného ustanovení Ústavy, dále že **co do obsahu** je takový projev chráněn indemnitou bez ohledu na svůj obsah, co do místního určení takový projev **musí být učiněn** na jednom z „**chráněných fór**“ – tj. ve Sněmovně, v Senátu či v jejich orgánech **(2.)** a konečně, že má **nesmí směřovat výhradně navenek (3.)** tedy, že „*musí přímo směřovat alespoň vůči jednomu poslanci či senátorovi či osobě oprávněné účastnit se parlamentního jednání.*“

(oproti podané obžalobě), je podle mého názoru, a který podotýkám je spíš ojedinělý, nutno v jednání bývalých poslanců korupci spatřovat. Politické trafiky jako „prodej pozic“ by odpovídaly vymezení tzv. velké korupce, která mj. zahrnuje zpronevěru a nehospodárné užívání veřejných zdrojů, machinace s privatizačními projekty a veřejnými zakázkami včetně zisku neveřejných informací a trestnou činnost bílých límečků.³⁵⁷ Jádrem svého tvrzení opírám především o úvahu, že onu distinkci takového jednání od jiných politických dohod (jakkoli je i v ostatních případech nazvěme také politickou trafikou) je třeba spatřovat právě v tom, že se jednalo o vzdání se poslaneckého mandátu jakožto závazku vůči svému voličstvu, a to výměnou za placenou funkci *de facto* pouze formálního charakteru. **To se dle mého názoru vyznačuje trestněprávně relevantní mírou společenské škodlivosti, když poslanecký mandát, který vzniká zvolenému poslanci po řádném složení slibu, je závazkem vůči voličům *sui generis*, jehož obsahem je výkon mandátu v souladu s učiněným slibem.** S ohledem na shora uvedené argumenty uzavírám, že v daném kontextu by bylo třeba na jednání poslanců nahlížet jako na úplatkářské, neboť v případě politické korupce páchané ať již jakoukoliv formou, nestačí uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, natož pouze podle jakési „morální“ politické odpovědnosti a vždy půjde o případy společensky škodlivé, a to nejen vzhledem ke zpronevěře upláceného a uplácejícího politika svému voličstvu, ale i vůči společnosti jako takové, protože právě skrze politiky uplatňujeme v nejširším slova smyslu svá nezadatelná práva v demokraticky založeném státě.

8.3.3 *Prozatímní dopady*

Je třeba doufat, že tato kauza byla také jedním z důvodů přijetí nové legislativy, když došlo ke změně čl. 27 a 86 Ústavy **provedené ústavním zákonem č. 98/2013 Sb.**, kde se v případě poslanců a senátorů (čl. 27 odst. 4) nově stanoví, že odepře-li komora (ke stíhání poslance nebo senátora) souhlas, je trestní stíhání **po dobu mandátu** vyloučeno a v případě soudců Ústavního soudu (čl. 86 odst. 1), že odepře-li (se stíháním) Senát souhlas, je trestní stíhání **po dobu trvání funkce** soudce Ústavního

---

³⁵⁷ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 13 – 14.

soudu vyloučeno. Zjednodušeně řečeno tato změna zavedla omezení trestněprávní imunity poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu na dobu trvání jejich mandátu či funkce. V návaznosti na ni došlo s delším časovým odstupem k novelizaci procesních předpisů prostřednictvím novelizačního **zákona č. 163/2016 Sb.**, které znamenalo nejen změnu v ust. § 11 písm. c) tr. řádu, kdy byla nepřipustnost trestního stíhání *inter alia* nadále omezena na případy nejde-li o dočasné vynětí po dobu trvání mandátu či funkce z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, ale i v ust. § 173 odst. 1 písm. d) tr. řádu jakožto zavedení nového důvodu pro přerušení trestního stíhání.

9 Závěry aneb jak se neztratit v moři zvaném korupce

Psaní této rigorózní práce si vyžádalo, vedle poměrně velkého časového rozmezí od jejího zadání do jejího odevzdání, systematický sběr materiálu tak, jak mě přicházel pod ruku v rámci práce asistentky soudce trestních úseků nejprve Obvodního soudu pro Prahu 1 a poté Městského soudu v Praze, jednak jeho cíleným sběrem napříč tištěnými a elektronickými zdroji. Když jsem si práci v létě roku 2013 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy zadávala, dostupný stav studentských prací na toto téma vykazoval několik málo diplomových prací a pak žádné práce rigorózní a disertační. Při dnešním letmém pohledu do dostupných databází zjišťuji, že tento stav se oproti tomu původnímu podstatně změnil a dnes již na toto téma existuje dokonce celá řada kvalifikačních prací, a co více, strukturou ne nepodobných té mé. Tato skutečnost mě však neodradila neustupovat od původního záměru, a nehledě na mnohost vypracovaného, ať již k tématu korupce či k jeho subkategorii úplatkářství, zadané téma v původním rozsahu obsáhnout.

Jak jsem již zmínila v úvodu, téma korupce vzhledem ke své nosnosti nabízelo celou řadu podoblastí vhodných ke zkoumání mnohdy s přesahem do dalších úzce souvisejících problematik. Přesto si troufám tvrdit, že jsem naplnila cíle, které jsem si stanovila při jejím zadávání a v moři zvaném korupce jsem se neztratila. Na začátku práce jsem si vytyčila směry, kterými měla práce postupovat. Chtěla jsem se především zabývat postavením korupčních deliktů v systematice trestních předpisů včetně geneze úplatkářského jednání na našem území, charakteristikou pachatele této trestné činnosti včetně kriminologických a dalších aspektů s korupčním jednáním souvisejícími, motivy pachatele a stupněm společenské škodlivosti této trestné činnosti a možnostmi jeho sankcionování, účastenstvím ve vztahu ke korupčním trestným činům, postavením a etickými aspekty agenta provokatéra (mj. i ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva), zamýšlenou novelou trestního řádu upravující zastavení trestního stíhání skrze zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání ve vztahu k pachatelům korupčních deliktů včetně jiných možných souvisejících aspektů.

Abych dostala názvu práce, na jejím začátku jsem také určila tři okruhy vybraných problémů korupčních deliktů, kterým jsem věnovala po jedné samostatné

kapitole. Jsou jimi institut dočasného odložení trestního stíhání ve vztahu ke korupční trestné činnosti jako alternativa ke zvláštní účinné lítosti, užití tzv. protikorupčního agenta za současného pojednání o odmítnutí doktríny agenta provokatéra a konečně i téma problematiky úplatkářství v podobě tzv. poslaneckých trafik v politických dohodách.

Prvně jmenovaná tematika je nahlédnuta nejprve prostřednictvím dříve platného institutu zvláštní účinné lítosti (do 31. 12. 2009) na pozadí četných legislativních pokusů o jeho recepci do nové úpravy. Prostor je dán i pojednání o důvodech k zavedení jeho alternativy v podobě dočasného odložení trestního stíhání a na něj navazujícího rozhodnutí o nestíhání podezřelého s vyzdvižením předpokládaných pozitiv včetně upozornění na možná úskalí při jeho aplikaci a konečně i stručnému pojednání nad jeho dalšími alternativami. Institut zvláštní účinné lítosti, který v našem právním řádu platil za trestního zákona č. 140/1961 Sb., byl po několika letech účinnosti trestního zákoníku jako nového kodexu nahrazen zvláštním ustanovením o dočasném odložení trestního stíhání pro korupční trestné činy (§ 159b tr. řádu) a na něj navazujícím rozhodnutím o nestíhání podezřelého (§ 159c a § 159d tr. řádu). Tato ustanovení představují procesní institut ne nepodobný zásadě oportunity jako procesního korektivu v rukou státního zástupce, který mu umožňuje nestíhat konkrétního podezřelého za splnění obecných podmínek k trestnímu stíhání z důvodu neúčelnosti. Zásada oportunity však v trestním procesu neplatí paušálně, toliko lze ale její prvky nalézt v ust. § 172 odst. 2 tr. řádu, kdy státní zástupce může z důvodu neúčelnosti věc buď před zahájením trestního stíhání odložit (§ 159a odst. 3 tr. řádu) nebo již zahájené trestní stíhání zastavit (§ 172 odst. 2 tr. řádu),³⁵⁸ anebo právě v institutu dočasného odložení trestního stíhání (§ 159b a násl. tr. řádu).³⁵⁹ Podle mého názoru je náhrada hmotněprávní zvláštní účinné lítosti ve vztahu k potírání úplatkářských trestných činů tímto procesním institutem krokem vpřed (i přes jejími odpůrci kritizovaný poměrně dlouhý časový aspekt), neboť neliberuje pachatele trestné činnosti ze zákona, ale je jakýmsi beneficiem, které záleží na uvážení ze strany státního zástupce

---

³⁵⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 103.

³⁵⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2017, s. 11.

a tudíž má podle mého názoru lepší výchovný efekt. Zvláštním specifikem úplatkářských trestných činů je totiž oproti ostatní trestné činnosti jejich zrcadlový charakter. Tak jsou trestné činy přijetí úplatku (§ 331 odst. 1 tr. zákoníku) a podplacení (§ 332 tr. zákoníku) ve vzájemném poměru obráceného jednání spočívajícího na jedné straně v pasivní korupci (až na aktivní jednání předvídané v ust. § 331 odst. 2 tr. zákoníku spočívající v žádosti o úplatek) a na druhé straně v korupci aktivní (podplacení podle ust. § 332 tr. zákoníku). Stejně tak je tomu i u trestného činu nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku), který obsahuje stejné schéma hned v rámci svých dvou skutkových podstat – pasivní korupci v ust. § 333 odst. 1 (až na jednání spočívající v žádosti o úplatek) a korupci aktivní v ust. § 333 odst. 2 tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že ne vždy dochází k potrestání obou stran úplatkářského vztahu, hovoří se někdy o tzv. asymetrii mezi upláceným a uplácejícím.³⁶⁰ A právě na tuto skutečnost cílí institut trestního práva procesního o zvláštním ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (a na něj navazující rozhodnutí o nestíhání podezřelého), který je možné aplikovat na ty situace „protoaktivní“ korupce, kdy podezřelý slíbil úplatek jen pro to, že o to byl požádán za splnění dalších zákonných podmínek. Smyslem tohoto institutu, který je procesním ekvivalentem ke zvláštní účinné lítosti, je upřednostnění postihu vážnější korupce před tou méně závažnou vytvořením podmínek pro spolupráci s osobami, které by sice jinak byly též byly pohnány k trestní odpovědnosti, ale bez jejichž svědectví by nemusela být stíhána ani jedna strana. Vzhledem k tomu, že tato úprava je účinná teprve od 1. 7. 2016, je příliš brzy na zhodnocení jejich reálných dopadů do praxe. Podle mého názoru je však nahrazení hmotněprávního institutu zvláštní účinné lítosti ve vztahu ke korupčním deliktům jeho procesní alternativou důležitým signálem směrem ke společnosti, kdy beztrestnost takto jednajícího pachatele nebude vyplývat přímo ze zákona, ale až z pravomocného rozhodnutí státního zástupce, což je vyjádřením jasného stanoviska k závažnosti tohoto druhu trestné činnosti a zároveň odmítnutím automatismu aplikace hmotněprávního zákonného benefícia.

Problematika protikorupčního agenta jako druhý vybraný aspekt korupčních deliktů je představena (společně s ostatními zvláštními metodami vyšetřování ve vztahu ke korupční trestné činnosti) spolu se stručnou komparatistikou s právní úpravou

---

³⁶⁰ Ibidem, s. 13.

slovenskou a německou. Zejména je ale pak její šíře demonstrována na dvou úplatkářských kauzách, na nichž je představen jasně odmítavý postoj ke státem řízené provokaci, což je podloženo rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva ve skutkově obdobných případech. Vzhledem k charakteru úplatkářské trestné činnosti, která je nadána vysokou mírou latence, je při aplikaci operativně pátracích prostředků při jejím odhalování hranice natolik tenká, že stačí málo, aby snaha o její odhalení překročila dovolené jednání orgánů veřejné moci a narušila tak princip enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí vlastní veřejnému právu. Jak je z předložené judikatury patrné, nejen nadnárodní, ale i národní instance ochrany základních práv se shodují v tom, že policejní provokace, a to i v případě jejího užití za účelem odhalování úplatkářské trestné činnosti, odporuje hned celé řadě zásad demokratického právního státu, a předně je v rozporu se samotným smyslem trestního práva, které potírá již existující zločinnost a zcela logicky tak nemůže trestnou činnost spoluvytvářet, aby ji pak mohlo účinněji likvidovat.³⁶¹ Jinými slovy a analogicky k tomu, že nikoho není možné potrestat za zločinnou myšlenku či zločinný potenciál, není ani možné potrestat někoho za to, že je na základě tohoto potenciálu k trestnému činu státem vyprovokován, a to ani s odůvodněním, že trestná činnost (a v tomto kontextu úplatkářství), která bude skrze tento prostředek stíhána, je vysoké závažnosti a veřejný zájem na jejím odhalení a potrestání je enormní. Za nezbytného vymezení se proti přípustnosti použití doktríny tzv. agenta provokatéra je problematika tzv. protikorupčního agenta (§ 158e tr. řádu), který byl do trestních předpisů zaveden novelizačním zákonem č. 135/2008 Sb., jako snaha o zefektivnění užití operativně pátracích prostředků vzhledem ke specifickým této trestné činnosti, kterými jsou vysoká míra utajení a tzv. oboustranná trestnost.³⁶² Jejím smyslem bylo mj. neprolomení zákazu policejní provokace, který je červenou nití kapitoly, jak je podrobně ukázáno na úplatkářských kauzách bývalého policisty Mareše, a to i přes četné legislativní snahy, které jsou v práci názorně popsány, o zavedení státem řízené provokace ve vztahu k potírání korupce. Odmítnutí doktríny byť i tzv. protikorupčního agenta provokatéra je ukázáno na bohaté rozhodovací činnosti jak tuzemských soudů, tak evropské lidskoprávní soudní instance. Tyto se pak jasně shodují

---

³⁶¹ NEJEDLÝ, J. *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu*. Trestněprávní revue, 6/2010, s. 178 a n.

³⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2008 Sb.

v tom, že policejní provokace nehledě na to, na jaký druh trestné činnosti je nasazena, odporuje mnohým principům demokratického právního státu a předně je v rozporu se samotným smyslem trestního práva, které má potírat již existující zločinnost a tudíž jí nemůže vytvářet jen za účelem účinné likvidace. Proto je pro zákonnost činnosti tzv. protikorupčního agenta (jinak též agenta kontrolora) rozhodné odůvodnění jeho nasazení, jeho pasivní účast na vyšetřování a na to navazující řádná dokumentace skutkových okolností, a to vzhledem k možnému následnému soudnímu přezkumu z důvodu kontroly zapovězené provokace.

Posledním z vybraných problémů je úplatkářství v politických dohodách týkající se tzv. poslaneckých trafik. Toto téma je nahlédnuto z hlediska etiky ve veřejné politice a uvažovaných nástrojů na zavedení alespoň minimální regulace stran jejího dodržování ze strany členů zákonodárského sboru v podobě etických kodexů na pozadí legislativních opatření v tomto směru přijatých či předvídaných. Taktéž tato problematika je představena na doposud živé kauze tzv. poslaneckých trafik (i se svými specifiky týkající se poslanecké imunity) a autorka zde přichází s vlastním právním názorem. Co se nalézání úplatkářství v politických dohodách týče, respektive tzv. trafik neboli „prodeje“ členství ve funkcích v podnicích se státní majoritou výměnou za poslanecký mandát, se obávám, že jde jak o problém morální, tak trestněprávní, a proto je úkolem trestního práva na něj adekvátně reagovat. Úkolem policie a státního zastupitelství je trestnou činnost vyhledávat (zásada vyhledávací) a stíhat (zásada legality), a na soudu je pak rozhodnout, zda je zažalovaný skutek trestným činem (předpokládejme, že se zažalovaný skutek stal, že jej spáchal obviněný, který je trestně odpovědný a trestnost činu nezanikla).³⁶³ Členové zákonodárského sboru, jejichž prostřednictvím lid vykonává svou moc, jejímž je zdrojem, by jistě měli podléhat vysokým morálním standardům. A co když se tak ve světle předchozí věty neděje? Osobně plně souhlasím s obsahem čl. 5 návrhu Etického kodexu poslance Parlamentu České republiky, který obsahuje pod písm. b) závazek poslance nepobírat žádnou odměnu za činnost, při níž poslanec zastupuje stát v řídicích, dozorčích nebo kontrolních orgánech podnikající právnické osoby s přímým či nepřímým vlivem státu. Práce si kladla za cíl odpovědět na otázku, je-li pak tzv. trafikou, když poslanec koaliční strany, byť za existence volného mandátu,

---

³⁶³ Srovnej § 226 tr. řádu.

nechce hlasovat pro návrh zákona předložený samotnou vládou, s nímž tato spojí hlasování o důvěře, a proto se svého mandátu vzdá výměnou za slib členství ve funkcích státních či polostátních podniků. Ve svých úvahách uzavírám, že slib této výhody je podmínkou, bez které by vzdání se mandátu nenastalo, nebo by nastalo jinak, než nastalo (teorie podmínky), pomocí níž se stanoví kauzální nexus jako jedna ze složek objektivní stránky trestného činu, a to dále za skutečnosti, že daný skutek naplňuje předmětné skutkové podstaty úplatkářských trestných činů podplacení a přijetí úplatku (resp. její obligatorní typové znaky) či bylo-li, že se tato jednání vyznačují trestněprávně relevantní mírou společenské škodlivosti ve smyslu ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku a naplňují tak i hledisko protiprávnosti. Proto jsem toho názoru, že v daném případě by bylo třeba na jednání poslanců nahlížet jako na úplatkářské, neboť ona „trafika za mandát“ ve světle shora uvedeného odpovídá legální definici pojmu úplatku ve smyslu *neoprávněné majetkové výhody či jiného obohacení, na které není nárok, neboť bez vzdání se mandátu by taková nabídka nenárokové funkce za daných okolností nebyla přišla*. Rozhodnou skutečností, která dané jednání posouvá do trestněprávní roviny je právě onen *kontext*, tedy vzdání se mandátu. Společenskou závažnost takového jednání pak spatřuji zejména v té skutečnosti, že nabízené funkce měly být „vyměněny“ za poslanecký mandát, čímž došlo ke zpronevření se vůči vlastnímu voličstvu a v nejširším smyslu i vůči společnosti jako takové.

Na úplný závěr bych chtěla podotknout, že fenomén korupce vyvolává často až přílišné vášně a mnohdy na sebe bere podobu veřejného lynče osob z korupce obviněných (či dokonce jen podezřelých), což samo o sobě zanechává na tomto nežádoucím společenském jevu nechtěnou pachut'. Za současného stavu úrovně legislativy, což práce podrobně dokumentuje na jejím vývoji, a taktéž za rozhodovací činnosti soudů, která je nahlédnuta toliko optikou provokace při postihu úplatkářských trestných činů, je na místě vyzdvihnout spíše morální apel na jednotlivce a požadavek na vyšší úroveň společenské kultury a morálky jako natolik žádoucích premis, bez kterých i za existence výše zmíněného, by korupce nemohla být nikdy účinně vymýcena, neboť na rozdíl od jiné trestné činnosti se může čas od času a příležitost od příležitosti dotknout každého z nás.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Monografie, slovníky, komentáře, studie a zprávy z výzkumu

ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.

BAŽANTOVÁ, I. a kol. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky. Katedra národního hospodářství právnické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd.* Praha: Prospektrum, 2007.

BLACK, H. C. *Blackův právní slovník.* St. Paul: West publishing Co., USA, 1990.

CRAIG, P., DE BÚRCA, G. *EU Law. Text, Cases, and Materials. Fifth Edition.* Oxford: Oxford University Press, 2011.

DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. a ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006.

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015.

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2017.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou.* Ostrava: Sagit, 2012.

FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní. 6. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015.

FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I. a POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl – Trestní zákoník.* Praha: Linde Praha, a. s., 2010.

GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie. 4. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

HLADÍK, O. *Kriminalita v rudolfínské Praze.* Pavel Mervart: Červený Kostelec, 2011.

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCII. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení. Zpráva z výzkumu.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008.

IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie.* Bratislava: Iura Edition, 2010.

JELÍNEK, J. *Trestní právo - novelizace v letech 1997 až 1999.* Praha: Linde, 2000.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vyd.* Praha: Leges, 2017.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. vyd.* Praha: Leges, 2016.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vyd.* Praha: Leges, 2017.

KALLAB, J. *Trestní právo hmotné (část obecná i zvláštní).* Praha: Melantrich, 1935.

KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012.

KOLEKTIV SPOLUPRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT KARLOVY UNIVERZITY V PRAZE A KOMENSKÉHO UNIVERZITY V BRATISLAVĚ. *Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část.* Praha: Orbis, 1957.

KOLEKTIV SPOLUPRACOVNÍKŮ KATEDER TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÝCH FAKULT KARLOVY UNIVERZITY V PRAZE A KOMENSKÉHO UNIVERZITY V BRATISLAVĚ. *Československé trestní právo. Svazek II. Zvláštní část.* Praha: Orbis, 1959.

KOUPIL, O., KOUPILOVÁ, M., MALÝ, K., ŠOUŠA, J., ŠOUŠA, J., JR., VOJTÍŠKOVÁ, J., WOITSCHOVÁ, K. *Prameny k dějinám trestního práva v českých zemích v období absolutismu. Díl I. Druhá polovina 17. a počátek 18. století. 1. vyd.* Praha: Karolinum, 2018.

- KREUZ, P., MARTINOVSKÝ, I., VOJTÍŠKOVÁ, J.** *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a zřízení o ručnicích)*. Praha: Scriptorium, 2007.
- MADAR, Z. a kol.** *Slovník českého práva. 3. rozšířené a podstatně přepracované vyd.* Praha: Linde, 2002.
- MALÝ, K.** *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989.
- MALÝ, K. a kol.** *Dějiny českého a česko-slovenského práva do roku 1945. 2. upravené vyd.* Praha: Linde, 1999.
- MÍŘIČKA, A.** *Trestní právo hmotné. Část zvláštní. 11. vyd.* Praha: Spolek Československých právníků Všechno v Praze, 1931.
- NEJEDLÝ, J.** *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013.
- NEZKUSIL, J.** *Československé trestní právo. Svazek II. Zvláštní část*. Praha: Orbis, 1964.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.** *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol.** *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998.
- PFEIFFER, G.** *Strafprozeßordnung und Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar. 4., neu bearbeitet und erweiterte Auflage*. München, C. H. Beck, 2002.
- PIEPER, J.** *Základní formy sociálních pravidel hry*. Praha: OIKOYMENH, 1994.
- PROUZA, D.** *Trestní zákoník. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2010.
- ŘÍHA, J.** *Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012.
- SCHEINOST, M. et al.** *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010.

SOLNAŘ, V. *Trestní právo hmotné. Část obecná.* Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1947.

STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J. a HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl – Trestní řád.* Praha: Linde Praha, a. s., 2010.

SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva. 5. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013.

SYLLOVÁ, J., TETOUROVÁ, E. *Právní úprava úplatkářství v mezinárodních souvislostech. Studie č. 5.334.* Praha: Parlamentní institut, 2013, s. 2.

ŠÁMAL, P. *Osnova trestního zákoníku 2004-2006. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2006.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 8. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2016.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013.

VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem. 1. vyd.* Olomouc: ANAG, 2011.

VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012.

ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I. *Globální proměny korupce. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám.* Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.

Sborníky, časopisy a zprávy o činnosti

BLATNÍKOVÁ, Š., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J. a ZEMAN, P. *Aktuální trendy evropské kriminologie – hledání rovnováhy mezi svobodou a bezpečností.* Trestněprávní revue, 2/2013, s. 42 a n.

CEJP, M. *Od obecného pojetí k některým dílčím poznatkům z výzkumu veřejného mínění o korupci ve státní správě.* Trestněprávní revue, 9/2011, s. 256 a n.

ČAPEK, J. *Korupce a zneužití či překročení pravomoci ve světle úmluv Rady Evropy.* Trestní právo, 2/2016, s. 19 a n.

ČAPEK, J. *Korupce a zneužití či překročení pravomoci.* Soudce, 10/2013, s. 32 a n.

ČENTĚŠ, J. *Niekoľko poznámok k použitiu agenta v slovenskom trestnom konaní.* Státní zastupitelství, 3/2014. s. 31 a n.

FENYK, J. *K operativním metodám odhalování korupce (použití některých zvláštních operativních metod k odhalování korupce a jiné trestné činnosti v USA z pohledu českého, resp. kontinentálního pojetí základů trestní odpovědnosti).* Trestní právo, 2/2003, s. 2 – 9.

FENYK, J. *Základy trestní odpovědnosti podle nového trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb.* Trestní právo, 3/2009, s. 8 a n.

GALO, D. *K navrhovanému institutu rozhodnutí o nestíhání podezřelého.* Právní rozhledy, 22/2015, s. 789 a n.

GRIVNA, T., HORNÍK, J. *Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy.* Trestněprávní revue, 7 – 8/2012, s. 157 a n.

HERCZEG, J. *Systém řízené provokace v boji proti korupci a principy právního státu.* Bulletin advokacie, 4/2011, s. 25 a n.

HOLLÄNDER, P. *Soumrak moderního státu.* In: **AGHA, P. (ed.)** *Budoucnost státu?* 1. vyd. Praha: Academia, 2017, s. 57.

HŘEBÍČEK, V. *Několik poznámek k chystanému institutu dočasného odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestných činů.* Trestněprávní revue, 5/2015, s. 113 a n.

KAMBERSKÝ, P., VÁVRA, L., JANUŠ, J. a HAVLÍČEK, K. *Diskusní stůl: Korupce.* Soudce, 9/2013, s. 26 a n.

KARABEC, Z. *Setkání kriminologické obce: Zamyšlení nad možnostmi a mezemi využití kriminologie v praxi.* Trestněprávní revue, 1/2006, s. 31 a n.

KRATOCHVÍL, V. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu.* Právní rozhledy, 19/2013, s. 655 a n.

MALÝ, K., SOUKUP, L. *Sborník příspěvků: Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918 - 1938) a jejich místo ve střední Evropě. Svazek 2.* Praha: Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2010.

MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře.* Státní zastupitelství, 3/2014, s. 10 a n.

NAVRÁTILOVÁ, J. *Korupce z mezinárodněprávní perspektivy.* Právní fórum, 1/2006, s. 22 a n.

NEJEDLÝ, J. *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu.* Trestněprávní revue, 6/2010, s. 178 a n.

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (textová část). V Brně dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017.

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2016 (tabulková část). V Brně dne 19. 6. 2017, 4 NZN 602/2017.

NEZKUSIL, J. *K otázce příčin kriminality po listopadu 1989.* Trestněprávní revue, 2/2005, s. 37 a n.

PÚRY, F. *Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníckými a fyzickými osobami.* Trestněprávní revue, 7 – 8/2013, s. 161 a n.

PÚRY, F., KOUŘIL, I. *Úvahy nad provokací, a to nejen policejní.* Státní zastupitelství, 3/2014, s. 17 a n.

RUŽIČ, D. *Komparace právní úpravy v České republice a Slovenské republice.* Právní fórum, 6/2011, s. 262 a n.

RŮŽIČKA, M. *Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce.* Trestněprávní revue, 1/2006, s. 1 a n.

SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. a WORATSCHOVÁ, V. *Posuzování policejní provokace.* Trestněprávní revue, 11/2002, s. 313 a n.

STRÍŽ, I. *Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení.* Státní zastupitelství, 3/2014, s. 23 a n.

ŠÁMAL, P. *K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb.* Trestněprávní revue, 11 – 12/2016, s. 247 a n.

ŠÁMAL, P. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011.* Trestněprávní revue, 9/2014, s. 199 a n.

ŠELLENG, D. *Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 1. část.* Bulletin advokacie, 4/2018, s. 39 a n.

ŠTURMA, P. *Evropské a mezinárodní instrumenty k boji proti korupci.* Evropské právo (Příloha Právních rozhledů), 8/2000, s. 1 a n.

TERYNGEL, J. *K postihu korupce v novém trestním zákoníku.* Trestní právo, 4/2010, s. 6 a n.

VANTUCH, P. *Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku.* Bulletin advokacie, 4/2012, s. 17 a n.

3. Seznam použitých právních předpisů

Mezinárodní smlouvy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících č. 209/1992 Sb.)

Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s.)

Trestněprávní úmluva o korupci (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2002 Sb. m. s. ve znění č. 43/2009 Sb. m. s.)

Občanskoprávní úmluva proti korupci (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 3/2004 Sb. m. s.)

Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb. m. s.)

Úmluva Organizace spojených národů proti korupci (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s.)

Právní předpisy Evropské unie

Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění 2016 (Úř. věst. C 202/2016)

Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění 2016 (Úř. věst. C 202/2016)

Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie vypracovaná na základě článku K.3 odst. 2 písm. c) Smlouvy o Evropské unii ze dne 26. 5. 1997 (Úř. věst. C 195, 25/06/1997)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. 4. 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu (Úř. věst. L 130/1, 1. 5. 2014)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. 4. 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii (Úř. věst. L 127/39, 29/4/2014)

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. L 190, 18/07/2002)

Rámcové rozhodnutí Rady 2003/568/SVV ze dne 22. 7. 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru (Úř. věst. L 192, 31/07/2003)

Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. 7. 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii (Úř. věst. L 196, 02/08/2003)

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. 12. 2008 o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech (Úř. věst. L 350/72)

Rozhodnutí Rady 2008/852/SVV ze dne 24. 10. 2008 o síti kontaktních míst pro boj proti korupci (Úř. věst. L 301, 12. 11. 2008)

Ústavní zákony

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákony

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny

Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 418/2001 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákoně č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 96/1999 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 122/2008 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2008 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2015 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2016 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu č. 988 poslanců Cyrila Svobody, Michaely Šojdové a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb.

Důvodová zpráva k Etickému kodexu poslance Parlamentu ČR. Dostupné na <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-temata/ostatni/3--Duvodova-zprava-k-EK.pdf>

Podzákoné předpisy a ostatní instrumenty

Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 28. 4. 2014, čj. 18/2013-OKE-OFK/55, kterou se vydává Resortní interní protikorupční program Ministerstva spravedlnosti ve znění novely čj. 13/2015-OK-OFK

Rozhodnutí č. 12/2012 ministra spravedlnosti ze dne 18. 9. 2012, kterým se vydává Etický kodex zaměstnance Ministerstva spravedlnosti

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 258/2006 Sb., kterou se stanoví vzor evropského zatýkacího rozkazu a vzor osvědčení o vydání příkazu k zajištění majetku nebo důkazního prostředku

Stanovisko vlády 988/1 předložené dopisem předsedy vlády Jana Fischera ze dne 4. 1. 2010 (čj. 21237/10 – OVA)

Usnesení vlády České republiky ze dne 19. 5. 2003 č. 473 + P ke Zprávě o korupci v České republice v roce 2002 a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci

Usnesení vlády České republiky ze dne 25. 10. 2006 č. 1199 o strategii vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011

Ostatní

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok

Strafprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 07.04.1987 (BGBl. I S 1074, ber. S. 1319)

4. Seznam použité judikatury

Evropský soud pro lidská práva

Věc **Teixeira de Castro a další proti Portugalsku** ze dne 9. 6. 1998, app. no. 25829/94

Věc **Vanyan proti Rusku** ze dne 15. 12. 2005, app. no. 53203/99

Věc **Mareš proti České republice** ze dne 26. 10. 2006, app. no. 1414/03

Věc **Ramanauskas proti Litvě** ze dne 5. 2. 2008, app. no. 74420/01

Věc **Malininas proti Litvě** ze dne 1. 6. 2008, app. no. 10071/04

Věc **Miliniene proti Litvě** ze dne 24. 6. 2008, app. no. 74355/01

Věc **Gorgievski proti bývalé Jugoslávské republice Makedonii** ze dne 16. 6. 2009, app. no. 18002/02

Věc **Constantin a Stoian proti Rumunsku** ze dne 29. 9. 2009, app. nos. 23782/06 a 46629/06

Věc **Lalas proti Litvě** ze dne 1. 3. 2011, app. no. 13109/04

Věc **Volkov a Adamskiy proti Rusku** ze dne 26. 3. 2015, app. nos. 7614/09 a 30863/10

Věc **Ciprian Vladut a Ioan Florin Pop proti Rumunsku** ze dne 16. 6. 2015, app. nos. 43490/07 a 44304/07

Ústavní soud

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. **Pl. ÚS 66/04** (publ. pod č. 434/2006 Sb.)

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 14. 10. 1998, sp. zn. **Pl. ÚS 6/98** (publ. pod č. 292/1998 Sb.)

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. **II. ÚS 710/01** (publ. pod č. N 100/30 SbNU 437)

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. **III. ÚS 291/03** (publ. pod č. N 115/41 SbNU 427).

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. **III. ÚS 597/99** (publ. pod č. N 97/2018 SbNU 345)

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. **I. ÚS 3018/14**

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. **II. ÚS 143/02** (publ. pod č. 21/2002 Usu.)

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 2007, sp. zn. **IV. ÚS 291/05** (publ. pod č. ÚS 3055/2007)

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 3. 1977, sp. zn. **11 Tz 11/77** (publ. pod č. 3/1978 sb. rozh.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 6. 1986, sp. zn. **11 Tz 25/86** (publ. pod č. R 32/1987 tr.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. **4 Tz 77/2002** (publ. pod č. T 502, Soubor trestních rozhodnutí NS, Svazek 21/2003)

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. **15 Tdo 885/2013** (publ. pod č. R 2/2015 tr., Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 1/2015)

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. **Tpjn 301/2014** (publ. pod č. R 51/2014 tr.)

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. **4 Tz 13/2005** (publ. pod č. NS 1543/2005)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. **5 Tdo 572/2009** (publ. pod č. T 1208, Soubor trestních rozhodnutí NS, 57/2009)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. **6 Tdo 572/2010** (publ. pod č. NS 7960/2010)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. **3 Tdo 814/2010** (publ. pod č. NS 4914/2010)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. **8 Tdo 81/2011** (publ. pod č. T 1374, Soubor trestních rozhodnutí NS, 74/2011)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. **6 Tdo 87/2011** (publ. pod č. NS 2161/2011)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. **4 Tdo 27/2013** (publ. pod č. NS 480/2013)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. **3 Tcu 76/2013** (publ. pod č. NS 1762/2013)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. **3 Tcu 77/2013** (publ. pod č. NS 1754/2013)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. **3 Tcu 85/2013** (publ. pod č. NS 5281/2013)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2016, sp. zn. **7 Tdo 746/2016** (publ. pod č. TR 1/2017 s. 20, Trestněprávní revue, 1/2017)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. **6 Tz 3/2017-II** (publ. pod č. NS 4156/2017)

Ostatní

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2016, sp. zn. **6 To 106/2015**

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. **6 To 376/1999**

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. **6 To 426/2001**

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. **5 To 294/2012**

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 1. 12. 1998, sp. zn. **3 T 36/1998**

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 8. 6. 1999, sp. zn. **3 T 36/1998**

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 7. 2001, sp. zn. **24 T 79/2000**

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 23. 4. 2012, sp. zn. **1 T 110/2011**

Usnesení státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 25. 7. 2013, sp. zn. **5 NZT 31/2013**

Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci ze dne 13. 6. 2013, sp. zn. **4 VZV 5/2013**

4. Seznam použitých internetových zdrojů

https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf

<http://www.esc-eurocrim.org/files/eurocrim-2014-final-program.pdf>

<http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2016-2/xv-konference-evropske-kriminologicke-spolecnosti-esc>

<http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2017-1/xvi-konference-evropske-kriminologicke-spolecnosti-esc>

https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-navrhy-na-opatreni-k-regulaci-lobbingu-153552/

<http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-bpi/index-cpi-a-bpi-105998/>

https://www.transparency.org/research/gcb/gcb_2015_16/0/

http://alex.onb.ac.at/tab_tgb.htm

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998F0742&rid=1>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2008%3A115%3ATOC>

<http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/ostatni/epac--uncac--iaca-105198/>

<http://www.korupce.cz/assets/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/Prubezna-sebehodnotici-zprava-Akcniho-planu-Ceske-republiky-Partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti-na-obdobi-let-2016-az-2018.pdf>

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption_en

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568>

<https://www.coe.int/en/web/greco/home>

http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2006-az-2011/Aktualizace_Strategie-2006-az-2011.pdf

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568>

<http://www.bulletin-advokacie.cz/nejvyssi-soud-odposlechy-v-kauze-rath-lze-pouzit-jako-dukaz>

<http://www.ceska-justice.cz/2017/09/rath-podal-ustavni-stiznost-kvuli-pouziti-odposlechu-kauze>

www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx

https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jan_chvojka/aktualne/vlada-schvalila-navrhy-na-opatreni-k-regulaci-lobbingu-153552/

<https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/.../Teze-k-navrhu-zakona-o-lobbingu.pdf>

<https://www.transparency.cz>

<http://www.nfpk.cz>

<http://www.oziveni.cz>

<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20111201IPR32927/novy-kodex-chovani-poslancu-evropskeho-parlamentu-prijat>

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/chvojka-ochrana-oznamovatelu-potreba-je--pomuze-nejen-proti-korupci-153369/>

<http://www.korupce.cz/cz/vladni-vybor/vladni-vybor-pro-koordinaci-boje-s-korupci-104805>

<http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/strategie-vlady-v-boji-s-korupci-na-obdobi-let-2015-a-2017-119894/>

<http://jinepravo.blogspot.cz/2013/07/jan-vucka-proc-nelze-znovu-stihat-petra.html>

<https://www.cez.cz/cs/o-spolecnosti/cez/struktura-akcionaru.html>

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>

[https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-boje-s-korupci-a-jednala-o-evropskych-tematech-162481/ /](https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-boje-s-korupci-a-jednala-o-evropskych-tematech-162481/)

5. Seznam databází

www.isap-vlada.cz (interní databáze)

www.aspi.cz (STRÍŽ, I. *Komentář k zvláštnímu ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání ke dni 1. 5. 2017*)

https://or.justice.cz/ias/ui/registrik-firma?p%3A%3Asubmit=x&.%2Fregistrik-%24firma=&nazev=Veřejnost+proti+korupci&ico=&obec=&ulice=&forma=spolek&oddil=&vlozka=&soud=&polozek=50&typHledani=STARTS_WITH&jenPlatne=PLATNE

<https://or.justice.cz/ias/ui/registrik-firma.vysledky?subjektId=713389&typ=UPLNY>

<https://or.justice.cz/ias/ui/registrik-firma.vysledky?subjektId=715687&typ=UPLNY>

Vybrané problémy korupčních deliktů

Abstrakt

Rigorózní práce „**Vybrané problémy korupčních deliktů**“ představuje rozbor problematiky úplatkářských trestných činů přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), podplacení (§ 332 tr. zákoníku) a nepřímého úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku) jako korupční trestné činnosti v užším slova smyslu s jejími veškerými specifiky včetně výkladu stěžejních pojmů, jejichž porozumění je pro tuto látku klíčové. Práce okrajově nabízí interdisciplinární pohledy na tento fenomén z hlediska kriminologie, sociologie a teorie národního hospodářství, což zprostředkovává jiný a žádoucí úhel pohledu na tento komplexní jev. Výklad je představen na podrobném pozadí legislativního vývoje s akcentem na přijaté terminologické změny, včetně exkurzu do raných dějin trestání úplatkářství, a se zasazením do mezinárodního a zejména evropského kontextu. Rigorózní práce taktéž neopomíjí subtéma sankcionování pachatelů korupční trestné činnosti a představení vývojových trendů v této oblasti. V práci je dále provedena analýza úzce souvisejících vybraných problematik. Těmi je zavedení institutu zvláštního ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c tr. řádu) a na něj navazujícího rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d tr. řádu), jako alternativního procesního institutu k dříve platné zvláštní účinné lítosti, která představovala speciální institut zániku trestní odpovědnosti ve vztahu k tomuto druhu trestné činnosti. Dalším vybraným tématem je institut tzv. protikorupčního agenta (§ 158e tr. řádu) jako zvláštního poddruhu tohoto operativně pátracího prostředku, jehož aplikace však naráží na mnohé ústavní limity. Předkládaný text nabízí zamyšlení se nad prolomením judikaturou vysloveného zákazu provokace, a to jak tuzemskými, tak evropskou lidskoprávní soudní instancí. Poslední z vybraných oblastí zájmu je nalézání úplatkářství v politických dohodách skrze tzv. poslanecké trafiky, jež představují slib členství ve funkcích státních či polostátních podniků výměnou za politický mandát. Toto téma zprostředkovává teoretická východiska a autorčin komentář.

Klíčová slova

Úplatkářství, dočasné odložení trestního stíhání, tzv. protikorupční agent.

Selected problems of corruption criminal offenses

Abstract

The rigorous thesis with the title „**Selected problems of corruption offenses**“ analyzes bribery crimes as corruption criminal offenses with the focus on Accepting bribes (§ 333 of Criminal Code) Bribery (§ 332 CC) and Indirect bribery (§ 333 CC). The thesis includes apart from the legal analysis also other interdisciplinary perspectives such as criminology, sociology and economical approach, what brings about a more complete picture of this complex phenomenon. This presented analysis of bribery offenses is depicted within the context of its legislative developments, including its both International law and European law aspects and a brief legislative history on the sanctioning of bribery. The thesis also discusses the punishments of perpetrators of the corruption criminal offences including its developments. The thesis also contemplates other important relevant issues. In that respect the thesis presents a deeper insight into legal instruments such as the special provision for the temporary suspension of criminal prosecution (§ 159c CC) and the subsequent decision on the non-prosecution of the suspect (§ 159d CC), which serves as the alternative procedural instrument to the formerly effective instrument of special pity. Further legal instrument that receives a special attention is the anti-corruption agent (§ 158e CC) as a form of criminal intelligence tools. Also it will be explained how its application is subject to a great many constitutional limits and furthermore, the prohibited provocation in light of domestic courts' and European Court of Human Rights's caselaw will be analyzed. The last of the selected topics is finding the bribery in political agreements in the form of promises of membership in state or semi-state enterprises. Due to the ongoing nature of the corresponding court proceedings, regarding the last topic, this thesis offers only the theoretical background and author's commentary.

Key words

Bribery, temporary suspension of criminal prosecution, anti-corruption agent.